

71-198
Să se citească înștiințarea ce se găsește la
pag. 730 de pe luna Septembrie 1907
relativ la abonamentul acestei Reviste.

BISERICA ORTHODOXĂ ROMÂNĂ

Revistă Periodică Eclesiastică

A

SĂNTULUI SINOD AL S-TEI BISERICI AUTOCEFALE ORTODOXE
ROMANE.

ANUL AL XXXI-lea, No. 7. - 12

OCTOMBRIE.

XXXI

1907-1908

TABELA MATERILOR

	Pag.
1 O mică introducere în capitulele Diaconului Agapet.	731
2 Ciprian	747
✓ 3 Agricultura la Ebrei.	763
4 Virtuțile cardinale.	776
✓ 5 Preoții rurali și răscoalele țărănești.	786
6 Catagrafia Bisericilor Bucureștene.	805
7 Hrisostom ca învățător al adevărilor Bisericii.	814
✓ 8 Respectul și fanatismul Iudeilor pentru Sf. Scriptură.	822
9 O serbare bisericească.	834
10 Evangelia sau viața și învățătura Domnului nostru Iisus Hristos.	843

BIBLIOTECA
SECȚIA ISTORIE

BUCUREȘTI
ACADEMIEI R. P. R.

TIPOGRAFIA CĂRȚILOR BISERICEȘTI

1907.

În curând va apare Calendarul Bisericesc pe 1908 format de perete.

O mică Introducere în capitulile Diaconului Agapet.

Aceste capitule au avut un răsunset foarte mare în secolile trecute, pentru că cuprinsul lor a interesat pe mulți, pentru că era sublim și curat moral lor, apoi mai conținea și idei pline de învățături evanghelice trebuitoare celor încoronați și demnitarilor din State. Erau adresate direct de autor Împăratului Iustinian, cu scop de a se conduce după ele în viața sa împărătească; adică, de aceste sublime principii creștine. Ele sunt redactate în general pentru orice persoană încoronată, Împărat, Rege sau Domn, ba încă și pentru oricare demnitar înalt dintr'un Stat, oricare ar fi acela. Se potrivesc ultim și pentru orice individ din societate, considerat ca șef de familie; ca un individ, care are sub el un personal supus administrării lui. Pentru că și individul în sfera lui mică, îngustă și restrânsă se poate compara cu orice autoritate chiar cea mai înaltă; căci de la el atârnă direct situația bună sau ră a celor ce depind de dânsul și sunt sub direcția lui. Pentru aceste cuvinte, aceste îndemnuri se potrivesc pentru orice persoană ce ar voi a se folosi de cuprinsul lor, de aceea le-am tradus din grecește și le-am publicat aceste îndemnuri ori staturi

morale, foarte importante, date de autor celor de pe tronuri cu deosebire. Am căutat mult aceste capitule, dar până acum n'am putut să dau peste ele. Le-am aflat însă acum într'o scriere a mea, intitulată: 'Αισώπου τοῦ Φρυγῶος βίος καὶ μῦθοι=Viața și faburile lui Esop Frigianul, imprimată în 1777. Cum am dat de ele, cunoscându-le de mai înainte importanța și valoarea lor, le-am și tradus cât mai bine înțălese, spre ale publică pentru cunoștința cititorilor Revistei. Aceste capitule în număr de 72 sunt de o trebuință foarte însemnată, fiind toate pline de religiozitate și de idei curat creștine. Orice individ, cum am zis, se poate mult și bine folosi din citirea lor cu atenție și mai cu seamă din punerea lor în practică, mai ales de cei în situații de Stat. Foarte multe din aceste sfaturi au fost și sunt practicate și astăzi de oamenii încoronați, de Impărați și Regi, când ei să gândească serios la menirea lor de pe acest pământ, la gloria lor din viață, la siguranța tronurilor lor, la respectul ce să'și atragă prin aplicarea lor din partea supușilor; în fine la stabilitatea dinastiei lor, menită a trece asupra succesorilor lor. Este evident că poporul, care are norocul a posedă un Impărat sau Rege înfrumusețat cu virtuțile cuprinse în aceste îndemnuri, nu se poate gândi niciodată la revoluții, la răsturnări și prefaceri ori schimbări de dinastii, pentru că ei sunt prea mulțămiiți cu dinastia lor bună, ce o au în prezent. Căci Românul zice: «*Schimbarea Domnilor, bucuria nebunilor*». Multe de tot din aceste sfaturi au fost practicate și realizate de bravul nostru Căpitan dus numai de natura lui nobilă în decursul de 41 de ani, de cătră Prea Înălțatul, zic, și iubitul nostru Rege, de când conduce cu o cugetare adâncă și cu o stăruință și răbdare ne'nvinsă poporul Românesc pe calea progresului și a fericirii relative a tuturor supușilor săi. Declar că noi nu apreciem după merit marile calități și virtuți cu care Dumnezeu a înzestrat pe acest

Mare Geniu al Românilor—*Carol I de Hohenzolern*. Ne-a iubit Dumnezeu trimițându-ne în timpuri de re'nvierea noastră asemenea *Rege Glorios!* Nu-i aicea locul de a enumera amănunțit câte din aceste sfaturi le-a realizat și le practică Înălțimea Sa, prin adâncă Sa cugetare și pricepere. Chiar acum ajuns la bătrânețe Majestatea Sa nu pierde ocazia bine-venită să nu ne arăte prin fapte reale săvârșite-le Sale în acest scop și pare că ar avea dorința de a reîntineri ca să înceapă deacapul activitatea Sa măreață și plină de roduri din trecut, pentru noi Români. Ce am fost noi cu 41 de ani în urmă și unde suntem astăzi? Câte schimbări în bine, câte îmbunătățiri nu s'au făcut? Toate s'au petrecut sub ochii noștri și le cunoaștem desăvârșit. Și cu toate acestea sunt încă multe de făcut în țara noastră tânără. Dar aceasta-i a timpului. Așa a stabilit Dumnezeu lucrurile din lumea aceasta ca cu timpul să se facă îmbunătățiri între oameni. Dupre cum prin viață din prunci creștem pe încetul și pe nesimțite și ne desvoltăm tot mai mult spre bărbăție, ajunși la maturitate o utilizăm după voință, apoi dela o vreme declinăm spre bătrâneță. «*Trece ziua vine noaptea, trece viața vine moartea*» și tot acest restimp se scurge pe nesimțite. După noi trecând din această lume nu rămân decât faptele noastre, care ne reprezintă ca într'o oglindă fidelă pe fiecare, ce fel am fost și ce am lucrat în timpul vieții noastre: bine sau rău; căci faptele noastre sunt menite a rămâne exemple de imitat urmașilor noștri. Atâta depinde de noi și atâta numai noi prin noi putem face. Unde mai sunt dar bogățiile, onorurile, renumele, plăcerile și desfătărilor noastre din viață? Au dispărut toate, ca urma zborului vulturului din văzduh, ce nu se mai cunoaște. Pământ suntem și în pământ ne întoarcem toți dela mic până la cel mai mare. Nu rămâne dar după noi decât avuția singură a faptelor bune, ce le am săvârșit, față de sărac și de văduvă, de orfan și de

nemernic. Iar cât pentru Impărați și Regi, lor iarăș nu le rămâne după moarte decât stocul virtuților lor mărețe, precum păzirea dreptăței între supuși, paza riguroasă a legilor, legiferările folositoare, în fine puțința de a trăi toți cetățenii în pace, liniște și libertate etc. etc. Acesta-i monumentul lor nemuritor între popoare și amintirea lor în seculi! Incolo și ei au soarta comună a tuturor. Din aceste rezultă real și evident, că toate preocupările noastre zilnice din viață pentru a adună averi și câștigă funcțiuni productive, sunt lucruri numai aparente și înșălătoare, care pentru moment numai alungă dela noi scopul nostru ultim, grija mare, de a ne ocupa cu seriozitate de viitorul nostru ce va urmă de sigur, după această scurtă și iute trecătoare viață. Și cu toate aceste pare că nouă la toți ne place să ne înșălăm singuri asupra menirei vieței noastre. Pare că nu mai credem că astăzi suntem și mâne poate nu vom mai fi și nici de ce va rămâne după noi atunci. Numai praf și cenușă, dacă ne lipsesc faptele bune și morale! Se observăm cu intristare, că foarte pușini dintre noi să ocupă de ceea ce să va întâmplă cu ei după moarte! De aceea rog cu insistență pe cititorii Revistei, de a citi cu atenție cuprinsul acestor îndemnuri, scrise în seculul al VI al erei creștine și care sunt de mare valoare și astăzi în seculul al XX-lea. Dupre cum Noul Testament este carte de toată valoarea și ca o carte nouă chiar până astăzi și care va fi în seculi nesfârșiti, pentru conținutul său, tot așa și aceste capitule.

EXPUNEREA

Capitulilor îndemnătoare compuse de Agapet Diaconul prea sfintei Mari Biserici a lui Dumnezeu, a căror acrostih sună așa:
„Prea divinului și prea piosului Impărat al nostru Iustinian.“

Agapet cel mai mic între Diaconi.

1). Având demnitatea mai presus de toată onoarea Impărate, să adorezi (închini) mai mult decât pe toți pe Dumnezeu, care ți-a dat această demnitate, pentru că după asemănarea Impărăției cerești ți-a dat ție sceptrul dinastiei pământești, ca să conduci pe oameni spre paza dreptului și pe cei ce să răsvrătesc contra lui să-i urmărești prin legile ce sunt în Impărăția ta și prin cele ce legal domină sub tine.

2). Ca a unui Administrator neadormit pururea mintea Impăratului cea prevăzătoare, ținând în mâni cu certitudine frânele bunei legislațiuni și îndeplinind cu putere neajunsurile nelegiuirei, ca vasul întregului Stat să nu cadă în învăluri nedrepte.

3). Invățătura dumnezească este: ca oamenii mai întâi să se învețe a se cunoaște pe sine; căci cel ce să cunoaște pe sine, cunoaște pe Dumnezeu, iar cel ce cunoaște pe Dumnezeu, prin fapte se aseamănă cu Dumnezeu și devine vrednic de Dumnezeu. Cel ce devine demn de Dumnezeu nu face (practică) nimic nedemn de Dumnezeu, ci cugetând cele divine, vorbește ceea ce cugetă și săvârșește ceea ce vorbește.

4) Nimeni să nu se laude cu nobleța strămoșilor. Căci pământ sunt toți strămoșii neamului și cei îmbrăcați în porfiră și vison și cei săraci și cei investiți cu diademe și cei ce petrec în plăceri. Deci să nu ne laudăm neamul din morminte, ci pre cei renumiți prin bunătatea moravurilor.

5). Să știi, o prea pioasă imagină a divinității! că cu cât te-ai învrednicit de mai mari daruri dela Dumnezeu, cu atât mai mult ești de asemenea dator lui Dumnezeu.

Deci cel ce răsplătește bine-făcătorului său datorita recunoștință, ca unul ce a primit darul ca hărăuire (fără plată), redă dar pentru dar. Căci El pururea este stăpân darurilor și ca o datorie El răsplătește bine-facerile. Milostenie El cere dela noi, și aceasta nu numai exprimată prin vorbe frumoase, ci prin realizarea noastră de fapte pioase.

6) Nimic așa de bine-plăcut nu săvârșăște omul, precum să poată a practică aceea ce voește și să voească și să practice pururea fapte umanitare. Deci fiindcă ție ți s'a dat dela Dumnezeu gratis puțința, de a ajuta pe cei ce au trebuință de ajutorul vostru și voința ta bună, toate să le voească și să le facă spre a plăcea celui ce ți-a dat ție aceste bunuri.

7). Bogăția nestatornică a lucrurilor pământești să aseamănă mersului curgerilor rîurilor, puțin timp curgând celor ce cred că o posed; curând însă se scurge alături, să mută la alții. Numai tezaurul faptelor bune rămâne la cei ce'l posed. Căci darurile faptelor bune se re'ntorc asupra celor ce le-au făptuit.

8). Neapropieat ești oamenilor pentru cauza înălțimei Impărăției tale de aici de jos, fi aproapiabil de cei ce au nevoie, pentru a obține stăpânirea Impărăției cei de Sus. Să'ți deschizi urechile la cei cuprinși de sărăcie, ca să fie auzul tău ascultat la Dumnezeu. Căci după cum vom fi la ai noștri compătimitori, asemenea vom află la Dumnezeu pentru noi compătimitire.

9). Să cuvine să fie curățit sufletul cel mult îngrijorat al Impăratului ca o oglindă, ca cu razile divine pururea să se lumineze ca să se învețe de acolo judecățile aface-rilor. Căci nimic nu face să se vadă cele necesare, precum păzirea sinceră acelia (a justiției).

10). Dupre cum respectiv de cei ce călătoresc pe mare, când pilotul greșește, puțină primejdie aduce celor ce călătoresc; când însă însuși cărmaciul greșește, atunci să întâmplă să se piardă tot vasul. Dacă ciñeva dintre demnitari greșește, nu suferă atâta obște, cât el însăși. Iar când capul greșește toată societatea să periclitează; dupre cum să supune la mari răspunderi, dacă 'și neglijează datoriile; deci cu multă acurateță să spună toate și să le practice.

11). Un ciclu or roată represintă lucrurile lumești, altă dată în alt mod reprezentându-le, apoi în alt chip și prefăcându-le, această neegalitate este, că adică nimic din cele prezente nu rămân stabile.

Trebue dar ca tu, prea puternice împărate, în această repede prefacere să-ți ai ne schimbată și pioasa cugetarea ta.

12). Respinge cuvintele lingușitorilor înșălători, ca pe niște ghiare răpitoare ale corbilor. Căci aceia scot ochii trupului, iar aceștia întunecă judecățile, nepermițând a se vedea adevărul faptelor. Căci sau laudă câte odată cele ce sunt de defăimat, sau adese lucrurile ce merită laude le defaimă, cu scop ca una din două să se falsifice, sau răul să se laude, sau binele să se insulte.

13). Același să cuvine să fie cugetarea Împăratului, căci a se schimba cu prefacerea lucrurilor este dovadă de minte nestabilă. Iar din contră este formă hotărîtă și în afacerile bune să respingă pedicile, precum pioasa noastră stăpânire să sprijină pe aceasta, cari nici până la insolență să îngâmfxă, precum nici până la mânie nu să pogoară, aceasta este coduita oamenilor ce trăesc cu siguranță și-și au sufletul hotărît.

14). Dacă cineva își are cugetarea curată de înșălăciunea ominească își vede micimea naturei sale și scurtimea și trecerea curândă din această viață, cum și păcătoșia înjugată la trup, și nu va cădea în prăpastia mândriei, chiar de ar fi și în o demnitate înaltă.

15). Mai presus de toate gloriile împărăției *religiositatea* înfrumusețează pe împărat. Căci bogăția se duce, gloria trece, iar renumele societăței îndumnezeite de el (împărat Rege or Domn) se întinde în seculi nesfârșiți și i pune pe cei ce o posed peste marginea uitărei.

16). 'Mi pare că este foarte ominesc lucru, că bogății și oamenii săraci din nelegalitatea lucrurilor sufăr aceleași nenorociri. Unii coprinși de dorinți se consumă, iar alții de foamete mor. Unii posed proprietăți până la marginile lumii, iar alții n'au nici unde să-și pue hainile. Deci ca ambele să-și afle îndreptare, trebue o vindecare prin luare dela unii și adăugire la alții, ca să se aducă egalitate la neegalitate.

17). În timpurile noastre s'a demonstrat că viața prosperă, pe care a prezis'o unul din cei vechi, va fi atunci, când filosofii vor împărăți și împărații vor filosofa; căci filosofând vă veți învrednici de împărății și fiind împărați, nu vă veți depărta de filosofie. Căci dacă a iubi înțelepciunea, este a face filosofie; apoi știm că începutul înțelepciunii este frica de Dumnezeu, pe care o posezi pentru totdeauna în interiorul tău, aceasta este evident că-i adevărat ceea ce se spune de mine.

18). Împărat pe tine cu adevărat te numesc, ca unul ce poți să împărățești și să-ți stăpânești plăcerile, căci te-ai îmbrăcat cu coroana castității și te-ai înveșmântat cu porfira dreptății, cealaltă autoritate a ta, își are de succesiune moartea. Iar împărăția de felul acesta aduce petrecere în nemurire. Una dispăre în veacul acesta, iar cealaltă te curăță de pedeapsa veșnică.

19). Dacă onoarea se capătă cu sfatul (voința) tuturor, fapte binefăcătoare obștesc tuturor. Căci nimic nu atrage atâta pe oameni spre bunăvoință, ca darul binefacerii dat celor ce au trebuință. Că ajutorarea făcută de teamă este o adulație, prefăcută cu numele de onoare, înșală numai pe cei ce o pot suportă.

20). Respectată cu dreptul este împărăția voastră, pentru că vrăjmașilor le arată puterea, iar supușilor legile umanitare. Invingând pe aceea cu puterea armelor, iar pe ai tăi îi supui cu neînarmata dragoste. Câtă depărtare este între fiara sălbatecă și oae, atâta se socotește deosebirea între amândouă.

21). Respectiv de substanța corpului, Împăratul este egal cu tot omul; iar cu autoritatea și demnitatea este cu cel a toate—Dumnezeu. Căci nu există pe pământ niminea superior lui. Să cuvine dar ca el, ca în asemănare cu Dumnezeu, să nu se mânia și ca muritor, să nu se mândrească, căci dacă s'a și onorat cu închipuire dumnezească, să nu uite că este unit și cu țărâna pământescă, prin care i se spune să realizeze egalitatea între toți.

22). Primește pre cei ce voesc să te sfătuească de cele ce sunt spre folos și nu pe cei ce caută în totdeauna a te linguși. Căci aceia au în vedere interesul pentru adevăr, iar aceștia să pare că au în vedere pe demnitari și imitând cerințele trupurilor, laudă pe acei ce sunt de partea lor..

23). Astfel să fii cătră supușii tăi dupre cum dorește Stăpânul tău, să fii. Căci precum vom ascultă pe alții, ne va ascultă și Dumnezeu, și precum vom vedeà la nevoi pe alții, vom fi și noi văzuți de Dumnezeu, văzătorul a toate. Să aducem celui prea milostiv milostenie, ca să căpătăm și noi de aseinenea resplată la vreme.

24). Dupre cum oglinzile perfecte arată trasurile persoanelor noastre așa cum ele sunt în realitate, plăcute celor plăcuți, urâte celor urâți, de asemenea și dreapta judecată a lui Dumnezeu se compară respectiv de faptele noastre. Căci dupre cum vor fi acele săvârșite de noi, de asemenea vor fi pentru noi folositoare sau nu.

25). Consultă-te la ceea ce-i de făcut cu întârziere, să-vârșește însă cu grabă cele ce ai bine judecat sau hotărît. Pentru că-i foarte primejdios a săvârși fapte nejudicate mai înainte. Căci dacă din nejudicare va săvârși cineva un rău, atunci devine necesară judecata la cele de trebuință; precum darul sănătăței este de nevoie după experiența (suferința) boalei. Să cuvine deci, prea înțelepte împărate, prin sfătuire serioasă și cu dorință puternică a scrută cu deamănuntul cele ce convin Societăței.

26). Foarte bine vei administră ori conduce Impărăția ta frumoasă, dacă vei căută să vezi singur tot și nimica să nu admiți nescrutat. Căci nu este lucru mic pentru tine, ceea ce să pare că-i mic în aparență în raport cu ale tale. Fiindcă și cuvântul înalt al împăratului are mare însemnătate la toți.

27). Impuneți ție datoria de a conservă ori păzi legile, nefiind pe pământ nimene care să poată a te obligă. Căci astfel vei arătă și respectul legilor însuși, mai întâi de alții, respectându-le și supușilor se va dovedî că a călcă legile nu-i fără pericol.

28). Este egal cu a păcătui, gândește-te, de a nu împedică păcatul sau greșalele. Căci când cineva nu se conduce conform legilor și îngădue viețuitorilor ilegalități, este judecat de Dumnezeu ca conlucrător a rălilor. Iar dacă voești să reușești și în una și în alta, respectează pe cei ce fac cele de cuviință și pedepsește pe cei ce lucră fapte rele.

29). Socot că este foarte de interes de a fugî de conversațiile ori contactul celor răi; căci cel ce este în con-

tact cu oameni răi totdeauna rezultă: sau a te infecta sau a te învăța ceva rău dela aceia. Iar cel ce să asociază cu cei buni sau se aduc la imitarea celor bune sau se învață la micșurarea celor răle.

30). Incredințându-se de Dumnezeu împărăția lumii penimeni să nu întrebuițezi dintre cei răi ori vicleni pentru administrarea afacerilor. Căci dacă aceia vor administra rău, vei da cuvânt lui Dumnezeu tu, care ai dat puterea. După multă chibzuință să se facă numirile administratorilor.

31). De asemenea rău socotesc că este de a te supăra de răutățile vrăjmașilor și a îngădui lingușirile prietenilor. Trebuie dar cătră ambele să te împotvești cu tărie și să nu te îndepărtezi de loc dela cele ce se cuvin. Că nu tu apărându-te de răutatea acelora să răsplătești buna-voință prefăcută a acestora.

32). Socoate de prietini adevărați nu pe cei ce laudă toate cele zisă de tine, ci pe cei ce cu judecată dreaptă se grăbesc a face toate. Și pe cei cărora le complace a lucră fapte tot mai bune, atacând pe cei ce li se împotivesc. Căci aceștia dau probă de prietenia cea mai nefalsă.

33). Să nu-și schimbe socotința sa prea înțeleapta ta măreție a acestei puteri pământeste, ci ca unul ce ai conducerea vremelnică, aibi neschimbată mintea în lucrurile trecătoare; nici în veselii să te înalți, nici în întristări să te umilești.

34). Dupre cum aurul câteodată în alt chip de artiști să străface și se preface în diferite moduri în ornamente, ceea ce este însă în sine el rămâne și nu suferă schimbare. De asemenea și tu, prea renumite împărate, schimbând o situație și alta, ai ajuns și la onoarea cea mai înaltă, rămânând acelaș, nu în aceiași situație de afaceri, avându-ți cugetarea tot în lucruri bune.

35). Gândește că atunci împărătești cu siguranță, când domnești asupra oamenilor de bună-voia lor. Căci supunându-i fără voia lor, când vor avea ocazie, ei se răzvrătesc. Ceea ce să stăpânește cu legalitatea bunei-voinți, posedă supunerea sigură a poporului ce posedează.

36). Pentru ca stăpânirea împărăției tale să o faci pururelnică, caută că câtă mânie ai asupra supușilor tăi greșiți, atâta să ai și asupra ta însăși când greșești. Căci ni-

vine n'are putere să pedepsească pe cel ce este cu atâta autoritate, de nu judecata proprie, mișcată de însuși greșala.

37). Cel ce a luat asuprași o așa de mare putere, să imiteze după puțință pe dătătorul ei. Dacă întru cât-va poartă asemănarea lui Dumnezeu, care este preste toate, și prin El stăpânește cu putere asupra tuturor, în această privință mai ales să imiteze pe Dumnezeu, și să nu socotească nimic mai de preferat decât misericordia.

38). Mai presus de aur și de petre scumpe să ne în-bogățim cu bogăția faptelor bune, care și aicea ne înve-selește și cu speranța de răsplată în viața viitoare. și acolo ne va îndulci cu experiență (răsplată) nădăjduitei fericiri. Că cele de acum din jurul nostru, ca unele ce nu ne aparțin veșnic, să nu ne captiveze.

39). Sirguese-te a răsplăți cu daruri strălucite pe cei ce de bună-voe fac cele poruncite de tine. Căci cu acest chip vei înmulți și dorința de fapte bune și pe cei răi îi vei face să uite răutatea lor. Căci a învrednici cu aceleași merite pe cei ce nu făptuesc asemenea, este foarte nelegiuit.

40). Mai prețios decât toate este Impărăția, mai ales atunci să întâmplă aceasta, când înzestrat cu aceste calități nu duce statul spre rușinată scădere; ci are în vedere îmbunătățirea lui, aceea este o acțiune antiumană și ca pe o fiară o alungă; iar ceea ce este uman ca un ce dumnezeesc ți-o însușește.

41). Deopotrivă fă judecata și cătră prieteni și cătră vrăjmași, nici-celor bine-voitori hărăzindu-le pentru buna lor voință, nici celor desplăcuți opunându-te cu vrăjmășie; pentrucă este aceeași neregularitate și dând dreptate celui ce n'o are, și nedreptețind pe cel drept, măcar de ți-ar fi și vrăjmaș. Căci răul este egal de ambe părțile, chiar când se găsește la protivnici.

42). Să cuvine să se asculte cu atenție judecata lucrurilor, că este dificilă găsirea dreptăței, căci mai ușor ea se substrage dela cei ce nu's cu mare luare aminte; iar dacă lași argumentarea cuvintelor la o parte și posibilitatea celor, care să spun, atunci ești aruncat în confuzia ideilor și astfel nu-ți mai amintești ceea ce să caută de înpricinați, îndoit păcat alungi, nici acestora dându-le bunul așteptat, nici altora nu li se permite a face aceasta.

43). Dacă vei câștiga nenumărate ca stelele făptuitele-tale, niciodată nu vei învinge (întrece) bunătatea lui Dumnezeu. Căci ori câte ar proaduce cineva lui Dumnezeu din ale Lui îi proaduce. Și precum nu-i posibil să se învingă propria umbră a soarelui, luând în ajutor pururea și pe cel mai tare împedicator, de asemenea nu vor întrece oamenii bunătatea binefacerei lui Dumnezeu.

44). Nesecată este bogăția bine-facerei, căci în a da este a lua, și în distribuire se vede o adunare. Având aceasta în sufletul tău Impărate, dă cu îmbelșugare celor ce cer dela tine. Pentru că vei avea nenumărate resplătiri pentru acestea, când va veni vremea răsplătirii faptelor..

45). Luând prin voia lui Dumnezeu Impărăția, imiteză-l pe El prin fapte bune. Pentru ca să fii bine-făcător celor nevoși, și nu numai celor ce nu au trebuință de bine-faceri. Căci promptitudinea distribuirii de bani nu este pedică pentru binefaceri la cei săraci.

46). Precum ochiul este pus în corp în mod natural, de asemenea împăratul este armonia în lumea așezată de Dumnezeu spre conlucrarea celor ce sunt de folos. Este dar nevoie de el ca de un membru propriu. De asemenea toți oamenii să se gândească spre a progresa în bine și nu a regresa în răutăți.

47). Socotește siguranța cea mai mare a salvării tale, ca nu cumva să faci nedreptate supușilor. Căci cel ce nu face nedreptate, nu este pândit (urmărit) de nimeni. Cei ce nu nedreptătesc își procură siguranță, cu mult însă mai mult bine-facerea. Căci siguranța dă, iar bunătatea nu trădă..

48). Devină supușilor, prea pioase Impărate, și temut pentru suprema ta putere și dorit prin calitatea binefacerei. Nici desprețuind teama pentru dorință, nici neglijind dorința din cauza temerei. Ci blândeța având'o nedesprețuită, că blândeța având'o totul este ușor de înlăturat.

49). Tu ceea ce legiferezi supușilor prin cuvinte, aceasta să o arăți și prin fapte, ca să se deprindă cu cuvintele de care ești convins și viața ta bună. Căci astfel te vei arăta statului tău bine-voitor și vorbind din experiență și practicând cu judecată.

50). Iubește mai mult, prea luminate Impărate, pe cei ce cer ca să primească dela tine daruri, decât pe cei ce

să încercă ați aduce daruri. Căci acestora devii obligat de răsplată, iar aceia îți fac îndatorat pe Dumnezeu, care se îndatorește de cele făcute acestora, și cu răsplată de bunurile date pe iubitorul de oameni Dumnezeu și scopul tău este uman.

51). Treaba soarelui este ca să lumineze cu razele lui făptura. Iar a Regelui virtutea, de a milui pe cei nevoeși. Și este mai arătoasă decât a aceluia, o! religioase împărate. Aceea încetează cu venirea nopței, iar acesta îngăduie se scape de viții pe aceia; dar cu lumina adevărului se scrutează și cele ascunse ale justiției.

52). Impărații înainte de tine au stabilit Statul; iar tu l'ai făcut pre acesta strălucit, salvându'l cu blândeța autorității de greutate și cu bunătatea ta învingând pre cei ce vin la tine cu frică. De aceea la limanul strălucirii tale toți aleargă din cei ce au trebuință de mila ta și cei ce voesc să scape de turburările foamei, cântându-ți cântări de laudă.

53). Dupre cum cu puterea întreci pe toți, de asemenea luptă-te să-i întreci și cu faptele. Speră ca cu analogia măreției puterii tale să săvârșești și lucrarea celor bune, spre a fi declarat de asemeni cu Dumnezeu, ca după corona Impărăției ne'nvinse să câștigi și corona de binefăcător pentru sprijinul săracilor.

54). Cugetă înainte de a ordonă ceea ce voești, pentru ca să practici cu judecată ceea ce ai legiuit. Căci organul limbei este cu ușurință alunecător și aduce foarte mare pericol celor ce'l desfătează. Iar dacă judecata pioasă ca o armonie i-o impui, atunci răsună melodia armonică a virtuții.

55). Iute pătrunzător să cuvine să fie în toate Șeful și mai ales respectiv de judecățile afacerilor grele de rezolvat, foarte târziu însă să se arate la mânie. Pentru ca cu totul nemânios iarăși este ușor de desprețuit, să se supere cu moderare și să nu se mânie. Pe de o parte pentru a oprî pornirile celor răi, iar pe de alta să stavilesc pretențiile celor buni.

56). În adâncul sufletului tău înțalege cu îngrijire manierile celor ce te încunjură, pentru ca să cunoști precis pe cei ce în adevăr te iubesc și pe cei ce cu înșălăciune

te lingușesc. Căci mulți să prefac că'ți sunt bine-voitori, și mult vatămă această pe cei ce-o cred.

57). Cuvântul ce poate să te folosească să'l ascuți, nu numai cu auzul, ci și cu fapta și să'l admiți. Căci astfel se învesește Statul Împăratului, când sau prin el prevede cele de trebuință sau de cătră altul să găsește, netrecându-l de loc cu vederea, ci fără rușine învață și făptuește fără întârziere.

58). Fortul cel puternic întărit cu ziduri sigure disprețuește pe inimicii ce'l împresură. Și piositatea voastră împărătească fortificată cu milostenii și cu rugăciuni veghetoare de sine, neînvinsă de săgețile vrăjmașilor și care pururea rădică trofee contra aceloră.

59). Intrebuințează cum să cuvine Împărăția de aicea, pentru ca să'ți fie ție scară cătră gloria de sus. Căci cei ce bine o administrează pe aceasta, după ea să învrednicesc și de aceia. Pe aceasta o administrează bine cei ce să arată părintește cătră oficianți și primesc aceia ca princip pentru ei frica. Cu amenințările să restrâng greșalele, ne aducându-și lor urmarea pedepsei.

60). Haina neînvechită este veșmântul bine-facerei și îmbrăcăminte necoruptibilă iubirea cătră săraci. Trebuie dar ca cei ce voesc să împărățască cu religiozitate, cu acest veșmânt să'și îmbrace sufletul. Inveșmântându-se cu porfira iubirei de săraci, se va învrednici și de împărăția cerească.

61). Primind dela Dumnezeu sceptrul Împărăției, cugetă cum să placi celui ce ți l'a dat. Și dupre cum ai fost preferit tuturor oamenilor de cătră El, mai mult de cătră toți, caută al înveseli pre El. Acest dar socotește-l că este cel mai mare, dacă vezi că El prevede pe cei ce i'a creat, și că tu datorești să îndeplinești obligațiile bine-facerei.

62). A alergă la ajutorul de sus tot omul o datorește, cel ce dorește mântuirea, iar Împăratul mai mult decât toți, ca unul ce se îngrijește de toți. Căci apropiindu-se de Dumnezeu și contra vrăjmașilor să luptă cu voinicie și pe ai săi îi asigură cu seriozitate.

63). Dumnezeu nimăru nu datorește cu nimica, iar Împăratul numai lui Dumnezeu. Deci imitează pe cel ce n'are trebuință de nimeni, și răspândește cu înbelșugare milele

tale celor ce'ți cer, ne fiind sgârcit pentru cei din jurul tău, ci dă-le tuturor celor ce cer cele trebuitoare pentru susținerea vieții. Căci mult mai bine este de a milui pentru cei demni pe cei nedemni, decât a privă pe cei demni pentru cei nedemni.

64). Pe cei ce cer iertare de păcate dă-le-o și iartă și însuși pe cei ce au păcătuit contra ta. Pentru că la iertare se răsplătește cu iertare și la împăcarea cu cei asemenea nouă se aduce prietenia lui Dumnezeu și familiaritatea ori apropierea de El.

65). Să cuvine ca cel ce caută să împărățească ne'ntinat, să suporte și imprudențele celor din afară și însuși să se sfiască (rușinesc) în fața lor, ca să înlătore și pe aceia de a greși pe față și se împedece în special de a greși cei de sub el. Căci dacă supușii se arată rușinoși (respectuoși), cu atât mai mult împăratul să face mai demn de respect.

66). A privatului este poate de a fi rău, zic, de a lucră răle și vrednice de pedeapsă; iar abilitatea (șiretenia) Șefului este de a nu săvârși răle și străine de situația lui. Căci nu abținerea de răle justifică pe individ, ci făptuirea celor bune încununează pe un cineva. Să nu cugeți numai dar a te abține de viclenie, ci caută să practici dreptatea.

67). Moartea nu se rușinează (sfieste) de strălucirea demnităților. Căci își împlântă dinții săi în toți. Deci și mai înainte de venirea neevitabilă a aceia, să ne mutăm averea noastră în Impărăția Cerurilor. Căci nimeni din cei ce adună averi pe pământ, le duce cu sine, când pleacă de aicea, ci toate le lăsăm pe pământ, trebuie dar să considere viața sa desbrăcată sau goală de toate.

68). Împăratul este Domn tuturor, este însă serv alături cu toți față de Dumnezeu. Atunci mai ales să va chemă Domn, când el pe sine să va predomină (stăpâni) și nu va fi sclăvit de plăceri neraționate. Ci având conajutător mintea pioasă să va luptă contra ne'nvinsului împărat al patimilor neraționate, contra îndrăgostirilor consumătoare, cu armătura prudenței.

69). Dupre cum umbra urmează corpul, așa și păcatele urmează acțiunile sufletești, preconizând puternic faptele (activitatea) noastre. De aceea nu-i posibil a le tăgădui la Judecata ultimă. Căci însuși ele (faptele) vor mărturisii

contra noastră, mai ca vorbind, astfel arătându-se, precum au fost făptuite de noi.

70). Corabia când plutește imitează curgerea prea curândă a situației vieții prezente, noi însă plutitorii pe ea uităm de sine-ne și pe încetul ne continuăm calea și ne duce pe fiecare din noi la sfârșitul vieții. Dacă aceasta așa este, să disprețuim lucrurile vremelnice, ce întîmpinăm în lume și să ne grăbim a ne duce spre cele ce merg cu noi în veacurile veacurilor cu siguranță.

71). Omul serios și genial nu se îngâmăflă fluturând din coarne, ca un taur, ce înțalege situația precară (vremelnică) a trupului său și 'și astâmpără mândria inimii sale. Căci deși a fost stăpân pe pământ, să nu uite că-i din pământ; din pulbere (țărână) a fost înălțat pe tron, și iarăș în pământ se va întoarce.

72). Gândește-te în totdeauna, neînvinsule Impărate! Că dupre cum cei ce încep să se sue pe scări, nu stau (se opresc) în mersul lor, mai înainte de a pune piciorul pe ultima treaptă; Asemenea și tu învață-te dela bunii mergători pe scări, pentru ca să câștigi și Impărăția cea de sus, pe care îți va hărăzi-o Hristos cel împreună împărat al Impăraților în veci. Amin.

Sfârșitul expunerii sfătuitoare a lui Agapet Diaconul către Iustinian, și care la Greci se numește programă (tablettes) împărătească (σχέδη βασιλική).

C. Erbiceanu

CIPRIAN

(Vezi Biserica Ortodoxă Română. Anul XXXI No. 5)

În continuarea lucrării începute, vom mai arăta în coloanele revistei încă câteva din scrierile acestui sfânt Părinte. Cu aceasta îndeplinesc cele ce spuneam la început, adică las să se vădească cât mai mult însemnătatea lui Ciprian. Se înțelege că ar fi fost, după părerea unora, mai bine dacă aș fi urmat redarea întregă a lucrărilor după original, ca să se înceapă a se umplea golul din Biserica noastră: lipsa în românește a scrierilor sfinților Părinți și a scriitorilor bisericești. Cum însă încă dela început n'am intenționat o așa grea lucrare, pentru mai multe considerațiuni, pe care nu cred necesar a le arăta aci; voiu continua așa cum am început punând în evidență persoana autorului din cele ce ne-au rămas dela el, urmărind coprinsul lucrărilor lui. Cu această lucrare ne ținem cât mai aproape de cerințele Regulamentului acestei reviste.

Pentru acum vom vorbi despre alte două lucrări: prima *«despre facerea de bine și darea de milostenie»* și a doua *«despre foloasele răbdării»*.

Cum s'a putut vedea din biografia autorului, Ciprian s'a distins printr'un zel adevărat apostolic în privința îngrijirii de săraci. Săracii, oamenii lipsiți din lume erau obi-

ectul îngrijirii adevăraților urmași ai Mântuitorului. Cu toată greutatea îndeplinirii misiunii apostolice, apostolii Domnului găseau timp și pentru strângerea de ofrande pe care să le împartă la cei nevoiași. Căci una din notele caracteristice ale învățături creștine, este de a veni în ajutorul celor suferinzi. Ei bine, Ciprian eră atât de mult datat acestei îngrijiri, în cât, cu toate piedicile ce'i stăteau în cale, în niște timpuri grele pentru Biserică, că și prin scris și prin faptă pune un foarte mare preț, pe îngrijirea de săraci. Și spre a găsi cât mai mulți imitatori, Ciprian își vinde averea sa și o împarte la opere de binefacere. Exemplul dat, nu eră suficient. Averea sa nu ajungea să umple golul și de aceea îl găsim adresându-se inimilor caritabile și îndemnându-le ca să facă ca și el. În această direcțiune lucrează neîncetat, cum se poate vedea din tot ceea ce el a scris. Iar lucrarea sa specială «despre facerea de bine și darea de milostenie» este o dovadă evidentă că el n'a încetat să facă tot ce i-a stat prin putință spre a ajuta pe cei nevoiași. Cine își amintește de starea rea de pe acele timpuri, când mulțime de creștini zăceau în închisorile păgâne, luați captivi, vede numai de cât cum sf. Părinte îngrijat de această stare, caută să se strângă mijloace spre a putea răscumpăra pe acei prizonieri. Iar cine citește lucrarea aceasta, se convinge cu prisosință de ardoarea cu care autorul caută a atrage pe cât mai mulți la facerea de fapte bune, singurele ce asigură creștinilor răsplata cerească. Conducându-se de sfânta învățătură a Mântuitorului, despre întrebuițarea averei, Ciprian arată că numai acela care știe să facă fapte bune, numai acela va găsi dobânda așezării în ceruri, unde va primi fericirea veșnică. Omul greșește, zice Ciprian. Datoria sa este de a se căi de greșale și de a face fapte bune, ce'i ajută spre iertarea păcatelor. Spre întărirea spuselor sale, autorul aduce locuri din Vechiul și din Noul

Testament. Spre a răspunde aceloră, cari i-ar fi obiectat, că întrebuițarea averei i-ar fi dus la sărăcie pe ei sau pe urmașii lor, Ciprian restabilește adevărul asupra dobândirii averei și arată că Dumnezeu, care dă omului avere, îngrijește de el și de ai săi, dacă omul știe să îndeplinească conștiincios poruncile dumnezeiești și administrează bine ceea ce Dumnezeu i-a dat. Pe când acel care este stăpânit de dragostea de bani, trece în stăpânirea diavolului, care nu'l lasă a face cele ce trebuie să facă.

În general în cele 26 de capitole câte conține scrierea, autorul expune învățăturile de mai sus. În special vorbește despre asigurarea mântuirii pe care o dobândește creștinul dacă face fapte bune și se arată îndurător, cătră frații săi. Tot prin fapte bune i se iartă creștinului păcatele ce face după primirea Botezului. Iar îndurarea lui Dumnezeu trebuie a fi cu atât mai mult prețuită, cu cât ea ne deschide calea mântuirii, întru cât nimeni nu este cu totul fără de păcat.

Să vedem cum tratează autorul aceste învățături cuprinse în primele trei capitole ale scrierei sale.

Binefacerile lui Dumnezeu în care s'a arătat și se arată neîncetat activă bunătatea cea bogată și prisositoare a lui Dumnezeu Tatăl și a lui Hristos spre mântuirea noastră, sunt multe și mari. Mulțimea și măreția acestor fapte o arată Ciprian din faptul că Tatăl pentru conservarea și reînsufleșirea noastră a trimis pe Fiul, ca să ne readucă în starea de mai înainte, și din faptul că Fiul trimis a primit să se facă fiu al omului spre a ne face fii ai lui Dumnezeu. Fiul s'a înjosit, spre a rădică poporul ce zăcea, s'a rănit spre a vindecă ranele noastre, s'a făcut serv spre a conduce pe servi la libertate. Fiul, zice el mai departe, a suferit moartea, spre a asigura nemurirea celor muritori. Acestea sunt multe și mari daruri ale îndurării dumnezeiești. Și afară de aceasta ce îngrijire este aceasta și ce mare bunătate, ca pentru mântuirea noastră, pentru paza omului ce ia parte la mântuire, să se îngrijască de mai înainte într'o măsură așa de mare! Căci când Domnul la venirea sa a vindecat acele rane pricinuite de Adam și a făcut ne-

vătămătoare vechia otravă a șarpelui, dete celui sănătos o lege și-i porunci, a nu mai greși, pentru ca să nu i se întâmple ceva mai rău, dacă el ar păcătu. Noi eram constrânși și strâmtorați prin măsura unei purtări ce'i în afară de pedeapsă. Și dacă nu s'ar fi arătat îndrumarea spre faptele îndurării și ale cumpătămirei un fel de cale spre asigurarea mântuirii, ca să ne spălăm prin milostenie de toate necurățiile ce ne ating, —deci dacă n'ar fi venit în ajutor bunătatea dumnezeiască,— n'am fi știut a ne ajuta în neputința și slăbiciunile defectuosității omenești.

Ca să arate meritul milosteniei, autorul se referă la cele ce spune sfânta Scriptură. În dumnezeieștile Scripturi, zice el, vorbește sfântul Duh și spune: „*Prin milostenie și credință se iartă greșalele*“ (Prov. 15, 27). Și spre a nu se face confuzie, Ciprian adaogă îndată, că de sigur nu acele greșale ce au fost iertate mai înainte, adecă acele făcute înainte de Botez, căci acestea s'au curățit prin sângele și mântuirea lui Hristos. Revenind la zisele sfintei Scripturi, aduce mai întâi locul din Sirah 3, 30: „*După cum apa stinge locul, tot așa milostenia păcatele*“, loc în care se arată, că după cum baia apei mântuitoare a stins focul gheenei, tot așa se astâmpără flacăra păcatelor prin milostenie și fapte ale cumpătămirei. Și după cum în Botez se asigură odată lăsarea păcatelor, tot așa rămâne facerea de bine neîncetată și în continuă asemenea ca Botezul odinioară grația lui Dumnezeu. Mântuitorul învață asemenea în Evangelie. Aci aduce zisele Mântuitorului dela Luca XI, 40—41: „*Acela ce a făcut cea din afară, a făcut și cea din lăuntru. Însă cele ce sunt la voi, dați-le milostenie: și iată toate vor fi vouă curate*“, răspuns prin care el învață și arată că nu mâinile, ci inima trebuie spălată și a îndepărtă mai mult necurățenia lăuntrică de cât acea de pe dinafară. Căci, zice mai departe Ciprian, cel care ne-a învățat prin ce mijloace putem să ne curățim, a adăogat și obligația de a da milostenie. El, cel milostiv, învață și sfătuește de a face milostenie. Și pentrucă caută a păzi pe aceia pe cari i-a răscumpărat cu un preț mare, de aceea învață că aceia, cari s'au necurățit după Botez, pot fi din nou curățiți.

După aceste dovezi și sfaturi, Ciprian, adresându-se prea iubiților frați, le zice să recunoască darul mântuitor al Grației dumnezeiești și să caute a se curăți de păcate și de oarece nu pot fi fără toate ranele conștiinței, să'și mântuiescă ranele cu mijloace spirituale. De asemenea să nu se socoată nimeni că are o inimă curată și nepătată așa ca să creadă în nevinovăția sa că nu trebuie

să întrebuițeze vr'un mijloc de vindecare, căci scris este: „*Cine se poate lăuda, că are inimă curată? Sau cine va cuteză a zice, că este curat de păcate?*” (Prov. XX, 9) și iarăș Ioan în epistola sa I-a I, 8 zice: „*De vom zice că păcat nu avem, pe noi înși-ne ne înșelăm, și adevăr nu este întru noi*”. Iar dacă nimeni nu poate fi fără de păcate, și cel care zice, că este fără vină, este sau egoist sau nebun, se vede cât este de necesar și de plăcut că bunătața dumnezească a îngrijit de mijloace de mântuire, spre a se face omul din nou sănătos și vindecat de ranele păcatului, căci ea știe că și la cei vindecați vin după Botez unele rane.

După acestea sfântul Părinte, tot în scopul de a învederă cât mai mult zisele sale, aduce noi locuri din sfânta Scriptură, în care se vorbește despre cerințele și îndatoririle de a face milostenie. Apoi întemeiat pe cele ce susține și ca să influențeze cât mai mult asupra creștinilor, arată meritele ce decurg din milostenie, merite despre care iarăși vorbește sfânta Scriptură. Cu mult folos aduce mai apoi exemplul cu Tavita ale cărei merite, pentru faptele sale bune, sunt recunoscute. Tot rădicându-se spre o mai mare întărire a spuselor sale, Ciprian indică creștinilor sfaturile pe care le dă însuș Mântuitorul de a face creștinii milostenie. Locurile însemnate și numeroase pe care el le aduce, sunt o probă a cunoștinței aprofundate ce avea asupra acestei cestiuni, ca și în general asupra întregii sfinte Scripturi.

Să vedem ce spune autorul asupra punctelor aci indicate.

Nici odată n'au încetat și n'a fost lăsată sfătuirea dumnezeiască în sfintele Scripturi, atât ale vechiului cât și ale noului Testament, de a mișca totdeauna și pretutindeni poporul lui Dumnezeu la fapte ale îndurării. Și după cerințele și îndemnurile sfântului Duh, se ordonă aceluia ce se îndreaptă spre speranța împărăției cerești, de a face milostenie. Așa lui Isaia i se poruncește și i se prescrie: „*Strigă zice el, cu tărie și nu încetă, ca o trâmbiță înaltă glasul tău și spune poporului meu păcatele lor și casei lui Iacov fără de legile lor*”. (58 1.). Și când el le-a ordonat a pune înainte pă-

catele lor, și când a citat fără de legile lor în plină impetuositate a lipsei de voință și a zis, că nu vor prezentă nici odată satisfacere pentru crimele lor, de vor lua refugiu în rugăciuni, în cereri și post, și nici odată nu vor putea înlătură mânia lui Dumnezeu de se vor îmbracă în sac și în cenușă, adaoage încă spre a arătă că Dumnezeu poate fi îmblânzit numai prin milostenie : *„Frânge celui flămând pâinea ta, și pe săracii cei fără de casă, bagă-i în casa ta. De vezi pe cel gol, îmbracă-l, și nu trece cu vederea pe cei ce sunt din sămânța neamului tău. Atunci va eși de dimineață lumina ta, și sănătatea ta cuvânt va răsări, și va merge înaintea ta dreptatea ta, și mărirea lui Dumnezeu te va înconjură. Atunci vei strigă și Dumnezeu te va auzi, și încă grăind tu va zice : aici sunt!*

Dacă creștinii păcătuiesc după Botez și dacă aceste păcate le răpesc bunurile vieței veșnice, de nu se vor căi și nu vor face fapte prin care să împace pe Dumnezeu, se înțelege că ei trebuie să știe ce au de făcut. De aceea autorul, în urma celor spuse mai sus, atrage atenția creștinilor, că mijloacele de a se împacă cu Dumnezeu, sunt date prin chiar cuvintele lui Dumnezeu. Așa ei sunt învățați de cele ce trebuie a face prin indicațiuni dumnezești, adecă să dea satisfacere prin fapte ale îndurării, căci se fac curați de păcate prin meritele îndurării. Și la Solomon citim : *„Inchide milostenia ta în cămărilor tale, și aceasta te va scoate din tot răul”* (Sir. XXIX 15). Și iarăș : *„Cel, ce și astupă urechile sale ca să nu audă pe cel neputincios, și acela va strigă, și nu va fi cine să-l audă”*. (Prov. XXI, 13). Acel care n'a fost îndurător, nu și va putea dobândi îndurarea lui Dumnezeu, nici nu va putea primi ceva în cererea sa dela bunătatea dumnezeiască acela ce nu s'a arătat omenos la cererea săracului. În Psalmi sf. Duh aceasta atestă și lămurește când zice : *„Fericit este cel ce se uită spre săracul și mișelul: în ziua cea rea va izbăvi pe el Domnul”*. (40, 1).

La această prescripțiune cugetând Daniil dete ca mijloc spre a dobândi ajutorul dumnezeesc, atunci când regele Nabuhodonosor, spăimântat de un vis rău, eră într'o grijă asemănătoare : *„Pentru aceea împărate! statul meu să-ți placă ție, și păcatele tale cu milostenie le răscumpără și nedreptățile tale cu îndurări săracilor, doar va fi Dumnezeu mult îngăduitor păcatelor tale”*. Și pentrucă regele n'a voit s'asculte de el, a avut să suferé paguba și nevindecarea, ce a văzut; el s'ar fi scăpat de acestea și le-ar fi putut înlătură, dacă ar fi deslegat păcatele sale prin milostenie. Insuși

îngerul Rafail întărește aceasta și sfătuește de a da milostenie cu bunăvoință și cu prisosință, când zice : „*Bună este rugăciunea cu post și milostenie ; căci milostenia mântuește de moarte și curățește de păcate*“. (Tov. XII, 8). Prin aceasta arată că rugăciunile noastre și posturile numai puțin pot dacă nu sunt ajutate de milostenie, că rugăciunea noastră singură numai puțină putere are, de a procura ascultare, dacă nu este mișcată în deajuns prin lucrări și fapte bune care s'o însoțescă. Pe când rugăciunile noastre devin lucrătoare prin milostenie, descopere și întărește îngerul, că prin milostenie viața scapă de pericole și sufletele se mântuesc de moarte. Totuș nu vom aduce aceasta, fără a o întări printr'o mărturie factice. În Faptele Apostolilor se găsește dovada istorică și este prezentată prin indicațiunea unei fapte ce s'a întâmplat, că adecă sufletele se mântuesc prin milostenie nu numai de moartea a doua ci și de cea dintâi. Pe când Tavita care se silea a da dovezi prin 'practicarea faptelor bune și prin milostenie, se bolnăvi și muri, fû chemat Petru lângă cadavrul neînsuflețit. Pe când acesta, potrivit unei iubiri de oameni ce se vedeă la apostoli, zice mai departe Ciprian, sosit neîntârziat, îl înconjură văduvele în plâns și rugăciune, și'i arătară hainele ce le primise mai înainte, și'l rugară pentru decedata nu atât cu vorbele lor ci mai mult cu faptele ei proprii. Și după ce a îngenunchiat Petru și s'a rugat, și a prezentat lui Dumnezeu rugăciunile ce i s'au făcut ca un demn reprezentant al văduvelor și săracilor, se întoarse spre cadavru ce spălat deja stătea în coșciug și zise : *Tavito ! scoală* Și el n'a lipsit a veni în ajutorul lui Petru, cum a zis în Evanghelie, că se va da totul, ce va fi rugat în numele său. Moartea fû înlăturată și sufletul redat, și, spre mirarea și surprinderea tuturor, fû reînsuflețit din nou corpul pentru această lumină a vieții. Așa de mult poate meritul îndurării, atât de mult lucrează faptele bune. Aceea care a dat mijloace de viață văduvelor sărace, dobândi rechemarea la viață după rugăciunile văduvelor.

De aceea cere și poruncește Domnul în Evangelie, învățătorul vieții noastre și lucrătorul mântuirii veșnice, care a oferit o nouă viață poporului credincioșilor, și care poartă grijă pentru cei înviași din nou în privința veșniciei, sub poruncile sale divine și prescripțiunile sale cerești, că nu trebuie a cugetă la nimic mai cu zel, de cât a da milostenie, și să n'alergăm după posesiuni pământești, ci să ne adunăm avuții cerești. „*Vindeți al vostru și dați milostenie*“ (Luc. XII, 33). Și iarăș : „*Nu vă adunați avuții*

pe pământ, pe care le rod moliile și rugina și pe cari furii le sapă și le fură. Ci vă adunați vouă comori în cer, unde nici moliile, nici rugina nu le strică, și unde furii nu le sapă nici nu le fură. Că unde este comoara voastră, acolo va fi și inima voastră". (Mat. VI, 19—21). Și de oarece voia s'arate calea spre perfecțiune și deplinătate care este mai pre sus de observarea legii, zice: „De voești să fii desăvârșit, mergi, vinde averile tale, și le dă săracilor, și vei avea comoară în cer: și vino de urmează mie". (Mat. XIX, 21). De asemenea într'alt loc zice, că acela ce voește a obține grația dumnezeiască și a moșteni împărăția cerească, după ce a dobândit cu al său mărgăritarul costisitor, adecă mântuirea veșnică prin sângele neprețuit al lui Hristos, trebuie să cumpere prețul întregii sale averi: *Iarăși asemenea este împărăția cerurilor omului neguțător, ce caută mărgăritari buni. Care aflând un mărgăritar de mare preț, mergând a vândut toate câte avea, și l'a cumpărat pe el*".

După toate aceste locuri, din care se vede rostul avuției în lume și cum trebuie ea întrebuințată, Ciprian adaogă și spune că Mântuitorul numește fii ai lui Avraam pe aceia, pe cari îi văzû dând dovezi factice prin întreținerea și îngrijirea săracilor. Căci când Zacheu a zis. „*Iată jumătatea din avuția mea Doamne o dau săracilor, și de am năpăstuit pe cineva, întorc împătrit*”, îi răspunse lui Iisus și'l zise: *Astăzi s'a făcut mântuire casei aceștia pentrucă și acesta fu al lui Avraam este*". Căci dacă, zice autorul, Avraam crezû lui Dumnezeu, și i s'a socotit aceasta spre îndreptare. Tot așa crede cu certitudine și acela în Dumnezeu, care dă milostenie după porunca lui Dumnezeu; și cel ce are credință adevărată, acela păzește frica de Dumnezeu; și cine păzește frica de Dumnezeu, acela cugetă la Dumnezeu, întru cât se arată îndurător față de săraci. Spre a urmă în mod logic concluziunile sale, Ciprian adaogă și zice, că de aceea este creștinul binefăcător, pentru că crede, fiindcă știe că este adevărat ceea ce s'a prezis prin cuvântul lui Dumnezeu și că sfânta Scriptură nu poate să mintă, când spune că arborii nefructiferi, adecă oamenii fără fapte bune vor fi tăiați și aruncați în foc, iar cei îndurători vor fi chemați în împărăția cerească. De asemenea într'un alt loc numește el credincioși pe binefăcători și cari fac fructe, iar acelora aceea cari n'aduc fruct și sunt fără fapte bune, le dezice credincioșia, căci zice: „*Deci dacă întru cel nedrept mamona n'ați fost credincioși, pe cel adevărat cine'l va încredința vouă? Și dacă întru cel strein n'ați*

fost credincioși, pe cel ce este al voastră cine'l va dà vouă?" (Luc. XVI, 11—12).

După ce Ciprian expune cele de mai sus și caută a îndreptă pe creștini spre calea cea bună și folositoare a milosteniei și îndurării, ca să'i câștige în scopul creștinesc ce-l urmărea și despre care am vorbit în alt loc, Ciprian se vede îndatorat de a risipi orice umbră de îndoială dintre frați. În adevăr, doctrina Mântuitorului despre avuție și împărțirea ei la săraci ar fi provocat unele neliniști în sufletele creștinilor. S'ar fi întrebat, de bună seamă, unii: Dar cu ce rămânem pentru trebuințele noastre și ce lăsăm copiilor noștri? Grija de a se vedeă căzuți în sărăcie o prea—poate—pe unii de a îndeplini ceea ce sfântul Părinte le cerea. De sigur că aceștia nu erau dintre acei formați în spiritul adevărat și drept al învățătorei creștine. Totuși, spre a risipi îndoelile, autorul, trecând mai departe, asigură pe frați, că binefăcătorul n'are să se teamă că va cădea în lipsă, căci cel ce împarte bunurile lumii aceștea, poartă grijă de ai săi. Apoi averea trebuie să fie considerată ca un mijloc nu ca un scop. Și dacă scopul pe care'l urmărește creștinul este împărăția cerească, iar averea mijloc care să'l ducă aci: atunci se cuvine a ascultă de poruncile dumnezeiești, cari sfătuesc pe creștini de a fi milostivi și îndurători. Toată grija și toată teama noastră să fie a ne teme să nu perdem sufletul, nu averea. Căci cel ce perde averea, o poate redobândi cu ajutorul lui Dumnezeu, pe când cel ce și perde sufletul, nu mai poate a'l dobândi prin nimic. Oamenii cari întrebunțează averea la fapte bune dobândesc mântuirea, pe când avuții nemilostivi, nu pot intră în cer. Apoi, Dumnezeu care îngrijește de ai săi, nu va lăsa în mizerie pe aceia ce execută cu sfințenie poruncile sale. Avarul stăpânit de grija ca să facă cât mai multă avere, uită îndeplinirea datoriilor, căci inima sa s'a lipit de avere. Gândul avarului

nu este decât la bani, pofta aceasta urâtă i-a încătușat inima și nu vede nici n'aude de suferințele aproapelui. Un astfel de om nu poate fi binefăcător, el nu știe ce este îndurarea și milostenia. Pe când milostivul, știe că Dumnezeu i-a dat avuție ca s'ajute pe cei nevoiași, și dacă în viața sa greșește, 'și capătă iertare prin faptele sale bune. Spre întărirea ziselor sale, între altele, Ciprian arată exemplul văduvei care a pus în cutia bisericii ultimul său gologan. Iar dacă face fapte bune și dă din averea sa, copiii nu rămân neajutați, pentru că însuși Mântuitorul arată preferința sa pentru nevinovații copii. Și aci întărește zisele sale pe citate din sfânta Scriptură și aduce un exemplu cu văduva din Sarefta. Grija de copii nu trebuie să neliniștească pe părinți. Din contra, zice el, cu cât cineva are mai mulți copii, cu atât trebuie să se silească mai mult de a se arăta binefăcător. Dumnezeu care ne dă copii, poartă grijă de ei. Și când un părinte iă din ceea ce ar fi putut lăsa copiilor săi, dobândește mai mult, căci 'i asigură de ajutorul dumnezeesc. Banul câștigat se poate perde. Ce va lăsa tatăl, la moartea sa copiilor, dacă în viață a pierdut averea și nici n'a fost în stare să ajute pe cineva, să facă vr'o faptă bună? În orice caz creștinul nu trebuie a iubi mai mult averea decât pe Hristos, iar Hristos poruncește a îngrijii de săraci și văduve în suferință. Iar ca să întărească în credința sa cea bună și dreaptă pe creștini, Ciprian le aduce exemplul cu Tovie, care știe atât de bine să 'și crească copilul și să 'l îndrumeză de a aveă pe Dumnezeu în inima sa și a ascultă de poruncile lui în toate zilele vieții sale. O așa educație este cel mai neprețuit bun, pe care un părinte iubitor de copiii săi, le poate lăsa după moarte.

Te temi, zice Ciprian, că vei perde moștenirea, dacă începi a dă din ea milostenie multă, și nu știi, nefericitule, că pe când tu te temi, poate să 'ți dispară averea, să 'ți. perzi viața și mântuirea

și pe când te îngrijești să nu suferi nici o pagubă în bunurile tale, nu judeci, tu care iubești mai mult pe mamona decât sufletul tău, că tu singur îți pricinuești pagubă, așa că în timp ce te ostenești a aduce cât la mai bine averea ta, tu singur duci la ruină avuția ta. De aceea apostolul, relativ la aceasta, zice: *„Că nimic n'am adus în lume, arătat este că nici a scoate ceva nu putem. Că având hrană și îmbrăcăminte, cu acestea indestulați vom fi. Iar cei ce vor să se îmbogățească, cad în ispite și în curse și în fapte multe fără de socoteală și vătămătoare, care cufundă pe oameni în peire și în perzare. Căci rădăcina tuturor răutăților este iubirea de argint, care unii pofțind'o, au rățăcit din credință și s'au pătruns cu dureri multe* (I. Tim. VI, 7—10).

Tot pe această cale urmând, autorul se adresează celor cari s'ar teme că și pierd averea și rămân săraci, și le zice adresându-se unuia pentru totalitate: Te temi, că ar suferi pagubă patrimoniul tău, dacă tu începi să faci din el binefaceri multe. Inșă când s'a întâmplat să i lipsească celui drept hrana zilnică, căci scris este: *„Nu va ucide Domnul prin foame un suflet drept”* (Prov. X, 3). Spre edificare și întărire, Ciprian aduce exemplul cu Ilie, care a fost hrănit în pustiu printr'un corb ce i serviă, și lui Daniil i s'a pregătit prin îngrijire dumnezească o masă, atunci când fu închis. într'o groapă ca pradă a leilor după porunca regelui. Și tu te temi că și s'ar putea, dacă faci fapte de binefacere și câștigi îndurarea Domnului, să i lipsească hrana, pe când însuși atestă și zice în Evangeliu spre rușinarea aceloră, cari sunt cu puțină credință și cu îndoială: *„Priviți la paserile cerului, că nici seamănă, nici seceră, nici adună în jitițe, și Tatăl vostru cel ceresc le hrănește pe ele; au voi nu mai multă deosebire aveți de acestea?”* Dumnezeu hrănește pe paseri și dă vrăbiilor hrana zilnică și lor, cari n'au nici o idee despre ceva dumnezeesc, nu le lipsește nici băutura nici hrana. Crezi tu că și va lipsi ceva ca unui iubitor al Domnului său, unui servitor al lui Dumnezeu, care ești harnic în fapte bune?

Spre mai multă edificare, Ciprian continuă a expune învățătura creștină în această privință. Să cugete deci creștinul, zice el, că acel care mănâncă pe Hristos, nu va fi mâncat iarăși de Hristos, sau că aceloră cărora le va lipsi cele pământești, le va da cele cerești și dumnezești. De unde dar această socotință necredincioasă, de unde această cugetare sacrilegă și păcătoasă? Ce trebuie o inimă necredincioasă în casa credinței? De ce se numește și se.

zice creștin, acela care nu'i dă lui Hristos nici o credință? Și aci Ciprian, cu drept cuvânt, adresându-se unui astfel de creștin 'i zice: Pentru tine abea dacă se potrivește numele unui fariseu. Și îndreptându-se la cele spuse de Mântuitorul, autorul zice, că pe când Hristos vorbea de milostenie, și sfătuiă că trebuie să ne facem din folosul pământesc prieteni printr'o binefacere îngrijită, care să ne ducă după aceea în locuințele veșnice, Scriptura adaogă vorbele: „*Și auzeă toate acestea și fariseii, cari erau iubitori de argint, și'l batjocurea pe el*”⁴. Astăzi vedem unii de aceștia în biserică ale căror urechi astupate și inimi oarbe nu lasă nici o lumină îndemnurilor spirituale și mântuitoare. Dar de acestea ce observăm la ei, zice Ciprian, să nu ne mirăm, că desprețuesc cuvintele serului, căci vedem că de aceștia este desprețuit însuși Domnul.

Și după ce acuză cum se cuvine pe aceia cari aplaudă și fac ca și necredincioșii, Ciprian adresându-se la cei cari sunt orbiți de avuție, le spune că sunt prizonieri și sclavi ai banului, legați cu legăturile avariției, cari păzesc banul, ce nu'i păzește pe ei. Avarul n'ascultă de poruncile lui Dumnezeu. Averea, continuând a se adresă avarului, o grămădești, dar ea te apasă cu greutatea ei, și nu cugeți la aceea ce obiectă Dumnezeu bogatului, dupre care zice: *In noaptea aceasta, nebunule, sufletul tău se va cere dela tine; iar cele ce ai gătit, ale cui vor fi?*⁴ Și spre a detrage pe creștini dela așa preocupări periculoase, le zice a împărți avuțiile cu Domnul, Dumnezeuul tău, a da o parte lui Hristos, a face pe Hristos părtaș de moștenirile pământești, ca să'i facă și el moștenitori ai împărăției sale cerești.

Tu cel ce crezi a fi totdeauna bogat în lume, zică Ciprian, greșești și te înșeli. Și pentru a'i detrage dela această viață îi face atenți la cele ce Domnul spune în Apocalipsă III, 17—18: „*Că zici, că bogat sunt și m'am îmbogățit, și de nimic n'am lipsă, și nu știi că tu ești cel ticălos și mișel, și sărac și orb și gol Te stătuvesc să cumperi dela mine aur lămurit din foc. ca să te îmbogățești, și haine albe ca să te îmbraci, și să nu s'arate rușinea goliciunei tale; și ca cabirion unge ochii tăi ca să vezi.* Deci tu care ești plin de bunuri și bogat, cumpără dela Hristos aur lămurit în foc, pentru ca tu, după ce vei fi curățit de necurătenia ta ca și prin foc, să poți fi aur curat, dacă te vei curăți prin milostenie și fapte de binefacere. Ținându-se mai departe de cele ce spune Domnul, sfătuește pe bogat de ași cumpără o haină albă, pentru ca tu, care ca urmaș al lui Adam ai fost gol și plin de

urăciune, să fii îmbrăcat cu vestmânt alb. Apoi adresându-se unei matroane plină de bunuri și bogată în biserica lui Hristos, îi spune a nu'și unge ochii cu negreața diavolului, ci cu unsoarea lui Hristos, ca să poate ajunge la vederea lui Dumnezeu, ca prin fapte bune și viață morală să dobândească grația lui Dumnezeu.

Așa cum ești, zice mai departe, nu poți nici odată să faci acte de binefacere în biserică. Căci ochii tăi nu văd pe săraci și nevoiași, ochi cari sunt unși cu negreață și acoperiți cu întuneric și noapte. Avută și bogată ești, și crezi a serbă jertfa Domnului, tu care n'ai cugetat nici odată la vr'un dar, tu care vii fără sacrificiu în casa Domnului, în care iai o parte din jertfa ce este adusă săracilor. Privește la văduva din Evangelie, care face binele cu toată nevoia și constrângerea cugetând la poruncile cerești, și aruncă în cutie cei doi dinari, singurii ce'i avea și pe care când Domnul o observă, zise după fapta sa din afară ce văzù: **„Adevărat zic vouă, că această văduvă săracă, mai mult de cât toți a aruncat, că toți aceștia din prisosința lor au aruncat la darurile lui Dumnezeu, iar aceasta din lipsa sa, toată avuția sa care a avut, a aruncat-o!** (Luc. XXI, 3—4). Femeie fericită și plină de merit, care dobândi a fi lăudată la ziua judecăței prin cele zise de judecător. Bogații trebuie să se rușineze de lipsa de fapte bune și de necredință. O văduvă fără avere, fù aflată bogată în binefacere. Și cum totul, ce este dat, se dă în parte săracilor și văduvelor tot așa dă ea, care ar fi trebuit să primească, pentru ca să cunoaștem ce pedeapsă așteaptă pe bogații neroditori în fapte bune, căci după acest exemplu și săracii trebuie să fie binefăcători. Și pentru ca să vedem că acest sacrificiu a fost dat lui Dumnezeu, și că fiecare care aduce sacrificiu dobândește îndurare de la Dumnezeu, de aceea Hristos numește acesta dar făcut lui Dumnezeu și explică, că această văduvă a aruncat doi dinari la darurile lui Dumnezeu, spre a se arăta din ce în ce mai mult că acela, care dă săracului face dator chiar pe Dumnezeu însuș. Să nu se lipsască creștinii, zice Ciprian, de fapte bune și milostive, nici prin faptul cum ar crede cineva că el se poate justifica prin ajutorul ce trebuie a dà copiilor.

Aci autorul se referă la cele ce Domnul spune la Matei X, 37: **„Cel ce iubește pe tatăl său sau pe mama sa mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine; și cine iubește pe fiu sau pe fică mai mult decât pe mine, nu este vrednic de mine!** Tot așa, zice el, se află și în cartea a V-a a lui Moisi, spre a întări credința și a în-

flăcără iubirea de Dumnezeu: *Cel ce zice tatălui său și mamei sale, nu te-am văzut, și pe frații săi nu i-a cunoscut și pe fiii săi nu i-a știut. Că a păzit cuvintele tale și legea ta a ținut*“. Iar dacă noi iubim pe Dumnezeu din toată inima, atunci nu trebuie a preferă lui Dumnezeu nici pe părinți, nici pe copii. Spre întărirea acestora, autorul se referă la cele ce spune Ioan în l-a epistolă III, 17: „*Iar cel ce are bogățiile lumii aceștia și vede pe fratele său având trebuință, și și închide inima sa despre dânsul, cum rămâne dragostea lui Dumnezeu întru dânsul*“. Căci dacă se face datornic Dumnezeu prin milostenia săracilor, și dacă cât de puțin se dă, lui Hristos se oferă, atunci nu este nici un temei ca cineva să prefere cele pământești celor cerești și să pună cele omenești celui dumnezeesc.

Încă un exemplu întărește zisele autorului. Căci de altfel, cum am spus deja, Ciprian la fiecă pas se referă la sfânta Scriptură și aduce exemple biblice. Exemplul îl ia de data aceasta din cartea a III-a a împăraților și este privitor la văduva Sarefta-Sidonului. Să vedem ce spune aci.

Și veni Ilie și ceru să'i pregătească de mâncare și apoi din ceea ce'i mai rămăsese să dea și copiilor, dela acea văduvă de care vorbește cartea III a împăraților, după ce terminase totul în timp de secetă și de foamete și care tocmai din puțină făină și untdelemn ce'i mai rămăsese, făcuse o turtă, după terminarea cărei voia să moară ea și copiii săi. Și ea ascultă fără a face ceva și fără a aduce pe ea și pe copii săi lipsiți de hrană. Și aceasta autorul o invederează, spre a arată și dovedi cât de mult face credința și nădejdea în Dumnezeu, care poruncește a da hrană și băutură celui ce'ți cere. Căci văduva aceasta nu s'a gândit de cât la exercitarea milosteniei și a uitat lipsa în care se află ea și copii săi. De aceea îi și zise Ilie: „*Că acestea zice Domnul Dumnezeul lui Israil: vadra de făină nu va scădea și urciorul de untdelemn nu se va împuțina până la zilele în care va da Domnul ploae pe pământ*“. (XVII, 141). Și potrivit cu integritatea promisiunii dumnezeiești i se dete văduvei mai mult și cu prisosință pentru ceea ce ea a dat, și cum faptele bune și meritele îndurării aduc fericire și binecuvântare, se umplură vasele cu făină și untdelemn. Și exemplul acesta asupra căruia Ciprian înzistă, este foarte categoric în ceea ce privește ajutorul celor care trebuie să'l dai celor cari au necesitate.

Dar ar fi putut cineva să se scuzeze cu mulțimea copiilor. De

aceea autorul, spre a nu lăsa în îndoială pe creștini și asupra acestui punct, aduce mai departe lămuriri. Sunt mulți copii în casă, zice el, și numărul mare al fiilor te împiedică a te sirgui să faci fapte bune în măsură îndestulătoare. Totuș pentru aceea trebuie să faci bine mai mult, fiindcă ești tată a mulți copii. Sunt mulți, pentru care tu trebuie să rogi pe Domnul, multora trebuie să li se ierte păcatele, să li se curățe conștiințele, multora să li se mântuiască sufletele. După cum în această viață trecătoare mijloacele de hrană și de întreținere sunt cu atât mai mari, cu cât mai mare este numărul lor, tot așa trebuie a fi și în viața spirituală și cerească cu atât mai mari speșele, cu cât șirul copiilor este mai considerabil. Iov aduse sacrificii numeroase pentru copii săi, și după cum numărul în casă eră de mare, tot așa aduse lui Dumnezeu un număr mare de animale spre sacrificiu. Și după cum nu poți lipsi de a face păcate în fața lui Dumnezeu, să nu lipsească nici sacrificiile zilnice, spre ați putea spăla păcatele. Aceasta o întărește dumnezeiasca Scriptură când zice: „*Iov eră un om fără de prihană, drept, și aveă 7 fii și 3 fice și i curățea pe ei și aducea pentru ei jertfe, după numărul lor, și un vițel pentru păcat*“. (Iov I, 1, 2, 5). Deci dacă tu într'adevăr îți iubești copii, trebuie cu atât mai mult să faci binele, spre a i recomanda lui Dumnezeu prin fapte de binefacere. Și nu crede că acela este tată pentru copii, care trăește mult și este slab, ci caută pe acela care este tată spiritual puternic și veșnic. Lui încredințea-i bogățiile tale ce le-ai păstrat pentru urmașii tăi. El este tutorele copiilor tăi, el e administratorul averei, el îi apără pe ei de toate relele lumii cu majestate dumnezeiască. Avera încredințată lui Dumnezeu n'o ia nici statul, nici fiscul, nici n'o pierde vr'o intrigă oarecare. Moștenirea este pusă în siguranță, dacă este păstrată prin îngrijirea lui Dumnezeu. Aceasta este a prevedea pentru viitorul iubișilor copii, aceasta este de a purta grijă cu dragoste părintească pentru moștenirea viitoare, după neînșălătorele cuvinte ale sfintei Scripturi care zice: „*Mai tânăr am fost, și am și îmbătrânit, și n'am văzut pe dreptul părăsit, nici sămânța lui cerșind pâine. Toată ziua miluește și împrumutează dreptul și sămânța lui întru binecuvântare va fi*“. Și iarăș: „*Cine petrece nevinovat întru dreptate, fericiți va lăsa pe fii săi*“. Ești tu deci un tată ceți uiți datoriile și trădător dacă nu îngrijești cu credincioșie pe copii tăi, dacă nu faci toate preparativele necesare pentru întreținerea lor cu o dragoste conștiincioasă și adevărată. Tu care ești înclinat mai mult

spre moștenirea pământească decât pentru cea cerească, și voești ați recomanda copii tăi mai bine diavolului decât lui Hristos, păcătuești de două ori, comiți o crimă îndoită, prima căci nu asiguri copiilor tăi ajutorul lui Dumnezeu, Tatălui, și secundo, că înveți pe copii tăi a iubi mai mult averea decât pe Hristos. De aceea Ciprian, spre a întoarce pe părinți dela astfel de rele judecăți, care aduc prejudiții și lor și copiilor, le aduce exemplul cu Tovie. Fii, zice el mai departe, un astfel de Tată pentru copiii tăi cum eră Tovie. Dă învățături folositoare și mântuitoare copiilor tăi, cum acela dete copilului său, dă porunci copiilor tăi, cum dă și acela fiului său, când zise: „Și acum, fiule, ține legea și poruncile, și fii iubitor de milă și drept, ca să fie ție bine“. Și iarăș: „In toate zilele fiule aduți aminte de Domnul Dumnezeul nostru, și cu voea nu păcătui și nu călcă poruncile lui. Și în toate zilele vieții tale fă dreptate și nu umbla pe căile nedreptăței. Că de vei face tu adevărul cu spor vor fi căile tale întru faptele tale. Din cele ce ai tu fă milostenie și să nu pismuească ochiul tău, când faci milostenie. Să nuți întorci fața ta de către nici un sărac și de către tine nuși va întoarce Dumnezeu fața sa. După cât de multă avere ai, fă milostenie: de ai mult, mult dă. De ai puțin, după cât ai de puțin nu te sfi a face milostenie. Că comoară bună agonisești ție la zina cea de lipsă, că milostenia din moarte izbăvește, și nu'l lasă să intre în întuneric. Că bun dar este milostenia tuturor celor ce o fac pe ea înaintea Dumnezeului celui prea înalt“.

Boroianu.

AGRICULTURA LA EBREI.

Sub cuvântul agricultură înțelegem în general toate părțile sale deosebite, fie privită ca artă sau considerată ca știință, adică vom arăta tot ceea ce depinde de dânsa, mai mult sau mai puțin, în mod direct.

Arătând foloasele ce aducea agricultura Ebreilor, vom aminti legile lui Moisi asupra acestui însemnat subiect și vom explica, prin ce mijloace vechiul popor al lui Dumnezeu înmulțează rodnicia unui pământ, de altfel în destul de spornic din natura sa.

Cele dintâi capitole ale Genezei ne amintește, că Cain s'a ocupat cu lucrarea pământului, pe care'l făcea roditor prin munca sa și că el a fost părintele arătorei. Astfel, de la începutul lumii plugăria fu privită ca singur mijloc, spre a dobândi din pământ bogățiile, ce producea mai înainte el însuși, fără a fi lucrat. De asemenea vedem pe Noe, abia eșit din corabie, se dădù din nou la lucrarea pământului. Mai mult, însuși nomazii, în mijlocul vieței lor rătăcite, se păzeau foarte mult a lăsa agricultura în părăsire.

Moisi, crescut și instruit la Egipteni, dete cetății Ebreilor agricultura ca temelie. El hotără fiecărui cetățean o întindere oarecare de pământ, pe care trebuia să'l lucreze și să'l lase moștenitorilor săi și nu'i eră îngăduit a se desface de dânsul pentru totdeauna, ci putea numai a'l înstrăina pentru un timp, care eră hotărât la cel dintâi an al jubileului, epocă în care intră în bunul său. Prin această înțeleaptă hotărâre sfântul legiuitor împedica pe cei bogați de a'și apropria cea mai mare parte de pământuri și a lipsi

pe cei săraci, ceea ce mai totdeauna a avut loc, în orient, care se practică încă și astăzi. La această d'întăi lege Moisi adăogă o adouă: aceasta este, că în intervalul chiar al vânzării până la jubileu, dreptul de retragere eră totdeauna în folosul vânzătorului sau a rudelor sale de aproape, mai cu seamă că acela, care voia să rescumpere fondul său de pământ în acest interval, întorcea cumpărătorului valoarea fructelor sau venitul, care ar fi trebuit să'l strângă, dacă s'ar fi bucurat de acest fond până la jubileu. Prin o altă lege, care tindea a nu considera pe Ebrei, decât ca arendași sau locuitori ai lui Iehova, singur stăpân și domn suveran al pământului, Ebreii fură ținuți a-i plăti dajdia din toate fructele și din toate producțiunile pământului. În sfârșit, prin a patra lege, Moisi voind ca posesiunile Ebreilor să fie privite ca lucruri sfințite, porunci ca marginile să fie însemnate prin hotare și pronunță blestemul contra oricăruia ar îndrăzni să schimbe locul de hotar. În conformitate cu aceste legi țara Ebreilor fu despărțită sub Iosua în triburi și că ea mai târziu fu împărțită în mici porțiuni, ce se însemnă fiecărui individ. Această despărțire și această împărțire se făcea prin mijlocul unei sfori, în ebrește *hebel* cuvânt, care în urmă sluji a exprima chiar fondul pământului, proprietatea.

O legislație de asemenea binefăcătoare vieței agricole, care de altă parte prezintă în ea însăși foloase neprețuite, nu putea lipsi d'a mări considerația, pe care națiunea o avea deja pentru agricultură. De aceea moravurile Israeliților fură acelea ale popoarelor agricole. Ghedeon treeră grâul său, când un inger i încredință din partea lui Dumnezeu însărcinarea de a liberă poporul său de sub jugul Madianiților. De asemenea pe când Saul revenea, spre a lucra câmpul său, Samoil 'l facu solemn recunoscut rege, de poporul adunat la Galgala și chiar în momentul, când Eliséu, fiul lui Șafat, conducea un car, Ilie i comunică spiritul profeției. Dacă mai târziu agricultura nu a fost atât de prețuită, din cauza gustului pentru lux, care se introduse printre Iudei și care mergea totdeauna crescând, ea nu fu cu toate acestea părăsită cu totul, chiar după captivitate.

Pământul Palestinei, roditor din natură, devenea încă mai

mult, prin îngrijirea și industria Ebreilor. Ceea ce contribuia mai cu seamă la această rodnicie, erau ploile îmbelșugate de toamnă și primăvară, de cari această regiune, deosebită de aceea a Egiptului, nu era lipsită mai niciodată. Cu toate acestea, când seceta devenea simțită, ei știeau a se scăpa de această nenorocită influență. Nu numai ei curățau câmpiile lor de pietre, dar făceau și șanțuri prin cari, împărțind apele în toate părțile, întrețineau o umezeală continuă. Prin acest mijloc ei puteau în timpul călduros al verei să lucreze câmpiile, ca pe niște grădini. De aceea izvoarele, fântănele și râurile nu erau mai puțin prețioase agricultorilor, ca și însuși nomazilor. De asemenea în descrierile, ce face Moisi despre Palestina, nu uită să amintească fântănele și izvoarele, cari sunt în mare număr în această țară, pe când ele lipseau cu totul în Egipt. Un al doilea mijloc întrebuințat la Ebrei, ca pământurile să fie mai producătoare, era îngrășarea lor prin gunoiu și la această întrebuințare fac amintire sfinții scriitori, când vorbesc despre cadavrele răspândite ca de gunoiu.

Se pare, că puterea îngrășerilor și folosul irigațiilor au fost recunoscute din timpurile cele mai vechi, pentru că se găsesc pretutindeni la toate popoarele. O întrebuințare atât de statornică și universală nu dovedește, că aceste mijloace a face ca pământul să fie roditor, au fost trecute în chip tradițional din generație în generație până în zilele noastre? Căci este de observat, că pentru irigațiuni mai cu seamă, Egiptul, Iudea, Libia, pare că a lucrat pe aceeași bază. Pretutindeni, unde se găseau apele, au fost întrebuințate în folosul agriculturii.

În sfârșit, ceea ce contribuia mult la producerea pământurilor, este timpul de repaos, dat de Ebrei. «Timp de șase ani, zice legea, tu vei semăna câmpul tău și tu vei vlăstări via ta, dar în al șaptelea an va fi un repaos absolut». Părăsite în ele însăși, pe timpul acestui al șaptelea an, pământurile recăpăta slăbirea puterilor, ce a putut să le pricinuească șase recolte una după alta și turmele numeroase, readuse din deșerturi, pășteau nesupărate pe aceste țelini, mărind încă producțiunea și le pregăteau pentru noi producțiuni, prin săruri și îngrășeli, ce ele lăsau pe aceste locuri.

Arătura poate fi privită prin raport la instrumentele de arat, cari erau în întrebuințare la Ebrei, sau la animalele, ce slujeau la lucrarea câmpurilor sau în sfârșit prin raport la pământul care-l supuneau arăturai.

Instrumentele, de cari se slujeau la început, pentru aratul câmpurilor au trebuit să fie prea simple. Probabil, ele nu constau decât din lemne ascuțite la vârf, prin mijlocul cărora se rădea numai pătura pământului arabil. Astfel numai în curgerea timpului se inventă sapa, târnăcopul și plugul. Ori cum ar fi, cunoaștem prea puțin instrumentele de arătură, întrebuințate de Ebreii cei vechi.

Se amintește la Deuteronomiu despre un instrument, cu care Ebreii trebuia să facă o bortă în pământ, afară din tabără, pentru trebuințele lor naturale. Acest instrument, numit în ebrește *yated*, putea fi un fel de sapă sau lopată de lemn sau de fier, care slujea asemenea spre a lucra pământul.

Tot astfel se amintește în cartea întâia a lui Samoil, despre mai multe instrumente de arătură, de cari nu ne putem forma decât o idee imperfectă, mai cu seamă că sfinții scriitori nu intră în nici un amănunt. Ele sunt numite în ebrește: *maharešet et cardom mahareša*. Cel dintâiu este reprodus de Vulgata prin *vomerem* sau ferul plugului, al doilea prin *ligonem*, care însemnează furcă, al treilea prin *securim*, adică secură și *sarculum* sau cosor. Niebuhr, vorbind despre starea actuală din Egipt, Babilon, Mesopotamia, Siria și Palestina, face această observare: «Instrumentele de arătură acolo sunt prea rele, ca și în Arabia și Indii. Ei se slujesc de un plug rău, spre a mișca pământul în lung și în lat, până ce el este destul de deslegat. Acest plug este tras de boi, în loc de cai. În împrejurimile Bagdatului am văzut în două rânduri înhămați un asin cu boi și aproape de Mosul doi cătari. În loc de un târnăcop Arabii din Iemen se slujesc de o sapă de fier, spre a lucra grădinile lor și pământurile muntoase prea strimpte, pe unde nu poate trece cu plugul. Ei au un târnăcop mare, spre a face micile canale în câmpii și grădini și doi oameni se slujesc împreună; unul 'l îngroapă în pământ, cellalt 'l trage la sine prin o funie legată de fer.

Lucrătorul trebuia totdeauna să țină cu o mână tare-

și sigură mersul plugului; ochii săi trebuia neîncetat să urmeze mersul instrumentului, pentru ca nici o parte din pământ să nu scape lucrării sale și ca pământul să fie pretutindeni arat într'un chip potrivit.

Malmed, în grecește βουπλήξ, βούκεντρον, sau bold de boi, astfel cum se găsește astăzi în Palestina, este cu totul deosebit de cel obicinuit. Maundrell, care 'l a văzut, încredințează, că acest instrument este o bucată de lemn, care are o lungime de opt picioare și șease degete în circumferență la capătul cel mare; el este înarmat la capătul cel mic de un punct, care slujește a înțepa boii, spre a-i face să înainteze și la celalt capăt de o răzătoare de fier tare și masiv, destinat a ridică dela plug gratia, care 'l împedică de a lucra. Acest călător adaogă, că din aceea se poate presupune, că cu un asemenea instrument Samgar măcelări pe Filistenii, despre cari se amintește în cap. III, 31, din cartea Judecătorilor. În sfârșit, este învederat, că la cei vechi boldurile boilor, puteau ajunge în mâna agricultorilor o armă înfricoșată, și cu acest instrument, după cum spune Omer, Licurg înfrânse cu desăvârșire pe Bacșanți.

Deși în cărțile sfinte nu se amintește despre grapă, totuși fără îndoială ea eră cunoscută de Israeliți, sau cel puțin agricultorii se slujeau de un instrument asemănat, căci în ebrește se găsește două verbe *șidel* și *șiva*, întrebuințate de mai multe ori, spre a exprima ideea de a potrivi pământul și a risipi bulgării. Niebuhr zice, că Egiptenii, spre a potrivi pământul, se slujeau de un arbore sau scândură groasă, legată cu o funie de amândouă mărginile și trasă de boi. Boldul boilor se pune de obicei pe arbore sau scândură, căci țărani din Egipt nu se mulțumesc a merge, când pot fi târați. Se pare, că s'ar presupune și un alt argument adică, că agricultorii se puneau astfel pe mașina de arat, spre a deveni mai grea și mai apăsătoare și prin acest mijloc, spre a potrivi mai bine pământul. Ori-cum ar fi, totul încredințează, că Ebreii deprinși pentru agricultură la școala Egiptenilor, nu au necotit un instrument atât de folositor în lucrarea pământurilor lor.

Spre a lucra pământul Arabii întrebuințau boi, asini și

cațări. În Persia, după cum ne spun călătorii, se slujeau asemenea cu boi și bivoli. Ebreii se slujeau de tauri, de vaci, de asini și asine, dar după cum cu drept cuvânt observă Jahn, când Sfânta Scriptură amintește de boi, trebuie în general a înțelege tauri, pentru că castrarea animalelor eră oprită, afară de supoziția, care putea să se întâmple câte odată prin călcarea legei. Este de observat, că în climatele calde taurii nu sunt așa de neînfrânați, în cât să nu se supună la jug. Când, prin efectul unei hrane înbelșugate, deveneau câte odată furioși și greu de stăpânit, le străpundeă nările prin un belciug, de care legă o curea sau funie și prin acest mijloc apăsă respirația animalului, care devenea îndată supus și blând și tot astfel se înblânzeă cămilele, elefanții și leii. Deci, despre acest obicei fac amintire sfințiții scriitori, când ne arată principi și puternici, cari trecând din starea de biruitori la cea de biruiți, sunt reduși la neputința cea mai umilită.

Amintind despre instrumentele de arat, am făcut cunoscut în parte modul cum orientalii lucrează pământurile lor și la acest subiect adăogăm puține lucruri. În descrierea sa despre Persia, Chardin zice: «Arătura se face cu un brăzdar, sau fier de plug, tras de boi slabi, căci boii din Persia nu se îngrășe ca ai noștri și legați nu de coarne, ci printr'un arc de pieptul animalului. Acest brăzdar este prea mic și ferul plugului numai zgărie pământul și pe când brazdele sunt trase, muncitorii sparg bulgări cu ciocane de lemn și cu grăpa, care este mică și are mici dinți și în urmă cu sapa unesc pământul puindu'l în patrate, ca părțile din grădină, făcând margini înalte de un picior mai mult sau mai puțin, după cât trebuie a fi udat cu apă».

Niebuhr, din partea sa, ne povestește cum se face semănătura în munții din Iemen: «Un țăran, zice acest călător, martor ocular despre ceea ce arată el, ducea un sac mic cu linte, pe care o semănă foarte rar în brazde, după cum se seamănă mazărea în grădini și înaintând apăsă cu picioarele amândouă părțile brazdei, ca să acopere sămânța.

În alte părți semănătorul mergea în urma plugarului și aruncă sămânța în brazdă și celalt întorcându-se acoperea îndată pământul cu plugul. Aceste două feluri de semănat sunt prea obositoare, pentru că semănătorul trebuia să facă

atâtea întorsături câte sunt și brazdele; dar nu rămân pe pământ atâtea grăunțe, cari se usucă sau luate de pasări. De altfel Arabii nu întrebuițează atâta sămânță ca Europeanii, timpul fiind mai regulat în țara lor și țăranul poate să socotească, că grăuntele său nu se va usca sau putrezi în pământ».

Deși Sfânta Scriptură nu ne dă nici un amănunt asupra modului, cum Ebreii arau și semănau câmpiile lor, dar se presupune, că întrebuițau aceleași mijloace. O lege deosebită 'i oprea de a pune în același câmp sau în aceeași vie deosebite feluri de grăunțe, și ne încredințează, că eră oprit Ebreilor de a împărți un câmp sau o vie în mai multe părți și a semăna în fiecare din aceste părți sămânță deosebită, adică a arunca în același câmp fără orânduială și fără alegere, deosebite feluri de sămânță. Unul din cele mai de căpetenie foloase ale acestei legi eră, de a îndatoră pe Ebrei a alege grăunțele lor și prin urmare a-i împedica de a semăna grâul cu neghina, atât de vătămătoare grâului și a-i pune în măsură, d'a putea alege cele mai mari grăunțe, adică grăunțe vrednice a produce un grâu mai bine hrănit și în mai mare înbelșugare. Aceasta ne lămurește, pentru ce se amintește în pilda semănătorului, că este un om vrăjmaș, care a venit să semente neghina în mijlocul grâului celui bun, pe când semănătorii erau dați la odihna somnului.

*
**

Nu avem intențiunea de a face o descriere metodică și complectă asupra vegetalelor, ci ne mărginim a spune câteva cuvinte despre plantele, de cari se amintește în cărțile sfinte, spre a putea înțelege mai bine locurile din Biblie, când este chestiunea despre ele. În același scop, înainte de a intra în amănunte, despre aceste vegetale, facem aceste două observațiuni: Mai întâi, trebuie a se ști, că sunt cinci feluri de a îmulți plantele: sămânța, rădăcina, vlăstarul, mlada și crăpătura sau altoiul. Deci, aceste deosebite feluri, prin cari natura sau arta îmulțește vegetalele, sunt cuprinse în Sfânta Scriptură sub numele general de sămânță. Astfel, când Dumnezeu zice în Geneza, că pământul va produce ierburi și copaci roditori, având în ei însuși

sămânța lör, aceasta se înțelege în genere principiul, despre înmulțirea plantelor și prin urmare se poate face aplicarea la cele cinci feluri vorbite mai sus. În al doilea loc observăm, că este atât de însemnat a cunoaște deosebitele părți, din cari fiecare plantă este compusă, căci ele sunt subiectul unor comparații nemărginite, făcute de sfințiții scriitori. Trebuie a se reaminti, că plantele au o rădăcină, ramuri, cari es din trunchiu, în sfârșit foi, boboci, flori și fructe, la care trebuie adăogat vlăstarele, în ebrește *hoter*, cuvânt pe care Vulgata 'l reproduce prin *virga*.

*
**

Termenul general, prin care în ebrește se exprimă cerealele, este *dagan*, nume derivat dintr'un verb, a cărui însemnare este a se înmulți minunat. Acest nume se potrivește desăvârșit la grâu, care, după cum se știe, produce până la însutit în unele părți din orient.

Cele mai principale spețe de grâu sunt, *hità* sau grâul, care este cea mai bună specie, *nisman*, adică meiul; *cusemet* sau seară; *dohan*, care pare a fi speță de mei, pe care latinii 'l numesc *holcus* și *sehora* sau orzul. Shâw, în observațiunile sale asupra regatelor Algeria și Tunis zice, că în acele părți se seamănă puțină seară. Cât despre ovăz el spune, că Arabii nu seamănă niciodată și în general nutresc caii lor cu orz. Se poate presupune, că tot astfel erà și la Ebrei și că furagiul, numit *belil*, nu erà decât orzul, în care amesteca pae tocaté.

Niebhur observă, că în Arabia se află două feluri de orz: acela care se găsește pretutindeni și cel negru, care este mai bun pentru vite și care produce pentru unul cincizeci, pe când cea dintâi speță produce numai cincisprezece. El ne mai spune despre două feluri de grâu, din cari unul produce mai mult decât celalt și în sfârșit despre un fel de sămânță, numită *dura*, care, după cum 'l a încredințat, producea în munți, una sută cincizeci la una, două sute în Tehama și câteodată chiar până la patru sute în această din urmă țară și nu este fără îndoială, după acest călător, dacă, după cum a auzit, *dura*, după ce a fost tăiată, rărsare din nou, se coace și produce a doua și chiar a treia recoltă. «Cel mai productiv pământ, despre care am auzit

vorbindu-se, adaogă Niebuhr, este acela împrejurul Alexandriei din Egipt; după cum afirmă comercianții europeni, cari locuiesc în acest oraș, grâul aci produce însutit, după cum asemenea s'a observat de vehii autori. Dacă este astfel despre acele pământuri, nu este cu neputință, că aceiași înbelșugare a existat în unele părți ale pământului făgăduit. Dar se poate că, pe când Herodot spune, în prima sa cartea 182, că fructele Ceresei produce în Asiria două până la trei sute și pe când Sfânta Scriptură vorbește despre însutit, unul și alta înțeleg sămânța *dura*, iar nu grâul. De obicei Arabii mai nu au altă pâine, de cât aceea de *dura*. Unii m'au încredințat, că oameni din popor aproape de Tripoli și prin urmare în apropierea muntelui Liban, unde grâul se produce cu înbelșugare, 'l vinde și mănâncă pâine de *dura*. De asemenea se presupune, că și în Palestina cea mai mare parte a locuitorilor se mulțumeau cu aceasta, și că Isaac, după cum amintește Geneza cap. XXIV, 12, secera însutit, semănase în țarina sa *dura*.

În unele părți din orient cerealele sunt cu mult mai timpurii, ca în țările noastre. Niebuhr zice, că Forskal, în a doua sa călătorie prin Arabia, voind să știe timpul hotărât, când grâul se seamănă și se coace, observă, că câmpiile dimprejurul canalului Alexandriei se seamănă în Octombrie și se seceră grâul în Februarie; că pământurile mai apropiate de Alexandria, cari nu pot fi udate de Nil, sunt semănate în Noembrie; că grâul aci se coace în Februarie și orzul în Martie. și împrejurul Kahirei orzul este srâns la sfârșitul lunei Aprilie. Cu toate acestea, nu este asemenea pretutindeni: «La începutul lui Aprilie, zice Sháw, orzul este înălțat în spice în tot pământul sfânt și începe a deveni tânăr pe la mijlocul aceleiași luni, în partea de miazăzi a țării. Mai departe către Ierihon aceasta nu s'a făcut, decât la sfârșitul lui Martie și în câmpiile Acrei încă cu cincisprezece zile mai târziu. Dar nu se află atunci, de cât foarte puțin grâu în spice, în toate părțile numite și în câmpiile aproape de Betleem și Ierusalim grâul nu are decât un picior de înălțime.

Cerealele sunt supuse, ca și celelalte plante, la două boale mortale: una numită în ebrește *sedefa* și *sidafon*,

pricinuită de vântul arzător din orient, care usucă și face sepiară graul, când are deja aproape două picioare de înălțime; și alta, numită *yeracon*, care dă spicele îngălbinite și împiedecă semințele de a se formă.

Niebuhr a văzut în munții Iemen un fel de scobituri pe arbori, unde Arabii se așează, spre a păzi câmpiile lor se mănate; acest călător observă, că după cum arborii sunt prea rari în Tehama, ridicau aci o schelă ușor construită. Se crede, că o asemenea întrebuițare se află și la Ebrei. Cu toate acestea legea mozaică îngăduia la orice călător și la tot trecătorul apăsător de foame să zmulgă câteva spice de grâu. Astfel ucenicii Domnului nostru Iisus Hristos a uzat de acest drept comun, când trecând prin lungul grânelor și apăsați de foame zmulseră câteva spice, spre a le mânca. De asemenea, după cum se poate observa, dacă Fariseii s'au plâns Domnului, a făcut aceasta numai din pricina împrejurării sabatului, cari, prin această faptă, pretindeau a fi călcat legea.

A doua zi de Paște, adică, a șesasesprezecea a lunii Nisan, care corespunde cu a șesasesprezecea zi după luna nouă a lui Aprilie, se aducea ca ofrandă un znop de orz pe altar și atunci începea secerișul, care ținea șapte săptămâni sau până la cincizecime. În tot acest timp, numit săptămânile secerișului, nu erau decât sărbători și veselii. Stăpânii și copiii lor, sclavii, servitorii și lucrătorii plătiți, se îndeletniceau la munca secerișului cu mulțumire. De toate părțile nu se auzeau decât strigăte și cântece de bucurie. Când recolta era înbelșugată, trecătorii urau fericire secerătorilor, ca despre o favoare însemnată, de o binefacere divină; pre când un seceriș sărac și slab era privit ca o pedeapsă a cerului și prin urmare, ca un fel de necinste.

Vorbind despre modul, prin care se practică secerișul în Arabia, Niebuhr face această observațiune: «Când graul este copt Arabii 'l smulg cu rădăcina, cel puțin am văzut astfel făcându-se secerișul orzului în Iemen. Graul verde, iarba și tot ce era hotărât pentru furagiul vitelor, se taie cu o seceră. Locuitorii se servesc cu același instrument, spre a seceră orezul și spre a tăia un fel de palmieri. Acest din urmă instrument era în întrebuițare fără con-

trazicere și la Ebrei; cât despre cea dintâi, imputarea adresată Domnului Iisus Hristos de Farisei, cari pretindeau, că ucenicii săi a făcut o lucrare servilă, pentru că ei au zmulș spice de grâu pare a înșinua, că există asemenea și la Iudei. «Când grâul eră tăiat 'l puneau în znopi. Trebuie a observă, că legea mozaică nu îngăduia, celui care făcea recolta, nici a merge să caute znopi uitați în câmpii, sau spicele scăpate secerătorilor, nici chiar de a seceră capătul câmpului *feat hascadî*; această parte a secerișului eră lăsată pentru săraci, orfani și străini. Se aducea în urmă cu brațul. la arie znopi adunați, sau încărcă animalele de povară, sau 'i transportă pe care. Cât despre arie eră un loc neted și circular, economisit pe pământ, expusă în aer liber, chiar în mijlocul câmpului și în partea cea. mai înălțată. Pe această suprafață plană îngrămădeă znopi de grâu spre a-i călcă sau a-i bate, întrebuițare, care a procurat o frumoasă figură profetilor Vechiului Testament. «Acești znopi astfel grămădiți pe arie, zice Jahn, figurează un popor hotărât la mari nenorociri.

Se pare că la început, vechii Ebrei se mărgineau a bate cu un torag spicele adunate la arie și că dacă acest mijloc se găsește întrebuițat mai târziu, nu este nicidecum decât în cazul, când cineva n'a adunat decât o mică cătățime de spice. Dar adeseori se slujeau de boi, spre a face să iasă sămânța de grâu. Deci, aceste animale de ordinar călcau cu picioarele paele sau trăgeă un instrument oarecare, care făcea efectul bătătoarelor noastre. Cât despre instrumentele, întrebuițate de vechii Ebrei spre acest sfârșit, eră *barcanim*, în sens literal piatră de cremene: *morag*, care pare a exprima ideea a sfărâmă și *hariș*, adică ascuțit, tăietor. Nu ne putem face o idee mai bună despre aceste instrumente deosebite, decât comparând pe acestea, cari sunt astăzi în întrebuițare la orientali. »Când grâul trebuia bătut, zice Niebuhr în descrierea sa despre Arabia, Arabii din Iemen pun grâul pe pământ în două rânduri, spic la spic, după care fac să se târască pe deasupra o piatră mare în formă cilindrică, trasă de doi boi. Mașina cu care se slujește în Siria, consistă din câteva scânduri, prevăzute de desupt de o cătățime de cremene de pușcă, «In călătoria sa prin Arabia, el observă, că mașina cu care

Egiptenii se slujea în asemenea caz, deosebită de cele precedente, constă din o sanie cu trei cilindre, cari se învârtesc împrejurul axelor lor și dintre cari fiecare este provăzut de niște feare rotunde și late, Acelaș călător adaogă, că se aducea pe cămile și asini grâul făcut znopi și după ce'l puneau pe un pământ neted de optzeci până la una sută pași în circumferență, formează un rond de aproape șease sau opt picioare în lărgime și două înălțime și pe aci făcea să treacă și să se întoarcă din nou sania cu doi boi, pe care este așezat boldul de boi, până când grâul a eșit cu totul din spice și în tot timpul acestei bătăi un om este ocupat a adună cu o furcă spicele, cari nu au fost încă bătute. Din aceea se poate presupune, că *barcanim* al Ebreilor eră o mașină asemănată cu scândurile Sirienilor, că *morag* nu se deosibea mult de sania cu trei cilindre a Egiptenilor și *harif* corespundeă indetul cu piatra cilindrică a Arabilor din Iemen. Sub imaginea acestui chip de treerat grâul, sfințiții autori au zugrăvit adesea ori mari și grozave nenorociri. Astfel ei ne arată pe un popor biruitor asemenea cu o mașină mare de treerat, plimbându-se pe coline, că ea calcă în picioare și strivește ca și paele, care acopere grâul. Cu toate acestea se întâmplă câteodată, că cei biruiți erau într'adevăr aruncați pe pământ, ca znopii de grâu și erau striviți cu aceleași mașini, cari slujeau la baterea spicelor. Și după cum prin o binefacere a legeri mozaice, care opreă de a legă gura bouului, când treeră grâul, dobitoacele, cari trăgeau mașinele puteau neoprite a se sătură din spice, treeratul a devenit încă figura unei vieți luxoase și delicate.

Shaw, după ce a observat, că Maurii și Arabii au păstrat vechiul obicei al orientalilor de a treeră grânele lor, adaogă: «După ce au treerat astfel grâul, 'l vântură aruncându'l cu lopețile în contra vântului». Niebuhr, vorbind despre ceea ce a văzut, că se practică în Egipt, zice, că paele și grâul sunt aruncate în contra vântului, mai întâi cu o furcă de lemn cu cinci dinți, numită *medra* și în urmă după această lucrare, paele fiind împinse, grâul și spicele nebătute, cad la o parte; că un muncitor adună bulgări de pământ și celelalte gunoae unde s'a amestecat grâul și le aruncă într'un ciur și în sfârșit, când prin pu-

terea călcării cu picioarele a ajuns a deosebi tot grâul de spice, 'l aruncă în aer cu o lopată, spre a'l curăți. În Sf. Scriptură se găsesc multe nume, cari ne încredințează, că Ebreii nu lucrau altfel, spre a curăți și treeră grâul. Mai întâi *rahat*, pe care unii înțeleg că este o furcă de lemn, alții un ciur și în sfârșit alții o lopată, arată netăgăduit unul din aceste instrumente. Toată lumea se învoește că *Kebara* însemnează ciur, iar *mizrè* arată neapărat un ciur sau o lopată. Dar se observă, că ciurul celor vechi nu seamănă cu cel obicinuit la noi. Se presupune că eră făcut ca un fel de lopată. Lucrarea de vânturat, care despărțea în întregime grâul de pae și gunoae, ce le aruncau la o parte, este în Sfânta Scriptură simbolul imprăștierei unui popor, imprăștiere în care cei răi sunt arătați ca deosebiți de cei dreپți și luați de vânt. Și după cum se ardea de obicei o parte din aceste pae, scriitorii Vechiului și Noului Testament au arătat din această întrebuițare o frumoasă figură, despre sfârșitul trist al celor păcătoși.

Vechii Ebrei nomazi strângeau probabil grânele lor în beciuri sau magazii făcute sub pământ, după cum eră obiceiul la mai multe popoare vechi și precum ne încredințează Pliniu și după cum se vede încă și astăzi la Mauri și Arabi. Shaw zice, că a văzut odată împreună două sau trei sute din aceste matamore sau magazii subterane, dintre cari în cele mai mici puteau să încapă patru sute baniți de grâu. Astfel, numai în curgerea timpului s'au construit în Palestina ca și în Egipt grânare și șure de piatră pentru păstrarea grâului.

C.

(Va urmă).

VIRTUȚILE CARDINALE.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română anul al XXXI-lea No. 6).

Cine ascultă, cu urechile bine deschise, rugăciunile ce preoții le citesc la sfintele altare de prin biserici în Dumineci și sărbători, acela șade, cum slujitorii Domnului, între altele, se roagă la sfânta liturgie, rostind și cuvintele acestea: *«Să cerem dela Domnul a sfârși ceealaltă vreme a vieții noastre în pace și în pocăință,»* și să cerem *«sfârșit creștinesc vieții noastre, fără patimă, nerușinat, cu pace și răspuns bun la înfricoșatul județ a lui Hristos.»* Rugăciunile acestea le-a așezat sfânta noastră maică Biserică pentru obștea creștinilor pe temeiul înțelepciunii creștine. Când preotul le rostește din sfântul altar, maica Biserică voiește, ca fiecare creștin să treziască în mintea sa gândul, că înțelepciunea înțelepciunilor este a grijii de sufletul său, a'l curăți cu pocăință adevărată de păcatele vieții trecute, a'l păstră curat de păcate în toată clipa ce o trăim, și a purtă grijă neadormită să nu fie întinat cu păcate în rămășița traiului de aici, căci numai așa va putea da răspuns bun la înfricoșatul județ a lui Hristos. Ah! și acest județ înfricoșat ne așteaptă cu atâta siguritate, în cât mai iute se poate întâmplă să nu mai vedem într'o zi soarele răsărind, decât să nu ne vedem stând *«toți înaintea judecării lui Hristos»* (Rom. 14, 10) și *«fiecare din noi de sine dând samă lui Dumnezeu»* (Rom. 14, 12), care *«va judecă tainele oamenilor»* (Rom. 2, 16). Iată, de ce zice Hristos: *«Se cade a lucra până când este ziua, că va veni noaptea, când nimene nu va putea să lucreze»* (Ioan

9, 4). Feriți-vă adecă de păcate și faceți numai bine în toată clipa ce o trăiți și în toată rămășița vieții voastre, că dacă noaptea morții vă va închide ochii de veci, atunci nimic nu veți mai putea lucra pentru sufletul vostru și, dacă n'ați lucrat binele, cât ați trăit, atunci bietul suflet ajunge gol în ostrovul de osândă al veșniciei.

Cu cât mai înaltă este treapta, pe care lumea îl înalță pe om, cu atâta mai mare trebuie să fie și grija lui de a face binele și a-și păstra sufletul curat de păcate, și cu atâta mai mare va fi și răspunderea ce el va trebui s'o deie înaintea înfricoșatului județ a lui Hristos. Eu sunt preot. Înțelepciunea creștină îmi spune: Implinește-ți slujba preoțească totdeauna cu sânguința și râvna cea mai mare, căci din mâinile tale se vor cere sufletele păstoriiilor tăi. Deci nu te teme de pedepsele omenești, ci de Cel ce și trupul și sufletul tău îl poate pierde în gheena, adecă în focul de veci. Și tot așa grăiește înțelepciunea creștină și către toți cei ce au cărma popoarelor de pe pământ, fie ei împărați, regi, principii, miniștri, generali, diregători de orice fel, primari comunali, profesori, învățători ș. m. d: Pe voi Dumnezeu sfântul va pus să cărmuiți și să stăpâniți, căci orice stăpânire de Dumnezeu este rânduită. Grijiți dară de binele fiecăruia și mai ales de binele obștesc, după cum vă povățuiesc legile cele sfinte și veșnice a lui Dumnezeu. Nu cercați a vă căuta din slujba voastră numai folosul vostru, nu cutezați a vă adună din binele obștesc comori pierzătoare pentru sufletele voastre și păgubitoare pentru toți, nu trageți nedreptatea cu funiile minciunii și păcatele ca cu frânghiile de car, nu ziceți că răul este bine și binele rău, nu faceți întunecul lumină și lumina întunec, nu faceți amarul dulceață și dulceața amar, nu fiți înțelepți numai în ochii voștri și cumiți numai în părerea voastră, nu faceți dreptate nelegiuitului pentru daruri și nu răpiți dreptatea celui drept (Isaia 5, 18 ș. m. d.), ci totdeauna fiți gata a vă jărfti chiar și viața pentru binele obștesc al fraților, după pilda prea dulcelui Fiiu a lui Dumnezeu și Mântuitorului nostru Iisus Hristos, care pentru binele obștesc al omenimei și-a vărsat scumpul său sânge pe cruce! Asemenea grăiește înțelepciunea creștină și către fiecare mamă și tată sau capi de familie:

Deprindeți pe copiii voștri de mici la frica de Dumnezeu și frica de păcate, arătați-le cât de adese icoana Mântuitorului Hristos, spuneți-le că El este Acela, prin carele «toate s'au făcut și fără de Dânsul nimic nu s'a făcut, ce s'a făcut» (Ioan 1, 3) «și în nime altul nu este mântuire» (Fapt. ap. 4, 12), decât numai în Iisus Hristos. Spuneți-le de mici toată istoria vieții Sale pământești și a mântuirii noastre, învățați-i de mici a se închină și a se rugă Lui cu mâinile înălțate și cu genunchile plecate, ba și cu capetele plecate până la pământ, grijiiți, ca iubirea lor de Dânsul să covârșiască orice altfel de iubire lumească și sfânta Lui lege să fie sufletul întregii lor vieți. Deprindeți pe copiii voștri de mici la muncă înțeleaptă așa, încât nici un minut să nu li treacă în zadar, căci izvor de nesfârșite păcate este lenea sau trândăvia, și pentru astfel de păcate, ce ei le-ar face în viață din pricina nepăsării voastre, voi veți avea să răspundeți.

Înțelepciunea creștină ne povățuește să ne ferim pururea de păcate, căci mult mai rău decât veninul pentru trup este veninul păcatelor pentru suflet. Ajute-ni deci Domnul, ca înțelepciunea aceasta să se sălășuiască în noi toți și răspuns bun să dăm înaintea înfricoșatului județ a lui Hristos ce ne așteaptă.

9. *Cum câștigăm înțelepciunea creștină și cum ne întărim într'ânsa.*

Frica de Dumnezeu și frica de păcate sunt lucrurile cele dintâi și cele mai de căpitenie, cu cari omul își câștigă înțelepciunea creștină. Intemeiați-vă dar toată clipa vieții pe frica aceasta, căci atunci și numai atunci veți dobândi înțelepciunea aceea, care ne îndeamnă să facem toate, câte ne duc la mântuirea de veci, și să ne ferim de toate, câte ne-ar împedica să ajungem la acea mântuire. Oamenii sunt încătușați mai ales de înțelepciunea, ce caută binele numai pentru viața de aici. Dar această înțelepciune a lor, fără frica de Dumnezeu și de păcate, nu este nimic alta decât viclenie, falșitate și înșelăciune și ea va rămânea cu totul de rușine. Căci nu în zadar zice prorocul David că «în-ceputul înțelepciunii este frica de Dumnezeu» (Psl. 110, 9),

nu în zădar zice și Isus Sirah (1, 13) că «*începutul înțelepciunii este a se teme de Dumnezeu*», fiindcă «*toată înțelepciunea este dela Domnul*» (Ințel. Sir. 1, 1) și «*în sufletul cel viclean nu va intra înțelepciunea, nici va locui în trupul cel supus păcatului*» (Ințel. Sol. 1, 4), Să ai tu ori cât de multă minte, ori cât de multă pricepere și agerime și știință lumească, dacă ești înglodat în păcate și în fărădelegi și nu te temi de Dumnezeu, cu bună seamă că vei fi întrecut și de omul cel mai de rând, care nu știe nici a scrie nici a citi, dar se teme de Dumnezeu și de păcate. Deci ori și cine ai fi tu, omule, numai înțelepciunea creștină îți poate mântui sufletul, și de aceea numai decât trebuie să ai frică de Dumnezeu și de păcate.

Înțelepciunea creștină ni-o mai câștigăm și ne întărim într'ansa, dacă ne înfrânăm patimele. Înfrânați-vă deci patimele și înădușiți dorințele și poftele cele necuvioase și necurate ale trupului, căci ele sunt dușmanii ce orbesc ochii înțelepciunii creștine, precum foarte bine zice procerul Daniil către judecătorul cel bătrân care o urmăria pe Susana: «*Frumuseța te-a înșelat pe tine și pofta a răzvrătit inima ta*» (v. 26). Orbiți de patimi și de poftă, noi niciodată nu putem vedea, ce este necuviincios, neiertat, păcătos și stricăcios. Sau ian spuneți-mi singuri, dacă vi s'a întâmplat de ați făcut ceva în focul mâniei ori al altor patimi, oare n'ați judecat cu totul altfel, după ce focul acela s'a potolit, și nu v'a părut la urmă rău de ceea ce ați făcut? Vedeți, cum patimele și poftele nechibzuite orbesc și cum îi răpesc ele omului judecata sănătoasă? Deci bine zice sfântul Ambrosie că «*pe unde rătăcește patima, acolo rătăcește și ochiul și omul nici nu mai vede și nici nu mai aude*». Cum Sodomienii cei pedepsiți cu orbire înaintea casei lui Lot «*s'au ostenit căutând ușa*» (Fac. 19, 11), așa se ostenesc și oamenii cei orbiți de patimi și de poftă, căutând în zădar ușa mântuirii.

Mai departe tu îți câștigi înțelepciunea creștină și te întărești într'ansa, dacă te adâncești în gânduri despre lucrurile lumii acesteia, despre adevărurile cele mari și veșnice și despre greșele tale ori ale altora. Adâncirea în gânduri temeinice despre un lucru îți aduce folosul cel

mare, că împedică zbuclirile pătimășe ale firii tale. Cercetând adânc și de mai multe ori ceea ce cu nedreptul ai grăit ori ai făcut, dela un timp începi a fi mai cu luare de seamă. Înțeleptul păgân Seneca zice: *«Învăță din nenorocirea străină, de ce ai să te ferești, și din trecutul tău ia-ți învățătura pentru viitor. Chiar dobitoacele știu să se feriască de ceea ce le-a stricat odară și ele nu merg a doua oară pe drumul, pe care au căzut în o groapă! Și omul să nu gândiască la stricăciunile ce le-a pățit odată, el să nu și-le puie la inimă? Cu tot dreptul zice prorocul Ieremia, că «tot pământul s'a stâns, pentrucă nu este bărbat care să puie în inimă» (12, 11), adecă nu-i nimenea care să se adânciască în gânduri și să judece temeinic despre cugețele, vorbele și faptele sale. Despre acest adevăr vreau să vă dau o pildă tristă și din Sfânta Scriptură: Iisus Hristos eră răstignit pe cruce și jidovii îl huliau, iară păgânul sutaș roman a mărturisit că Iisus a fost cu adevărat Fiiul lui Dumnezeu. Oare de ce Jidovii cei de un neam și de o lege cu Iisus îl huliau pe răstignitul Mântuitor, iar păgânului sutaș așa i s'a luminat mîntea, încât a zis că Răstignitul a fost Fiiul lui Dumnezeu? Răspuns ne dă sfântul evangelist Marcu, care zice așa: «Și (Jidovii) cei ce treceau (pe lângă Iisus) îl huliau», iară «sutașul, cel ce sta înaintea lui (Iisus), văzând că, așa strigând, a răposat, a zis: Adevărat omul acesta Fiiul lui Dumnezeu a fost» (15, 29 și 39). Jidovii cei pătimăși treceau numai pe lângă Iisus, ei nu se uitau la El, nu se adânceau în gânduri despre suferințele Lui și de aceea îl huliau; iară păgânul sutaș roman sta înaintea lui Iisus, privindu'l drept în față și adâncindu-se în gânduri despre patimele Lui, de aceea el cu judecata sa a nimerit adevărul, când a zis: «Adevărat omul acesta Fiiul lui Dumnezeu a fost», greșind numai, ca păgân, că n'a zis «este», în loc de «a fost».*

Înțelepciunea creștină o mai câștigi și te întărești într'ansa, dacă cauți să stai adese de vorbă cu oameni cu cernici și înțelepți, să te sfătuiești cu ei, să ascuți învățăturile lor și să-ți iai pildă de trai dela dânsii. In Pildele lui Solomon citim, că «cel ce îmblă împreună cu cei înțelepți, înțelept va fi, iară cel ce îmblă cu cei fără de minte, se va cunoaște» (13, 21), adecă se va cunoaște că singur

va fi fără de minte. Unde te poate duce însoțirea cu oameni stricați, obraznici și îngâmfați? Cu bună seamă că te poate duce numai la stricăciune, obraznicie și îngâmfare. Și ce poți învăța dela niște oameni, cărora le place a grăi numai de traiul în plăceri și în zburdăciuni, iară de legea dumnezească, de slujitorii ei și de fiecare om grăiesc numai de rău? Poți învăța numai nepăsare și dispreț față de legea ta cea sfântă strămoșească. Și dacă crezi tu că înțelepte sunt vorbele și faptele acestor oameni, apoi să știi că aceasta-i înțelepciunea, de care Dumnezeu zice prin rostul sfântului apostol Paul: *«Perde-voi înțelepciunea înțelepților și știința celor știutori o voi lepădă»* (I. Cor. 1, 19). *«Apropie»* dară *«urechia ta la cuvintele înțelepților»* celor cucernici (Pild. Sol. 22, 17), că *«cel ce defaimă înțelepciunea și învățătura (dumnezească) ticălos este și deșartă e sperarea lor și ostenelele fără folos și netrebnice lucrurile lor, muierile lor fără minte și răi fiii lor și blăstămată nașterea lor»* (Întel. Sol. 3, 11—14). De ți-ar fi mintea ori și cât de luminată, din sfatul cu oameni înțelepți și cucernici totdeauna poți învăța ceva. Împăratul Antonin Evlaviosul se sfătuiă în toate trebile cu bărbații cei mai cu vază și îndătina a zice: *«Mai bine e să primesc sfatul atâtor oameni mari, decât să fiu închipuit că eu ași avea mai multă pricepere decât dânsii»*. Iar sfântul Ioan Gură de aur zice: *«De ai fi tu chiar o minune de înțelepciune și ai ști toate, câte sunt de trebuință, totuși ești numai om și ai lipsă de un sfătuitor, căci numai Dumnezeu n'are lipsă de nimenea și de nici un sfătuitor»*. Și dacă nu poți să ai sfătuitori înțelepți în frica Domnului, apoi citește cărți bune despre legea creștinească scrise de oameni cucernici și luminați de înțelepciunea lui Dumnezeu.

În sfârșit noi câștigăm virtutea înțelepciunii creștine, și ne întărim într'ânsa, dacă ne rugăm cât de adese ori lui Dumnezeu, dacă ne împărtășim cu sfințele taine și cercetăm cu sirguintă toate slujbele dumnezești ce le face maica noastră Biserică. Sfântul apostol Iacob (1, 5) zice: *«De este cineva dintre voi lipsit de înțelepciune, să ceară dela Dumnezeu care dă tuturor cu dreptul și nu înfruntă, și se va da lui»*. Rugăciunea este cel dintâi izvor, din care ne răsare lumină în toate lucrurile, despre cari stăm la în-

doială. Singur Dumnezeu zice către regele Solomon: *»Iată am dat ție inima înțeleaptă și înțeleghătoare, (cum) mai înainte de tine n'a fost om ca tine, și după tine nu se va sculă asemenea ție»* (III Impăr. 3, 12). Și oare de ce Dumnezeu i-a dat lui Solomon atâta înțelepciune? Solomon ne răspunde singur, zicând: *«Eu m'am rugat și minte mi s'a dat mie, chemat-am și a venit întru mine spiritul înțelepciunii»* (Înțel. Sol. 7, 7). Dacă am putea să-i întrebăm pe toți sfinții lui Dumnezeu, de unde au avut ei înțelepciunea aceea, cu care au știut totdeauna să deosebiască binele de rău, să simțiască amăgirile satanei și să afle calea cea adevărată în toate încurcăturile vieții, și dacă ei ne-ar putea răspunde, răspunsul lor ar fi cu bună seamă: *«Noi ne-am rugat și înțelepciune ni s'a dat, noi cu rugăciunile noastre ne-am apropiat de Dumnezeu și El ne-a luminat, noi în întunerecul vieții am aflat lumină în sfintele taine, pentru că numai Domnul este lumina cea adevărată, care luminează pe tot omul ce vine în lume»* (Ioan 1, 9).

Deșertăciune este să vrei a ști ceva, ca să pari a fi înțelept; deșertăciune este să vrei a ști ceva, ca să ai un câștig; dar să vrei și să te sârguiești a ști, cum ai să slujești lui Dumnezeu, ca să-ți mântuești sufletul, asta va să zică a avea adevărata virtute a înțelepciunii creștine. Iată, ce regulă minunată ne dă sfântul Ignatie, ca să știm, cum avem să ne folosim de înțelepciunea creștină în toate împrejurările vieții. El zice: *«Caută la orice lucru, ce are el pentru onoarea lui Dumnezeu și pentru veșnica ta mărire și gândește la amândouă acestea părți ale lui. Și dacă despre un lucru stai la îndoială, cugetă la el cu toată puterea, pune-te înaintea lui Dumnezeu, dela care vine tot darul desăvârșit, roagă-te să te lumineze, și apoi ascultă cu urechile spiritului la ceea ce El îți pune în inimă spre onoarea și bună plăcerea Lui. Gândește, ce sfat i-ai da altuia, dacă te-ar întrebă despre același lucru; gândește foarte bine, cum ai dori să fi făcut lucrul acela în oara morții tale, și cum ai dori să-ți împlinești în clipa, când vei stă înaintea judecării celei înfricoșate, ca să-ți iai răsplata»*.

Am sfârșit acum toată învățătura despre virtutea înțelepciunii creștine. Să nu ne mirăm, dacă vedem atâția oameni perzându-și zilele vieții în desfrânări, rătăcirii, nebunii

și prostii și pătându-se cu atâtea păcate. Ei, în loc să se siliască a-și câștiga înțelepciunea creștină, se lăsă tărăși numai și numai de oarbele patimi izvorâte din firea lor stricată. Și dacă fiecare gândește la sine și se întreabă—*oare de ce greșesc eu atâta, de ce mă poticnesc așa de mult de pe calea adevărului și a mântuirii*—apoi numai decât trebuie să-și răspundă el singur, că asta se întâmplă numai fiindcă îi lipsește înțelepciunea creștină. Noi niciodată n'am învățat să știm, ce-i virtutea aceasta, niciodată n'am cunoscut-o cum se cuvine. Abia i-am auzit de nume, ori poate nici atâta, iar despre trebuința și folosul ei n'am știut așși curat nimică. Acum însă am auzit de dânsa și o cunoaștem, acum știm cum să ne folosim de ea, ca să ne întocmim, cu ajutorul ei, viața de aici și cea de veci. Deci fi-vom oare nepăsători de înțelepciunea creștinească și mai departe, după cum am fost până acuma? Feriască-ne bunul Dumnezeu! Hotărâți să fim de acum înainte de a face ori ce lucru numai așa, cum ne povățuește ea, căci numai atunci vom putea da răspuns bun la înfricoșatul județ a lui Hristos.

Virtutea dreptății creștine.

10. *Ce-i virtutea aceasta și ce cere ea dela noi?*

Am zis mai înainte că *dreptate* înseamnă în Sfânta Scriptură tot atâta, cât *învățătură* sau lege *dumnezească* sau *cuvânt dumnezeesc*. Dreptatea aceasta cere dela noi să împlinim toate virtuțile și toate datoriile noastre așa, încât totdeauna și în tot locul să năzuim, cu cuget curat, a face numai binele și a ne feri de orice rău. Dacă facem totdeauna numai binele și ne ferim de orice rău, atunci împlinim voia lui Dumnezeu și ne sfințim, și Dumnezeu numai atâta ne cere, de oarece apostolul Paul zice că »*aceasta este voia lui Dumnezeu—sfințirea voastră*» (I. Tes. 4, 3).—*Dreptate* însă se mai numește și *curățirea omului păcătos de păcatele sale*. Păcătosul adică, cu păcatele ce le-a făcut, se depărtează și se înstrăinează de Dumnezeu, și dacă se curățește de dânsule, își câștigă din nou mila lui Dumnezeu, fiindcă și-a plătit datoria păcatelor, mărtu-

risindu-le cu inimă înfrântă, împlinind canonul de pocăință și sfințindu-se prin comunicarea cu prea curatul trup și sânge al Mântuitorului Hristos.

Dară eu n'am să vă vorbesc acum nici de *dreptatea sfințirii* omului nici de *dreptatea curățirii sale de păcate*, ci am să vă vorbesc numai de dreptatea aceea, care îi lasă și îi dă fiecăruia dreptul său. «*Dreptatea*»—zice fericitul Augustin—«*este virtutea, care îi dă fiecăruia ce este al său*». De dreptatea aceasta vorbește și Iisus Hristos, zicând: «*Dați lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu și împăratului cele ce sunt ale împăratului,*» adică fiți cu dreptate totdeauna față cu Dumnezeu și față cu toți oamenii. Prorocul Mihea zice: «*Ce cere Domnul dela tine, fără numai de a face dreptate?*» (6, 8). Și sfântul apostol Paul zice: *Dați tuturor cele, cu cari sunteți datori: Celui cu dajde, dajde; celui cu vamă, vamă; celui cu frica, frică; celui cu cinstea, cinste. Nimărui cu nimic nu fiți datori, fără numai a iubi unul pe altul*» (Rom. 13. 7 și 8). Asemenea zice și sfântul apostol Petru: «*Onorați pe toți, iubiți frăția, onorați pe împăratul*» (I. ep. 2, 17). Mai pe scurt Șfânta Scriptură ne spune, ce-i dreptatea, cu aceste puține cuvinte: «*Ce urăști tu, nimărui să nu faci*» (Tovit. 4, 19) și «*toate câte vreți să vă faceți vouă oamenii; și voi să le faceți lor*» (Mat. 7, 12). Românul dă înțelesul dreptății cu vorba scurtă: «*Ce ție nu-ți place, altuia nu faci!*»

Și acum să ne întrebăm, ce cere dreptatea aceasta de la noi? Ea cere mai întâi să dăm ceea ce îi suntem datori lui Dumnezeu, adică să-L iubim mai mult decât orice din lumea aceasta, să credem într'ânsul, să ne punem nădejdea în El, să ascultăm de voia Lui cea sfântă, să ne silim a-I da lauda și mărirea cuvenită, pentru că El este deplinătatea deplinătăților; să ne rugăm Lui, pentru că El este atotputernic; să ne curățim de păcatele, cu cari I-am greșit, pentru că El este atotdrept și atotsfânt—mai pe scurt să împlinim toate datoriile legii celei sfinte dumnezeiești. Cine nu împlinește numai una din acele datorii, acela nu mai dă lui Dumnezeu cele ce sunt ale lui Dumnezeu și nu mai poate fi drept înaintea Lui.

Dreptatea cere mai departe să ne dăm noi singuri cele ce datori suntem să dăm trupului și sufletului nostru, a-

decă trupului să-i dăm numai atâta hrană și băutură și haine și curățenie și grijă, cât îi trebuie să fie sănătos și vrednic de muncă, nu însă să'l gogulim și să'l dezmierdăm, că atunci păcătuim în contra virtuții dreptății creștine—iară sufletului nostru să-i dăm tot felul de învățături bune pentru viață, și mai ales învățătura legii dumnezeiești, care numai singură îl duce la mântuire. Dreptatea creștină mai cere să dăm ceea ce suntem datori *aproapelui* nostru sau *fiecărui om*, adecă să cruțăm viața, averea și onoarea lui, să ne bucurăm de bucuria lui și să'l mângâiem când e întristat, să grijim de binele lui trupesc și sufletesc și să onorăm persoana și starea lui.

Pr. Constantin Morariu.

(Va urmă),

PREOȚII RURALI ȘI RĂSCOALELE ȚĂRĂNEȘTI.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română, Anul XXXI-lea No. 6)

20. *Ancheta protoiereului și revizorului școlar de Dorohoi.*

«S'a adus multe învinuiri corpului preoțesc și învățătoresc, că ar fi fost îndrumător spre răsvrătire și cu prilejul vizitării căutând să ne formăm deplina convingere asupra acestui punct, ca să arătăm și să scoatem pe acei puțini, porniți pe cale greșită, din rândul celor buni și cari sunt adevărați luminători. Vă supunem cunoștinței d-voastră, întemeiați atât pe cercetările făcute de noi, cât și pe adresa parchetului No. 3.846 din a. c., că dintre preoții acestui județ nu s'a găsit nici unul care să se fi făcut vinovat de această mișcare, ci din contra au dat sprijinul lor cu toții, cât le-a fost cu putință, la liniștirea spiritelor; iar dintre învățători, singur *Ion Alexandrescu*, dela școala din *Hudeștii-Mari*, este implicat și dat judecății, pe când toți ceilalți au fost la înălțimea misiunii lor, căutând să liniștească spiritele, ceea ce în multe părți au reușit.

Cu mulțumire am constatat aceste lucruri și Vă comunicăm că aceste două corpuri, clerical și învățătoresc din acest județ, acum ca și în totdeauna au răspuns datoriiilor sfinte, de a fi călăuză spre binele sătenilor în mijlocul cărora se află, și deci, învinuirea e departe de a fi întemeiată; și ar fi bine de a se aduce la cunoștința D-lui ministru respectiv, ținuta demnă în mijlocul poporului a

acestor adevărați apostoli și a se îndepărtă pata care s'a adus prin lvinuirile de cari nu s'au făcut capabili».

21. *Din raportul protoieriei de Fălciu.*

«Când în ziua de 9 Martie s'a produs prima răsvrătire în parohia *Corni*, com. *Albești*, megieșă cu jud. Vaslui, prin bătaia unor evrei și devastarea caselor a opt familii din aceștia, de către o ceată de șase inși, preotul paroh local *Haralambie Sârbu* și-a făcut cu prisosință datoria. Chiar în momentul acțiunii, el n'a pregetat a se duce în mijlocul lor și de a încercă cu toată energia de a-i oprî dela faptele lor. Dacă n'a reușit pe deplin, din cauză că devastatorii erau turmentați de băutură, totuși a reușit a scăpa pe cei devastați de a nu fi sfășiați de mulțime. A doua zi, Sâmbătă 10 Martie, după terminarea slujbei, tot acest preot, profitând de prezența mai multor enoriași, le vorbi despre rușinea făcută întregului sat de către cei șase indivizi în ajun și pentru că acum se hotărîseră a merge în număr mai mare, spre a devastă casa proprietății din Vladnic, preotul le spuse că dacă nici de data asta nu-i va ascultă glasul, îi va părăsi.

Cuvintele avură o mare înrâurire asupra celor prezenți, iar rezultatul fu că devastatorii din ajun nu s'au mai dus la Vladnic și astfel casa proprietății a fost salvată.

.....
Între preoți am remarcat activitatea următorilor:

Economul stavrofor *Spiridon Popa*, paroh al parohiei *Bozia*, care în ziua de 9 Martie, când locuitorii din acest sat s'au răscurat și au vroit să sfășie în furia lor pe arendașul moșiei, *Edmond Brocle*, s'a dus imediat în mijlocul sătenilor și i-a împiedecat dela săvârșirea acestui act, scăpând viața arendașului și cruțându-i curtea prin stăruința și energia sa.

Acest fapt a fost constatat de subsemnatul, prin mărturisirea lui de către niște săteni din *Bozia*, cu cari am vorbit. De altfel acest vrednic și distins preot se bucură de cea mai mare vază înaintea păstoriților săi, care-i ascultă cuvântul în toate împrejurările.

Economul stavrofor *Ștefan Andriescu* al parohiei *Moșna*,

care prin zelul și activitatea sa a ținut în frâu populațiunea destul de numeroasă a parohiei sale, oprind-o de a se agita sau răsvrăți. Apoi tot acest preot a fost însărcinat de către subsemnatul a fi în ajutorul preotului din comuna Răducăneni și a doi controlori de ai băncilor populare, în zilele de 12 și 13 Martie, când primisem cunoștința despre o plănuită devastare a târgușorului Răducăneni.

Economul *Petre Vasiliu*, paroh al bisericei Sf. Voevozi din *Huși* și subprotoeria de reședință, pentru meritul de a ne fi stat în ajutorul nostru, în munca încordată din tot timpul răscoalelor.

Preotul sachelar *Dimitrie Ciocărlan*, paroh al parohiei *Bazga* din comuna *Răducăneni*, și

Preotul *Gh. Lupu*, al parohiei *Păhnești*, cari ambii cu energia și ascultarea de care se bucură între păstoriții lor, i-au oprit dela orice agitație.

22. Din raportul protoieriei de Gorj.

«...Contra preoților și învățătorilor la început eră un curent de bănueli și nemulțumiri; ele însă au dispărut prin dovedirea că ei și-au îndeplinit misiunea de împăciuitori în menținerea liniștei.

Un singur preot, *Constantin Stoichițoiu* din com. *Ceauru*, cu învățătorul și trei fruntași, au fost aduși la prefectură, după oarecari pârâciuni ale unui îngrijitor al moșiei de acolo, cu escortă de doi jandarmi; însă constatându-se a cele pârâciuni neadevărate, ei s'au eliberat.

Preotului *Ilie Roșoga* din *Turburea*, fiind bănuț că a fost de conivență cu d. V. M. Cogălniceanu, i s'a făcut perchițiție domiciliară; dar nu s'a găsit nici un act compromițător. Altă nemulțumire nu i s'a cauzat.

S'au chemat la parchet preoții: *Ion Tomescu* din *Valea-lui-Câine*, *Ion Balan* din *Stolofani* și *Iacob Bărbulescu* din *Cornești*, ca martori informatori, pentru oarecari persoane acuzate de faceri de rele și instigatori.

Nemulțumiri sunt și contra preoților pentrucă iau taxe la înmormântări și alte serviciuri, că nu se duc cu botezul la casele lor, cu Nașterea și altele.

Contra învățătorilor că le iau copii la școală și li se impun amenzi pentru absența lor».

23. *Din raportul prefecturei de Ialomița.*

«In contra preoților și a învățătorilor din acest județ nu avem a ne plânge; din contra au fost demni de misiunea lor și ne-au dat tot concursul pentru potolirea și menținerea bunei ordine».

24. *Din raportul protoieriei de Ialomița.*

«In acest județ, din fericire, nu s'a întâmplat absolut nici o răsvrătire țărănească; iar cucernicii preoți, în unire cu învățătorii din comunele respective, pe tot timpul revoltelor din țară au stat cu un devotament demn de laudă, ca strejari neadormiți și noaptea printre locuitori, explicându-le manifestul guvernului, îndemnându-i la liniște, la respectul către legile și autoritățile țării, zugrăvind în acelaș timp cu colorile cele mai negre pe răsvrătiții din alte județe și relele la cari se expun atât ei cât și urmașii lor; așa că, în fața instrucțiunilor ce li s'a dat la timp după ordinele chiriare, neavând de înregistrat revolte, nu sunt nici instigatori și nici bănueli ca atare.»

25. *Din raportul protoieriei de Ilfov.*

....«Prin măsurile luate din vreme, prin sfaturile și rugăciunile făcute de preoți, prin concursul dat de d-nii învățători și onor. administrațiunii comunale, precum și prin vizitele și sfaturile ce subscrisul, în timpul răascoalelor, a făcut la peste 60 sate, nu s'a ivit nici o răsvrătire din mila lui Dumnezeu și nici un preot n'a fost dat ca instigator și nici închis. Un singur caz s'a întâmplat în parohia *Hotaru*, unde cucernicul paroh și subprotoereu *D. Iordăchescu*, în urma unui denunț anonim eră să fie ridicat; însă constatându-se netemeinicia celor imputate, a fost lăsat în parohie, renunțându-se a mai fi ridicat. Preotul amintit a rămas foarte abătut de această înscenare; când el, mai mult ca alții, s'a pus în fața locuitorilor săi și satelor vecine, sfātuindu-și a nu da crezământ răuvoitorilor țării și neamului românesc.

Un alt caz s'a mai petrecut cu preotul paroh dela parohia *Tămădău*, care a făcut o petiție sătenilor, după alor cerere, relativ la cererile lor față de d. arendaș respectiv. Cazul a fost anchetat de d. inspector comunal, iar rezultatul a fost cerut de protoerie, spre a-l înainta Sfintei Mitropolii.

Mai adaug spre lămurire, că oriunde m'am prezentat în mijlocul sătenilor și le-am vorbit și sfătuit a fi liniștiți, a nu da crezământ iscoadelor și răuvoitorilor neamului nostru, cu toții au declarat că se vor uni a păstră pacea și a se opune celor cari ar căută să le turbure liniștea; însă nu este mai puțin adevărat, că cu toții au declarat că sunt tare apăsați și sărăciți, și roagă cu toată căldura pe onor. guvern a se ține de promisiuni, spre a le mai ușură întru câtva povara ce atât de greu apasă asupra lor, și anume a li se da pământ de arat, islaz pentru pășunatul vitelor, ușurări la învoeli și dreptăți la măsuri.

26. *Din raportul protoieriei de Neamțu.*

«In acest județ, absolut nici un preot sau alt cleric n'a fost implicat sau dovedit ca instigator al sătenilor și nici unul n'a fost adus înaintea justiției, nici cel puțin ca martor. Preotul *Gh. Gheorghiu*, din parohia și Comuna *Mărgineni*, fiind președintele unei cooperative sătești și ca să nu fie implicat fără de voie în vre-o răscoală, ați binevoit a-l permută imediat în altă parohie.

Preotul *Gh. Popescu*, din comuna *Uricheni*, fiind mai slab de fire s'a încercat a face cooperativă și a cumpără moșia *Uricheni*; despre acest caz, supus voiu referi după ce voiu face cercetarea locală. Parohul *I. Sălăgeanu*, din parohia *Schitu Hangu*, fiindcă a rostit vorbe nesocotite a fost chemat de Inalt Prea Sf. Voastră telegrafic la Sfânta Mitropolie și ați binevoit a luă măsuri pentru permutarea sa de acolo.

Acești singuri preoți au făcut greșeli în aceste timpuri, fără însă de a aveà intențiunea de a îndemna sau de a se face culpabili de răscoalele țărănești.

Ordinul Inalt Prea Sfinției Voastre telegrafic No. 459, plin de povețe părintești, a fost primit tocmai în toiu

răscoalelor și preoții încurajați prin aceasta s'au pus pe lucru.

Am fost de față prin comunele răscolate: Roznov, Zănești, Costișa, Siliștea, Tazlău, unde preoții stăteau printre răsculați de dimineața până seara flămânzi, sfătuind pe săteni să se liniștească. S'au distins prin sfaturi și autoritatea lor față de răsculați următorii preoți:

Parohul *Ion Constantinescu*, din parohia *Dănești*, com. *Girov*, care a făcut un memoriu, pe care supus îl înaintez aci anexat; parohul *Gr. Lupeanu*, din parohia și comuna *Tazlău*, care a pus pe săteni de a respins pe răsculați din alte cătune, ce veniau să devasteze.

Parohul *G. Săndulescu*, din parohia și comuna *Dragomirești*, care a spus sătenilor că mai întâiu să treacă peste corpul său și numai atunci vor putea devasta.

Parohul *Simion Ungureanu*, din parohia, *Secu-Buhalnița*; parohul *Alexandru Posmoșeanu*, din parohia *Filioara*; parohul *Gh. Băloiu*, din parohia *Bodești-Precestei*; parohul *Chiril Chirulescu*, din parohia *Buhalnița*; parohul *V. Gheorghiu*, din parohia *Bârjoveni*; parohul *V. Atanasiu*, din parohia *Păstrăveni*; parohul *Gavril Girachescu*, din parohia *Bălțătești*; și în fine aproape toți preoții acestui județ și-au făcut datoria cu mult zel.

Mijloacele ce au întrebuițat au fost rugăciunile în biserici, amenințări că de sf. sărbători nu li se va da sf. împărtășanie, starea în mijlocul răsculaților și cuvântările în biserici».

27. Din raportul protoieriei de Prahova.

În județul Prahova, nici un preot nu s'a dovedit ca investigator.

Dar vântul de turburare ce a suflat peste scumpa noastră țară a făcut răul, că chiar acolo unde a fost liniște, au găsit drum liber patimi și multe animozități.

A fost învinuit preotul *Ioan Voiculescu*, titularul parohiei *Bănești*, care a apreciat răul pe evrei și a dat relațiuni de cele ce se petrec în țară unui grup de țărani de pe moșia Comarnic.

Parchetul însă a clasat afacerea, scoțând pe preot din urmărire.

Ceilalți preoți, ca *Petre Provianu-Bucov*, *Dumitru Săvulescu-Buștenari* și *Stelian Popescu-Sângeru*, au fost absolut curați și nici că s'a deschis vre-o acțiune pentru ei, dar au fost supraveghiați.

Mai mult, preotul *Dumitru Săvulescu* dela *Buștenari*, cu câțva timp înainte a venit la Ploești și în mod duhovnicesc relatându-mi oare cari începuturi de nemulțumiri printre lucrătorii dela sondele petrolifere, am fost cu el la prefectul județului și acolo împreună am chibzuit la măsurile de luat; iar pe dânsul l-am trimis noaptea ca agent de ordine în Buștenari, unde s'a văzut efectul intervențiunii sale calmându-se spiritele, și totuși acest preot model de purtare și activitate pastorală a fost chemat în numele protoeriei la Câmpina —eu nu știam— și ținut o zi și o noapte.

În singura localitate —*Sângeru*— unde țăranii s'au dat la jafuri, nu preotul *Popescu* a fost cauza, căci parchetul nu a constatat nimic, ci cauza a fost aiurea.

Bătrânul preot dela *Rumânești*, *Ion Popescu*, care este delegat provizoriu a servi la Tisa, sat lângă Sângeru, îmi relată la cancelarie:

O zi întreagă, un sătean, anume Niculae Vasile a cântat cu goarna în mijlocul satului, chemând lumea la răscoală și spunând că așa este ordin.

«M'am dus la el, spunea bătrânul preot, l-am sfătuit, dar nu am fost ascultat nici de el, nici de cei adunați în jurul lui, și când i-am văzut că pleacă spre Sângeru m'am luat după ei, dar n'am reușit a întoarce îndărăt decât pe un bătrân, și fiind și seară m'am dus în pădure și m'am rugat!

«Când a sosit armata, am spus totul».

La acest sat se produc turburări în acest județ».

28.^e *Din adresa P. Sf. Episcop de Roman.*

«...În eparhia noastră nu a fost nici un preot inculpat sau dovedit de instigator în nenorocita răsvrătire țărănească.

Numai cântărețul *Ion Spânu* dela parohia *Panciu*, județul Putna, fiind inculpat în răscoalele țărănești când s'a devastat Panciu, a fost depus; în urmă însă constatându-

se nevinovăția lui a fost pus în libertate și reintegrat în locul său de cântăreț.

De altminterea, începuturi de răscoale au avut loc și pe alocurea; însă au fost înăbușite prin atitudinea înțeleaptă a preoților, cari cu riscul vieții lor nu au lipsit din mijlocul poporului, dându-i sfaturi românești și creștinești nu numai în biserici, ci și în alte locuri potrivite, numai și numai spre a-i liniști.

Acolo unde răscoalele nu au putut fi liniștite, mai ales că erau venite din alte sate și comune, preoții au servit de liman celor înviforați, ocrotindu-i în casele lor, ba ajungând până acolo cu ajutorul ce li-l dau, până luau din mâinile răsculaților uneltele cu care distrugeau averile lor și acum și vieța lor.

În definitiv, preoții din eparhia noastră cu toții s'au făcut vrednici de toată lauda și recunoștința tuturor, datorită de fii adevărați și apostoli ai neamului românesc».

29. Din raportul protoexeziei de Romanai.

«Din științele culese din răspunsurile date din rapoartele cucernicilor preoți și exarhi, precum și din informațiunile ce am căpătat pe cale particulară, am ajuns la credința, că preoții în acest județ nu numai că n'au luat parte ca făptuitori împrevună cu răsculații, nici n'au îndemnat pe săteni spre răscoală; ci din contră mai toți preoții din acest județ au fost la înălțimea misiunii lor de apostoli ai păcii.

Mai mulți preoți s'au întrunit și din comună în comună au făcut servicii religioase și au ținut cuvântări, sfătuind pe săteni la liniște, în conformitate cu ordinele și instrucțiunile ce am primit în această privință. Mulți preoți au strejuit în timpul nopții prin ulițele comunei lor, contribuind cu prețul vieții pentru pace și numai mulțumită acestor preoți, multe comune au scăpat de aproape inevitabile răscoale.

Au fost într'adevăr arestați următorii preoți: *Marin Ionescu* din comuna *Drăghiceni*, Pr. *Vasile Marinescu* din comuna *Celeiu*, Pr. *Spiridon Ionescu* din comuna *Bastăvăț*, Pr. *Ioan Popescu* din comuna *Popânzălești*, Pr. *D. Ionescu*

din comuna *Câmpeni*; dar dintre aceștia, *Marin Ionescu-Drăghiceni* și Pr. *Vasile Marinescu-Celeiu* au fost imediat eliberați ca nevinovați, iar ceilalți s'au eliberat toți mai pe urmă. Acești preoți au fost arestați numai pe simple motive de bănueli sau pări din partea adversarilor, iar nici de cum din motivele arătate de presă».

30. Din raportul protoieriei de Suceava.

«La potolirea răscoalelor țărănești din acest județ s'au distins prin predici și sfaturi folositoare preoții:

<i>Vasile Florescu</i> ,	paroh la <i>Ruginoasa</i> ;
<i>Dimitrie Sofronie</i> ,	» » <i>Lespezi</i> ;
<i>Gh. Slătineanu</i> ,	» » <i>Heciu, Lespezi</i> ;
<i>Nicolae Florescu</i> ,	» » <i>Pășcani</i> ;
<i>Victor Ionescu</i> ,	» » <i>Săvești</i> ;

31. Din raportul protoieriei de Tutova.

«Deși aceste nenorocite răscoale au fost gata a izbucni în mai multe părți ale județului, în nici una însă din acele localități, preoții și celălalt cler, nu numai că n'au luat parte cu răsculații, ci din contră, au făcut tot ce le-a stat prin putință a liniști pe răsvrățiți, chiar cu riscul vieții lor.

Următorii preoți au lucrat la potolirea răsvrătirii:

Preotul *Ștefan Popescu*, din comuna *Plopana*, a fost grav maltratată de răsculați; Economul *Ion G. Filip*, din comuna *Puești*; Sach. *Maxim Topală*, din comuna *Costești*, a fost bătut și insultat de răsculați; Sach. *Panaite Corciovă*, din comuna *Punțișeni*, parohia și comuna *Punțișeni*, fiind vecină cu parohia și comuna *Costești*, unde sătenii s'au dedat la devastări, ambii preoți din *Punțișeni*, au sculat pe locuitori și înarmați au venit la hotarul comunei dinspre *Costești*, oprind valul furios al răsculaților din *Costești* să nu întindă incendiul revoluțiunii în comuna *Punțișeni* și de aci în toate comunele din sudul județului; Preotul *Gh. Teodorescu*, din comuna *Punțișeni*; Economul *Gh. Paladi*, din comuna *Șendrești*; Preotul *Ion A. Dumbravă*, din comuna *Schineni*; Preotul *Nicol. Dum-*

bravă, din comuna *Schineni*; Economul *Pav. Strățulescu*, din *Murgeni*; Preotul *Zaharia Nasie*, din comuna *Murgeni*; Preotul *Dimitrie Codreanu*, din comuna *Epureni*; Preotul *Ion Niță*, din comuna *Pogonești*, au oprit pe răsculații din *Ivești* (județul *Tutova*) a pătrunde în *Pogonești* și a mijlocit la încheierea învoelilor agricole între locuitorii din *Pogonești* și arendaș; *Sache Ion Negrea*, din comuna *Untești*, Preotul *Enache Telebașa*, din comuna *Banca*; Preotul *Const. Lepădatu*, din comuna *Banca*; Sachelar. *Const. Chirilescu*, din comuna *Blăgești*, au oprit pe răsculații din județul *Covurlui* a pătrunde în județul *Tutova*. Economul *Necul. Buța*, die comuna *Cârja*; Preotul *Vasile Lupun*, din comuna *Stănuești*; *Sache Gr. Pascal*, din comuna *Avrămești*; Economul *Const. Tudorescu*, din comuna *Frunțișeni*; Sachelar. *Const. Buiuc*, din comuna *Odaia-Bursucani*; Sach. *Const. Antonovici*, din com. *Florești*; Econ. *Gh. Ciopârțu*, din comuna *Bogdana*».

32. *Din raportul protoeriei de Vâlcea.*

«Preoții în genere au fort la înălțimea datoriei lor de potolitori ai răscoalelor și numai datorită energiei multora din ei s'au prevenit răsvrătiri și jafuri în foarte multe părți.

Printre cei ce au desfășurat mai multă activitate cu ocaziunea răscoalelor, pot cită pe preoții; *Gh. Folescu*, din *Călina*; *Th. Bălășel*; din *Ștefănești*; *C. Rădulescu*, din *Locusteni*; *Gh. Diaconescu*, din *Popești* și preotul *Marin Ursescu*, din *Cireșu*. Dar cu tot devotamentul preoților, pentru pacea și răsvrătirea poporului învrăjbit, totuși nu au fost scutiți de bănuiala că ei au instigat în răscoale, din care cauză vre-o șapte au avut de îndurat amenințări cu împușcări, bătăi și aspre anchete.

Toți au fost puși în libertate, când li s'a constatat nevinovăția».

33. *Din raportul protoeriei de Vaslui.*

Nici un preot sau un alt servitor din acest județ n'a fost implicat și dovedit ca instigator în nenorocita răs-

vrătire țărănească, precum se atestă și de d. procuror al tribunalului local.

Următorii preoți s'au distins în potolirea sau preîntâmpinarea răscoalei:

<i>Preotul D. Galaction,</i>	din comuna	<i>Laza.</i>
» <i>Alexandru Vasiliu,</i>	»	» <i>Laza.</i>
» <i>C. Luntrariu,</i>	»	» <i>Ciortești.</i>
» <i>Evd. Dimitriu,</i>	»	» <i>Tăcuta.</i>
» <i>Gh. Mogoș,</i>	»	» <i>Negrești.</i>
» <i>C. Manoilescu,</i>	»	» <i>Brodoc.</i>
» <i>Dim. Patrichi,</i>	»	» <i>Dobrovăț.</i>
» <i>Ion Gherghiescu,</i>	»	» <i>Bârzești.</i>
» <i>Const. Popovică,</i>	»	» <i>Bârzești.</i>
» <i>Gh. Darie,</i>	»	» <i>Tânguței.</i>
» <i>Nicol. Pătrașcu,</i>	»	» <i>Codăești.</i>
» <i>Vasile Rotariu,</i>	»	» <i>Tanacu.</i>
» <i>Gh. Resmeriță,</i>	»	» <i>Todirești.</i>

34. O petițiune din Vlașca adresată d-lui Ministru al Cultelor și instrucțiunii.

Domnule Ministru,

»Noi, locuitorii comunei *Măgura*, jud. Vlașca, declarăm pe a noastră conștiință, cum că d. învățător al acestei comune, *Tănase Bârleanu*, se bucură în comună de cea mai bună reputație, iar la focul ce a fost aci la moșia Statului, arendată d-lui *Ilie Săbăreanu*, sus numitul învățător, împreună cu preotul *Dragomir Georgescu*, cu administratorul moșiei și alții au apărât mai multe zile averea arendașului; iar în ziua când s'a dat foc averii, învățătorul și cu preotul, cum și alți oameni înarmați cum au putut, s'au silit să țină piept răufăcătorilor.

Astăzi vedem că este luat din mijlocul nostru și acuzat de vinovat, ceea ce pentru dânsul este o învinuire nedreaptă.

Vă rugăm, d-le ministru a asculta plângerea noastră.

Primiți, Vă rugăm, domnule ministru, asigurarea profundului respect ce Vă păstrăm».

Administratorul moșiei, *G. Ursescu*, Preotul *Sach. Drag. Georgescu*, Preot. *Dumitru Stănescu*.

Compt. moșiei, *Gh. Ionescu*, *Gh. Bădulescu*, Preot. *Băluță*.

V.

După publicarea raportului D-lui Ministru al Cultelor și Instrucțiunei cătră M. S. Regele cum și a anexelor în Monitorul oficial, D-nul ministru a mai primit și alte adrese și rapoarte. Intre acestea e și adresa P. S. Episcop al Râmnicului Noul Severin, pe care o publicăm acum pentru deosebita ei însemnătate. Eparhia aceasta a fost din cele mai greu încercate și se cuvine să cunoaștem cuvântul Episcopului ei.

Iată adresa:

Cu referire la adresa acestei Sf. Episcopii No. 925/907 am onoare a vă face cunoscut, că anume am întârziat cu comunicarea științelor cerute de Domnia Voastră cu adresa No. 6842' a. c., pentru că la acea dată groaznicile fapte criminale ale răsculaților erau proaspete și înspăimântaseră lumea într'atâta că o judecată nepărtinitoare nu eră cu putință, astfel că patimile de răzbunare îndemnaseră pe unii să ridice învinuiri grave în potriva preoților și învățătorilor.

Acum însă când instrucția judecătorească a răascoalelor a luat sfârșit, sunt în măsură, cu privire la rolul preoților în nenorocita răsvrătire țărănească, să vă aduc la cunoștință cele ce urmează:

Mișcări cu caracter pronunțat anarhic au fost: județul Romanați, în 19 parohii; județul Dolju în 94 parohii; Mehedinți în 50 parohii și județul Vâlcea în 4 parohii. Porniri spre răscoală au fost în mai toate parohiile din spre câmp ale celor cinci județe din Eparhie; ele însă nu au ajuns la devastări, incendieri și omoruri din cauze diferite, unele locale, ca împăcare între proprietar ori arendași și săteni, sfătuirii, etc., iar altele din afară, ca energice măsuri luate de autoritățile administrative și venirea armatei.

Au fost omoriți prin împușcare de armată trei preoți din județul Mehedinți, despre care v'am comunicat prin adresa No. 1014/907. Asupra acestor preoți, după afirmările Prea Cucernicului Protoereu al județului Mehedinți din raportul No. 284/907 și ale preoților suplinitori din

răspunsurile date la chestionarul Sf. Episcopii, vă mai relatez acum și acestea: a) Preotul din parohia Gvardinița Nicolae Crăineanu, unul din cei mai supuși și cinstiți preoți din județul Mehedinți, a fost nevinovat: primarul comunei și în special arendașul local, care a suferit pierderi foarte mari dela răsculați, mărturisesc nevinovăția lui, de orece el a eșit înaintea cetelor răsculate și în genuchi le-a rugat să nu devasteze;

b) Preotul din parohia Corcova, Alexandru Popescu, tot nevinovat a fost, după cum i-a declarat Prea Cucernicului Protoiereu respectiv D-l Suet administratorul moșiei prințului Bibescu;

c) Preotul din parohia Podu-Grosului, Ioan Podeanu, întorcându-se dela Severin unde luase parte la conferința preoților, a fost împușcat de trupă, când s'a dat jos din tren la stația Târna.

Protoiereul zice că, «moartea i s'a convenit, după cele ce se vorbesc, că a mers prin sat îndemnând la revoltă». Parohul din apropiere, care suplinește parohia Podu-Grosului, declară acum, în răspunsul la chestionarul acestei Sf. Episcopii, că numitul preot și-a făcut datoria de păstor sufletesc, povățuind pe oameni la supunere.

La parohia Târna, a fost rănit de armată și preotul Nicolae Bordsescu, parohul parohiei Valea Ursului, din județul Mehedinți. După rănire, a fost arestat și depus, dar în urmă a fost lăsat în libertate, după cum v'am comunicat prin adresa No. 2302/907, d. jude instructor declarând prin ordonanța sa definitivă că nu există caz de urmărire pentru faptul de rebeliune.

Preoți învinuiți ca instigatori la revoltă și depuși au fost: a) în jud. Mehedinți, Constantin Isvoranu, parohul parohiei Rogova, despre a căruia nevinovăție v'am comunicat cu adresa No. 2307/906; b) In jud. Dolj, Ioan Demetrescu, parohul parohiei Adunații de Geormane, asupra vinovăției căruia justiția nu s'a pronunțat definitiv, după cum reese din diferite mandate de depunere emise și apoi infirmate de către chiar Inalta Curte de Casație și Justiție; c) în jud. Romanați, Spiridon Ionescu, supranumerar în parohia Brustavău, pus în urmă în libertate după cum v'am comunicat cu adresa No. 2042/907; Sachelarie Ioan

Popescu, fost paroh în parohia Popânzălești, care, după cum arată d. Procuror al Tribunalului Romanați prin adresa No. 6321/906 către Protoieria respectivă, adresă primită în original pe lângă raportul Prea Cucernicului Protoieriu No. 562/907, a fost scos de sub urmărire, fiind nevinovat; Dimitrie Ionescu, fost paroh al comunei Câmpeni, jud. Romanați, iar acum paroh la parohia Stroești din jud. Vâlcea, întâiu a fost depus, apoi eliberat pe cauțiune morală și după cum reese din adresa mai sus citată a d-lui procuror al Trib. Romanați, fiind găsit vinovat pentru faptul prevăzut de art. 81 c. p., prin ordonanță definitivă a fost trimis înaintea Curții de Jurați.

Preoți bănuți, arestați și cercetați de parchetele Tribunalului și apoi eliberați imediat, fiind găsiți nevinovați, au fost: a) în jud. Vâlcea: Ilie Nicolaescu, parohul parohiei Ganța, Alexandru Rădulescu, parohul parohiei Ionești-Mincului, Gheorghe Nicolăescu, parohul parohiei Pietraru de sus, despre care v'am amintit în adresa acestei Sf. Episcopii No. 1496/907, Constantin Prundeanu, parohul parohiei Căineni, Constantin Popescu din comuna Roești; b) în jud. Romanați: preotul Marin Ionescu, parohul din parohia Drăghiceni, a fost arestat și pus în libertate în împrejurări relatate de el prin declarația pe care v'am înaintat-o în copie cu adresa No. 1496/907, Vasile Marinescu, parohul parohiei Celeiu; c) în jud. Doljiu, preotul Marin Gheorghe, parohul parohiei Răcari; d) în jud. Mehedinți: Ioan Cernăianu, parohul parohiei Cernaia și Ștefan Ionescu, parohul parohiei Gârla Mare.

Preoți simplu bănuți și nearestați au fost: a) în județul Vâlcea: Florea Ceaușeanu, parohul parohiei Laloș și Nicolae Lăzărescu, supranumerar în parohia Costești, denunțați cel I-iu de un proprietar și cel al II-lea de un cârciumar, ale căror pări nefiind susținute, numiți preoți au scăpat nearestați, însă s'au ales cu spaima bătăiei cu care au fost amenințați; în județul Doljiu: Ioan Paunin, parohul parohiei Predești, care datorită numai unei împrejurări providențiale a scăpat neexecutat de trupă, fiind trecut din greșală pe o listă de rescuți ce o aveă comandantul respectiv; c) în județul Gorjiu: Constantin Stoichițoiu, din comuna Ceauru, care a fost pârît de un îngrijitor de moșie

pe nedrept și Ilie Roșoga din comuna Turburea, căruia i s'a făcut perchiziție domiciliară ca unul ce luase parte la congresul țărănesc din București.

Au foat uciși prin împușcare de armată: 1) cântărețul Stoian Popescu dela parohia Salcea, județul Mehedinți, care în timpul rășcoalei n'a propoveduit decât liniștea și pacea (să se vadă adresa Sf. Episcopii No. 1277/907); 2) episcopul bisericesc Dumitru Nicolăescu, alesul cuvioșilor din parohia Rudari, județul Dolj, care a fost cap de rebeliune (să se vadă adresa Sf. Episcopii No. 1069/907); 3) cântărețul Ion Dascăluș, care d'asemenea a fost cap de revoltă în parohia Ostrovu-Corbovei din județul Mehedinți (să se vadă adresa Sf. Episcopii No. 1441/907).

Cântăreți arestați ca instigatori au fost: 1) în județul Vâlcea: Mihail Popescu dela parohia Făureștii (să se vadă adr. Sf. Episcopii No. 1346/907), Ioan Georgescu dela parohia Târgu-Hurez (să se vadă adr. Sf. Episcopii No. 1335/907); 2) în județul Dolj: Constantin Ionescu dela parohia Ghiudeni (să se vadă adr. Sf. Episcopii No. 1075/907).

Domnule Ministru, chemarea preoțească prin însăși organizarea ei potrivit învățaturii Mântuitorului, lucrează numai în imperiul sufletesc al credincioșilor. Preotul, în exercitarea îndatoririlor sale, neîntrerupt se găsește în atingere sufletească intimă și tainică cu cei încredințați spre păstorie și povățuire către mântuire; de aci natural urmează ca nimeni altul decât preotul să aibă cunoștințe mai drepte și lămurite despre starea sufletească a credincioșilor. Amestecați cum sunt în cele mai variate înfățișări ale vieții sătești, preoții cei dintâiu, la siguranță, au surprins primele începuturi ale nemulțumirilor obsteste și dâșii în mare parte fii de țărani, s'au făcut, după cum și cerea datoria ca slujitori ai adevărului și sprijinitori ai sârmanilor, pacinici tălmăcitori ai nevoilor și suferinților norodului către proprietari și arendași. Aceste mijlociri care, după localități, adesea ori au avut loc nu în public, ci în diverse întâlniri particulare, au rămas, să vede, în inima unora din proprietari și arendași, așa că atunci când focul să întinse în întreaga țară, dâșii, cuprinși de spaimă nebună la un așa de năpraznic dezastru al averilor lor, strânse cu multă trudă, cu toții au scos blasfemii înfricoșate și invi-

nuii sălbatece în contra preoților în general și nu mai puțin și în contra învățătorilor, ca singuri răspunzători de situația desperată a momentului.

Zăpăceala aceasta sufletească și p'allocurea faptul că unii comandanți de trupe erau și dâșii proprietari și poate chiar suferiseră dela răsculați pagube pe moșiile lor, explică împușcarea celor trei preoți din Mehedinți apoi depunerile, arestările, terorizările și amenințările a altor preoți din Eparhie,—toate făcute cu scop de înșelare asupra adevăratelor pricini a mișcărilor sătenești și de satisfacere a pornirilor de răsbunare a celor păgubiți, răvârsate asupra bănușilor uneltitori ai rătăcirilor de un moment a poporului asuprit.

Domnule Ministru, nu mă voiu încerca a descrie aci cauzele mișcărilor sătenești, nici puțin satisfăcătoarea și netemeinica stare religioasă-morală, materială, igienică și sanitară a țaranului, nici raporturile aspre dintre unii proprietari ori arendași cu sătenii, nici pildele rele ce acești proprietari și arendași dau prin vieața lor imorală, prin refuzarea oricărui ajutor bisericilor, școalelor, spitalelor, infirmeriilor, etc., prin nerespectarea repaosului duminical, prin absența lor dela cercurile culturale, prin nevenirea la biserică, etc.,—căci sunt încredințat că acestea v'a ajuns la cunoștință pe alte căi de informațiune. Ceea ce țin, ca păstor al acestei păzite de Dumnezeu Eparhii, a vă asigura este că preoțimea, în special cea rurală, pornind dela un înalt sentiment de patriotism și de jertfire pentru binele obștesc, și-a îndeplinit cu prisosință datoria. În ade-văr, preoții au stat cu tărie apostolică în fața răsculaților, i-au îndemnat la liniște, le-au arătat grozăvia faptelor ce voiau a săvârși, și pedepsele lumești și dumnezeiești la care să expun, iar atunci când furia cuprinsese pe răsculați și le întunecase mințile, au căzut în genunchi, cerând stăruitor să-i asculte și să se oprească dela devastări și incendieri. Preoții au dat sprijin puternic autorității locale și p'allocurea, când primar și șef de garnizoană fugiseră, au organizat gărzi cetățenești prin sate, înarmându-se chiar ei și comandându-le. Preoții s'au întrunit pe cercuri, au săvârșit slujbe solemne bisericesti la care au citit manifestele Guvernului, precum și ordinile Chiriarhale prin care

locuitorii satelor erau dezlegați de jurăminte făcute spre a se răscula, și prin care să dispunea ca răsculații împușcați să nu fie înmormântați religios. Preoții, la venirea armatei au eșit la marginea satelor cu crucea și evanghelia intervenind stăruitor la comandantii militari a nu se bombardă satele, a nu se împușcă oameni nevinovați; iar în urmă au dat un concurs prețios la potolirea spiritelor turburate și menținerea ordinii în parohiile lor.

Printre dâșii însă cari au excelat în devotamentul și activitatea pastorală au fost următorii:

În județul Vâlcea: Preotul Gheorghe Folescu, parohul parohiei Călina, despre care cu lacrimi de recunoștință în chiar altarul bisericii Adormirea din Drăgășani, cu prilejul unui serviciu solemn de pace, d. Alex. Ionescu, arendașul moșiei Statului din acea parohie, a vorbit Prea Cucernicului Protoiereu respectiv; preotul Constantin Rădulescu, parohul parohiei Gănești Locusteni, care în curs de câteva zile s'a luptat neadormit cu enoriașii săi înfuriați și gata la mișcări, până i-a potolit; preotul Marin Ursescu, parohul parohiei Cioșu, care și-a expus viața îndemnând la liniște și apărând conacul proprietarului Sordoni și a reușit a înlătură focul, făcând pe răsvrățiți să se mulțumiască numai cu dărămarea unor coșuri, cu spargerea unor geamuri și cu distrugerea unor mobile vechi; preotul Teodor Bălășel, parohul parohiei Ștefănești, care a organizat patrule prin sat pentru paza liniștei în timpul nopților și a îndemnat pe locuitori să fie liniștiți, astfel că în parohie n'a fost turburare, deși satele de prin prejur erau în plină răscoală și cele de peste Olt în flăcări, și preotul Gheorghe Diaconescu din parohia Popești, care a scăpat ca prin minune de furia unor răzvrățiți, pe care îi îndemnă la liniște și respectul legilor. Jud. Dolj. Preoții: Dumitru Lungulescu, parohul parohiei Sf. Gheorghe Nou din Craiova, care, în calitate de confesor al garnizoanei, a însoțit trupele pe teatrul răscoalelor și a propăvăduit pace și ordine; Ion Tucu, parohul parohiei Calopăru (acum paroh al parohiei Buzoreni, Jud. Vâlcea) care a stat cu curaj împreună cu învățătorul local înaintea celor ce porniseră a se mișcă, și prin sfaturi i-a liniștit, astfel că nu s'a întâmplat nimic în parohie; preotul Dumitru Andreescu, parohul parohiei Bâlta

(com. Filiași), activității căruia să datorește că parohia a fost liniștită. Acești preoți au fost cinstiți de subscrisul cel întâi cu rangul bisericesc de «Iconom», iar ceilalți doi cu rangul de «Sachelarie». Mai sunt în județul Dolj încă vre-o 40 preoți, cari au făcut jertfe pentru liniște și despre care se va aminti mai pe urmă în o adresă specială privitoare și pe bunii preoți din județele Romanați și Gorj, Jud. Mehedinți: Preotul Ion Gomoiu, parohul parohiei Almăjelu, Vasile Petrescu, parohul parohiei Salcea, Gavriil Mateescu, parohul parohiei Secu, Nicolae Gavrilescu, parohul parohiei Bresnița de Motru, Ioan Lucrițeanu, parohul parohiei Bălăcița și preotul Gheorghe Măneanu, parohul parohiei Gutu, cari au stat înpotriva răsculaților și prin sfaturile date, i-au împiedecat să săvârșească devastările ce proiectaseră. Dintre acești preoți au fost deja cinstiți de subscrisul cu ranguri bisericești: cel din Almăjel cu rangul de «Iconom», iar cei dela Secu și Gutu cu rangul de «Sachelarie». Menționez de asemenea pe preoții: Dimitrie Paleacu, parohul parohiei Broscari și Nicolae Florescu, paroh la Șimianu, cari au făcut gardă noaptea pe ulițele satelor. Mai înainte de a termina, găsesc că este bine a nu trece cu vederea și activitatea vrednică de toată lauda desfășurată de către Prea Cucernicii Protoierei de județe, cari, înțelegând gravitatea situațiunei, au jertfit totul pentru împlinirea datoriei. Intre altele, pe vremea răscoadelor, au stat neînterupt în corespondență telefonică cu preoții din județe, încurajându-i la muncă apostolică pentru menținerea ordinii; au convocat preoți în conferință, au conlucrat cu autoritățile în tot ce privește executarea ordinelor ce se luau față cu împrejurările, și au subscris manifestele acelorași autorități către săteni. În special Prea Cuc. Iconom stavrofor Melete Răuțu, Protoiereul județului Vâlcea când județul fusese cuprins de fiorii revoltei, a însoțit pe Dl. Prefect și procuror respectiv în părțile cele mai turburate, unde au ținut întruniri pe cercuri cu preoții, cu cari, în soboare de nu mai puțin șease preoți, au săvârșit slujbe solemne bisericești, cu care prilej a vorbit sătenilor dându-le sfaturile trebuincioase.

Primiți etc.

Episcop (ss) *Athanasie*.

Șeful cancel. (ss) *D. Sireteanu*.

VI.

Din toate aceste adrese și rapoarte, se vede destul de lămurit că preoțimea noastră în zilele nenorocite de restriște a fost la înălțimea chiemării ei. Și nici nu putea să crează cineva altfel! Preoții noștri știu prea bine, că în afară de iubirea desăvârșită de țară pe care o datorim cu toți, e în firea religiei creștine, ca *pacea să domnească între oameni*, că cine trage sabia de sabie va peri! Preoții sunt apostolii supunerii la legi și stăpânire, păzitorii ordinii și buneii rândueli, povățuitorii numai spre ce e bun și frumos. Ar fi fost cea mai mare nenorocire pentru țara și neamul nostru ca preoții noștri să fi lucrat altfel. Suntem însă adânc convinși că aproape toată lumea s'a luminat acum pe deplin de binefăcătorul rol, pe care l'au avut preoții noștri în împrejurările din Martie trecut.

Raportul D-lui Ministru Haret adresat M. S. Regelui va rămâne ca cel mai frumos și neperitor monument de recunoștință față de ținuta vrednică și patriotică a preoțimei noastre. Dea Dumnezeu ca această laudă publică adusă preoțimei, să-i serviască ca imbold de a lucra numai pentru binele bisericii și al scumpei noastre țări.

G...

CATAGRAFIA BISERICILOR BUCUREȘTENE

LA 1810.

(Urmare. Vezi Biserica Ortodoxă Română, anul al XXXI-lea, No. 6).

XXIX. *Mahalaua sf. Vasilie.*— 70 case, 132 bărbați, 142 femei, 274 suma toată. Biserică de zid, hramul sf. Vasilie, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Trandafir sin Marin, 40 ani, bun, neglobit, însurat (Ilinca Prezvitara, ficele sale Ilina și Dumitrana), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Vrața chir Sofronie, în biserica Stejar, hramul Înălțarea Crucii, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dositei, la leat 1804 Ghenar 9, pă biserica unde și acum să află. 2) Paraschiva sin Ioan, 30 ani, bun, neglobit, însurat (Ilinca Prezvitara, ficele sale Dumitrana și Ilinca), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Vrața chir Sofronie, în biserica Schitul Măgureanului, în zi Marți, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, pă biserica satului Tântava sud Ilfov, apoi au fost mutat cu cererea mahalagiilor și cu pecetluitul părintelui Mitropolit Dosithei, la leat 1807 Ghenar 9, unde acum să află. 3) Gheorghe sin popa Ioan, 28 ani, bun, neglobit, însurat (Maria Prezvitara), fecior de preot, s'a hirotonit de păr. Arhiereu Vrața chir Sofronie, în biserica Cișmeaua, hramul Izvorul Precistii, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1808 Ghenar 28, pă biserica unde acum să află.

XXX. *Mahalaua Cișmeana lui Mavroghene*.— 82 case, 135 bărbați, 127 femei, 262 suma toată. Biserică de zid, hramul Izvorul Precistii, cu toate deplin. Are doi preoți: 1) Stoica sin popa Neagu, 46 ani, bun, neglobit, însurat (Maria Prezvitiera, ficele sale Maria și Ana, fiul său Constantin Bârcă), fecior de preot, hirotonit de Episcopul Eparhiei Argeșului chir Iosif, în biserica Antim, hramul toți Sfinții, în zi Duminecă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1794 Avgust 29, pă biserica unde și acum să află. 2) Badea sin Constantin, 38 ani, bun, neglobit, însurat (Maria Prezvitiera, ficele sale Maria și Ioana), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Vrața chir Sofronie, în biserica sf. Dimitrie, în zi Joi, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1804 Septembrie 2, pă biserica unde și acum să află.

XXXI. *Mahalaua Dichiului*.— 117 case, 107 bărbați, 183 femei, 290 suma toată. Biserică de zid, hramul sf. Ierarh Nicolae, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Manole sin popa Fătul, 55 ani, bun, neglobit, vădov (fiul său Ilie, fie-sa Stanca), fecior de preot, hirotonit de Arhiereul Zihnon chir Daniil, în biserica Colții, hramul sfinții Ierarhi, în zi Duminecă, cu carte de preoție a Mitropolitului Grigorie, la leat 1783 Noembrie 15, pă biserica satul Tărtășeștii sud Dâmbovița, apoi au fost [mutat], fără pecetluit, unde și acum să află. 2) Jipa sin Nicolae, 45 ani, bun, neglobit, însurat (Bălașa Prezvitiera, fie-sa Ilinca, fii săi Dimitrie și Ioan), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Cerveno chir (loc alb) din orașul Rușciuc în biserica sf. Gheorghe, în zi Marți, cu carte de preoție, la leat 1809 Mai 22, apoi au fost mutat cu pecetluitul Mitropolitului Dosithei unde și acum să află. 3) Andrei sin Voicu, 35 ani, bun, neglobit, însurat (Marica Prezvitiera, fie-sa Păuna, fiul său Radu), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Eleupoleos chir Nicodim, în biserica Caimata, hramul Adormirii, în zi Joi, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1800 Ghenar 4, pă numita biserică unde și acum să află.

XXXII. *Mahalau Popa Rusul*.— 71 case, 143 bărbați, 120 femei, 263 suma toată. Biserică de lemn, hra-

mul Cuvioasa Paraschiva, cu toate deplin. Are doi preoți: 1) Grigorie sin Dimitrie, 60 ani, bun, neglobit, văduv, fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Eleupoleos chir Serafim, în biserica sf. Mitropolii, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Grigorie, la leat 1776 Avgust 10, pă biserica unde și acum să află. 2) Andrei sin popa Ioan, 40 ani, bun, neglobit, văduv (fiul său Ioan, 10 ani, ficele sale Rada, Sanda, Stoica), fecior de preot, hirotonit de Arhiereul Serafim chir Timotei, în biserica Curții vechi, în zi Duminecă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, leat 1796 Octomvrie 29, pă biserica unde și acum să află.—Ilinca Prezvitiera, văduvă, Lița Prezvitiera, văduvă, fii săi Constandin și Maria.

XXXIII. *Mahalaua Scaunile*.—140 case, 380 bărbați, 340 fămei, 720 suma toată. Biserică de zid, hram (loc alb), cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Danciul sin popa Neculae, 65 ani, neglobit, însurat (Ilina Prezvitiera, ficele sale Ecaterina și Ilina, fii săi Constantin și Hristodor), fecior de preot, hirotonit de (loc alb), în biserica Răsvanu, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Grigorie, leat 1770 Iulie 13, pă biserica satului Botești, apoi au fost mutat cu pecetluitul Mitropolitului Dosithei la biserica unde și acum să află. 2) Petre sin Neculae, 60 ani, bun, neglobit, însurat (Maria Prezvitiera), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Sidis chir Grigorie, în biserica sf. Mitropolii, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Filaret, la leat 1783 April 24, pă biserica unde și acum să află. 3) Niculae sin Ioan, 54 ani, bețiv, văduv, fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Sidis chir Grigorie, în biserica sf. Mitropolii, în zi Duminecă, cu carte de preoție a Mitropolitului Grigorie, la leat (loc alb), pă biserica Precupeții noi, hramul Adormirea Precistii, apoi au fost mutat, fără de pecetluit, unde și acum să află.

XXXIV. *Mahalaua Popă Heru*.— 71 case, 263 bărbați, 148 fămei, 411 suma toată. Biserică de zid, hramul Intrarea în Biserică, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Ioan sin popă Ilie, 50 ani, bun, neglobit, însurat (Floarea Prez-

vitera, fcele sale Pasca și Chirița), fecior de preot, hirotonit de Arhierul Sardeon chir Timotei, în biserica Gorganului, hramul prorocului Ilie, în zi Marți, cu carte de preoție a Mitropolitului Cozmii, la leat 1785 Decemvrie 16, pă biserica Tărchilești, apoi au fost mutat cu pecetluitul Mitropolitului Dosithei unde și acum să află. 2) Manolache sin Neculae, 30 ani, bun, neglobit, însurat (Soza Prezvitera), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Vrața chir Sofronie, în biserica Batiștii, hramul Adormirei sfintei Anii, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, leat 1806 Iuli 1, pă biserica satului Măruncеști sud Ilfov, apoi au fost mutat cu pecetluitul Mitropolitului Dosithei unde și acum să află. 3) Preda sin popa Constantin, 45 ani, bețiv, globit, însurat (Sultana Prezvitera, fie-sa Bălașa, fii săi Gheorghe și Ioan), fecior de preot, hirotonit de Arhiereul Titopoleos chir Teofilact, în biserica sf. Gheorghe vechiu, în zi Duminecă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1796 Martie 16, pă biserica unde și acum să află.

XXXV. *Mahalaua Caimata*.— 113 case, 230 bărbați, 181 fămei, 411 suma toată. Biserică de zid, hramul sf. Adormiri, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Niculae sin Evdochim Monahu, 50 ani, bun, neglobit, însurat (Maria Prezvitera, fie-sa Bălașa), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Tevaida chir Meletie, în biserica Zlătari, hramul sf. Ana, în zi Duminecă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1803 August 30, pă biserica unde și acum să află. 2) Oprea sin Soare, 60 ani, bun, neglobit, însurat (Sultana Prezvitera, fii săi Stoica, Radu, Constantin), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Mederu chir Paisie, în biserica dintr'o zi, hramul sf. Ierarh Niculae, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului chir Grigorie, la leat 1786 Dechemvrie 1, pă biserica satu Otopeni sud Elfov, apoi au fost mutat cu cererea mahalagiilor cu pecetluitul Mitropolitului Dosithei la biserica unde și acum să află. 3) Stoica sin Neculae, 30 ani, bun, neglobit, însurat (Dumitra Prezvitera, fie-sa Dobra), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Vrața chir Sofronie, în biserica hanul Colții, hramul sf. proroc Ilie, în zi Joi, cu

carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, leat 1808 Ghenar 8, pă biserica unde și acum să află.

XXXVI. *Mahalaua sf. Visarion*.— 90 case, 222 bărbați, 244 fămei 466 suma toată. Biserică de zid, hramul sf. Visarion, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Luca sin popa Constantin, 40 ani, bun, neglobit, însurat (Lucsandra Prezvitara, ficele sale Maria și Ilinca), fecior de preot, hirotonit de Arhiereul Pogonianis chir Antim, în biserica hramul sf. Impărați Constantin și Elena, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1803 Iulie 10, pă biserica unde și acum să află. 2) Badea sin diacon Anton, 28 ani, însurat (Maria Prezvitara, fiii săi Neculae și Constandin), fecior de diacon, hirotonit de Arhiereul Vrața chir Sofronie, în biserica Zlătari, hramul sf. Ana, în zi Duminecă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1807 Ghenar 10, pă biserica unde și acum să află. 3) Alexie sin Antonie, 30 ani, însurat (Theodora Prezvitara, fiul său Antonie), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Vrața chir Sofronie, în biserica Gorganului, hram sf. proroc Ilie, sud Ilfov, în zi Vineri, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei la leat 1807 Decembrie 7, pă biserica unde și acum să află.

XXXVII. *Mahalaua Oșetarului*.— 73 case, 136 bărbați, 159 fămei, 295 sumă totală. Biserică de zid, hramul sf. Voevozi, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Bogdan sin popa Apostol, 60 ani, bun, neglobit, însurat (Nedelea Prezvitara, fie-sa Zmaranda, fiul său Lupașcu), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Sidis chir Grigorie, în biserica Batiștii, hramul Adormirii Preciștii, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Grigorie, la leat 1786 Iulie 28, pă biserica unde și acum să află. 2) Vasile sin popa Ghiorghe, 40 ani, bețiv, globit, însurat (Ancuța Prezvitara, fie-sa Sultana, fii săi Neculae și Andrei), fecior de preot, hirotonit de Arhiereul Tevaida chir Meletie, în biserica Zlătari, în zi Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Cozma, la leat 1770 (sic) Noemvrie 22, pă biserica popii Rusului, hramul cuvioasa Paraschiva, apoi au fost mutat cu pecetluitul Mitropolitului Dosithei, unde

și acum să află. 3) Constandin sin Dumitrașcu, 40 ani, bun, neglobit, văduv, fecior de mirean, hirotonit de părintele Sevaipoleos chir Calinic, cu blagoslovenia păr. Mitropolit chir Dosithei, la leat 1803 Iunie 14.— Ganea Prezvitera, fii săi Ioan și Niculae.

XXXVIII. *Mahalaua Popa Ivașcu.*— 95 case, 192 bărbați, 220 femei, 412 suma toată. Biserică de zid, hramul sf. Niculae, cu toate deplin. Are doi preoți: 1) Ștefan sin Șerpu, 35 ani, bun, nu citește bine, neglobit, însurat (Prezvitera Gherghina, fiu Savu), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Pogonianis chir Antim, în biserica popa Ivașcu, hramul sf. Ierarh Niculae, ziaua Sâmbătă, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, la leat 1805 August 5, pă biserica unde și acum să află. 2) Stancu sin Petre, 35 ani, bun, neglobit, însurat (Stanca Prezvitera, fii Radu și Constandin), fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Sevastis chir Dionisie, cu blagoslovenia Mitropolitului Dosithei și cu adeverința Arhiereului, pă satul Tunari sud Ilfov, apoi au fost mutat, fără pecetluit, la această biserică unde și acum să află.—Zamfira Prezvitera văduva, ficele sale Frusina și Rada, fiul său Tudorache.

XXXIX. *Mahalaua Precupeții Noi.*— 85 case, 202 bărbați, 202 femei, 404 suma toată. Biserică de zid, hramul Adormirea, cu toate deplin. Are trei preoți. 1) Ioan Duhovnic sin popa Dumitru, 45 ani, bun, neglobit, însurat (Ioana Prezvitera), fecior de preot, hirotonit de părintele Titopoleos chir Teofilact, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Dosithei, la leat 1794 Iulie 4. 2) Constandin sin Voicu, 30 ani, bun, neglobit, însurat (Maria Prezvitera), fecior de mirean, hirotonit de părintele Arhiereu Tevaida chir Meletie, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Dosithei, la leat 1803 Iunie 5. 3) Zamfir sin popa Andreiu, 30 ani, bun, neglobit, nu citește bine, însurat (Stanca Prezvitera), fecior de preot, hirotonit de părintele Arhiereu Vrața chir Sofronie, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit, la leat 1808 Fevruar 26.—Rada Prezvitera văduva.

XL. *Mahalaua Precupeții Vechi.*— 162 case, 287 bărbați, 260 femei, 547 suma toată. Biserică de zid, hramul

toți Sfinții, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Iordache sin popa Radu, 52 ani, însurat (Maria Prezvitiera), fecior de preot, hirotonit de părintele Eleupoleos chir Serafim, cu blagoslovenia Mitropolitului Grigorie, la leat 1781 Fevruarie 3, pă biserica unde și acum să află. 2) Stroe sin popa Grigorie, 45 ani, însurat (Maria Prezvitiera, fice Stanca și Maria, fiu Gheorghe), fecior de preot, hirotonit de părintele Sevastis chir Iosif, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Filaret, la leat 1793 Ghenar 23. 3) Nicolae sin popa Iancul 35 ani, bun, însurat (Rada Prezvitiera, fice Sofica și Anastasia, fiu Stoica), fecior de preot, hirotonit de părintele Sevastis chir Meletie, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Dosithei, la leat 1793 Iulie 14.

XLI. *Mahalaua Moșilor*.— 50 case, 158 bărbați, 145 fâmei, 303 suma toată. Biserică de zid, hramul sf. Ioan Botezătorul, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Dimitrie sin Daniil, 50 ani, însurat (Maria Prezvitiera, fică Rada, fiu Ioan), fecior de mirean, hirotonit de părintele Arhiereu Vrața chir Sofronie, cu blagoslovenia Mitropolitului Dosithei, leat 1808 Martie 9, mutat fiind la numita biserică cu cererea mahalagiilor, făr de pecetluit. 2) Iordache sin popa Ștefan, 50 ani, însurat (Sultana Prezvitiera, fiu Constandin), fecior de preot, hirotonit de părintele Arhiereu Vrața chir Sofronie, cu blagoslovenia Mitropolitului Dosithei, la leat 1807 Decemvrie 10. 3) Iacov sin Neculae, 28 ani, însurat (Calița Diaconeasa), fecior de mirean, hirotonit de părintele Arhiereu Pogonianis chir Dionisie, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Ignatie, la leat 1810 Iulie 13.

XLII. *Mahalaua Silivestrului*.— 123 case, 222 bărbați, 195 fâmei, 417 suma toată. Biserică de zid, hramul sf. Ioan, cu toate deplin. Are patru preoți: 1) Tudorache sin Dobrin, 65 ani, însurat (Sada Prezvitiera, fie-sa Gherghina), fecior de preot, hirotonit de Arhiereul Eliupoleos chir Serafim, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Grigorie, la leat 1772 Iulie 20, pă biserica unde acum să află. 2) Damian sin popa Iordache, 52 ani, însurat (Neculina Prezvitiera), fecior de preot, hirotonit de părintele

Sidis chir Grigorie, cu blagoslovenia Mitropolitului Cozma, leat 1787 Iulie 13. 3) Gheorghie Duhovnic sin Ioan, 48 ani, vădov (fică Ana, fiu Ioan), fecior de mirean, hirotonit de părintele Sevastis chir Iosif, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Filaret, leat 1792, pă biserica unde și acum să află. 4) Simeon (Duhovnic) sin Gheorghe, 30 ani, însurat, fecior de mirean, hirotonit de Arhiereul Sevanipoleos, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Dosithei, leat 1804 Avgust 14, pă biserica unde și acum să află.

XLIII. *Mahalaua Popa Pătru*.— 71 case, 165 bărbați, 143 fămei, 308 suma toată. Biserică de zid, hramul Adormirii, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Andronache sin popa Milea, 60 ani, însurat (Sultana Prezvitiera, fice Gherghina și Safta), fecior de preot, hirotonit de părintele Amidis chir Paisie, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Grigorie, la leat 1781 Decemvrie 25. 2) Dimitrie sin Ilie, 35 ani, cu soție, fecior de mirean, hirotonit de părintele Arhiereu Pogonianis chir Antim, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Dosithei, la leat 1787 Avgust 25, pă biserica unde și acum să află. 3) Stan sin diacon Gheorghie, 45 ani, însurat (Stoiana Prezvitiera, fice Ioana și Dobrița, fii Radu și Vasile), fecior de diacon, hirotonit de părintele Arhiereu Tevaïda chir Meletie, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Dosithei, la leat 1787 April 10, și au fost mai nainte la biserica satu Cusubeștii sud Ialomiță, și cu pecetluitul părintelui Mitropolit Dosithei s'au așezat la ciastă biserică unde și acum să află.

XLIV. *Mahalaua Ciauş David*.— 91 case, 240 bărbați, 235 fămei, 475 suma toată. Biserică de zid, hramul Adormirea Precistii, cu toate deplin. Are doi preoți: 1) Apostol sin Vladu, 45 ani, bun, neglobit, vădov (fică Ecaterina, fiu Andreiu), fecior de mirean, hirotonit de părintele Arhiereu Zehnon chir Daniil, cu carte de preoție a Mitropolitului Dosithei, leat 1796 Fevruar 4, pă biserica unde și acum să află. 2) Voicul sin Ioan, 30 ani, bun, neglobit, însurat (Stanca Prezvitiera), fecior de mirean, hirotonit preot de părintele Arhiereu Pogonianis chir Antim, cu carte de preoție a părintelui Mitropolit Dosithei, carele

mai nainte au fost la biserica mahalaua popa Ivașcu și cu pecetluitul Mitropolitului Dosithei s'au mutat la această biserică unde și acum să află, leat 1795 Februar 7.—Dascăl Ștefan, 20 ani.—Dumitra Prezvitiera, fică Elena, fiu Radu.

XLV. *Mahalaua Batiștii*.— 87 case, 206 bărbați, 154 femei, 360 suma toată. Biserică de zid, hramul Adormirii sf. Anii, cu toate deplin. Are trei preoți: 1) Constandin sin Andreiu, 40 ani, bun, neglobit, însurat (Samfira Prezvitiera, fică Ecaterina, fiu Niculae), fecior de mirean, hirotonit de părintele Pogonianis chir Antim, cu blagoslovenia Părintelui Mitropolit Dosithei, leat 1805 Mai 21, pă biserica unde și acum să află. 2) Barbu sin Ioan, 35 ani, însurat (Maria Prezvitiera, Sultana fică, Dumitru fiu), fecior de mirean, hirotonit de părintele Vrața chir Sofronie, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Dosithei, la leat 1803 Februar 12, pă biserica unde și acum să află. 3) Radu sin popa Constandin, 42 ani, însurat (Stoiana Prezvitiera, Gherghina fică, Costandin fiu), fecior de preot, hirotonit de părintele Arhiereu Titopoleos chir Teofilact, cu blagoslovenia părintelui Episcop Costandie, la sat Tohani sud Saac, și cu pecetluitul părintelui s'au mutat la aciastă biserică unde și acum să află, leat 1796 Septemvrie 21.

XLVI. *Mahalaua sf. Gheorghe cel Nou*.— 208 case, 309 bărbați, 204 femei, 513 suma toată. Biserică de zid, hramul sf. Gheorghe, cu toate deplin. 1) Anastasie, 35 ani, bun, neglobit, văduv, fecior de mirean, s'au hirotonit de părintele Alesoniot (?) și au venit la București la leat 1805, cu blagoslovenia părintelui Mitropolit Dosithei, la aciastă sf. biserică unde și acum să află.—Dascăl: Chiriac hagiul, 50 ani, bun, neglobit, dela Arvanotohoria Târnovii. Dascăl Calinic sin hagi Gheorghe, 30 ani, bun, neglobit, însurat, cântă bine, citește bine. Dascăl Ioan sin Șerban, 25 ani, bun, neglobit.

(Va urma).

HRISOSTOM CA ÎNVĂȚĂTOR AL ADEVĂRURILOR BISERICII¹⁾.

Iubirea, pe care a propăveduit-o toată viața, acea iubire care muștră și iartă, i-a fost îndreptarul lui Hrisostom și în certurile religioase ale bisericilor din Orient. El a fost credincios fără nici o abatere dela credințele stabilite prin conciliul din Nicea. E adevărat că el a trăit într'un timp de pace, dacă nu pace desăvârșită cel puțin relativă, și n'a avut ocaziune să se amestice în certuri dogmatice, fiindcă activitatea lui ca presbiter în Antiochia și episcop

¹⁾ La 14 Septembrie anul acesta s'au împlinit 1500 ani dela moartea marelui patriarh al Constantinopolului Ionn Hrisostom (407). Cu ocaziunea împlinirii unui mileniu și jumătate dela acest însemnat eveniment în istoria dezvoltării bisericii creștine, catolicii din toată lumea — în urma enciclicii papale dela 22 Iulie a. c. — se pregătesc să comemoreze pe marele învățător, prin serbări bisericești, în cursul lunii viitoare, Noembrie, în toate bisericile lor; iar la 27 Ianuarie 1908, printr'o deosebită festivitate în Roma, însuși Papa, înconjurat de întreg colegiul cardinalilor, îl va preamări în persoană, în biserica sf. Petru, printr'o liturgie solemnă.

Noi am găsit de folos să amintim, tocmai în zilele acestea, preoților noștri despre Hrisostom, să-i citim înălțătoarele fapte și să ne alăturăm cu mintea și cu inima de acel ce a fost odinioară Gură de aur.

Acesta este motivul pentru care publicăm acest studiu asupra activității multilaterale a neîntrecutului părinte al bisericii. Il vom privi din patru puncte de vedere: I ca învățător al adevărurilor credinței, II ca educator al voinței mulțimii și ca îndrumător spre virtuți creștinești, III ca predicator, și IV ca Patriarh (ca păstor al turmei sale). Ne-am abătut dela obicinuita expunere cronologică a faptelor și am adunat materialul în așa chip ca cititorii să poată avea o privire limpede asupra activității unui bărbat așa de însemnat, și munca noastră a fost ținută nu atât asupra adâncimii în expunere, cât asupra clarității faptelor și împrejurărilor din acele timpuri grele pentru biserică.

al Constantinopolului, și-o începe îndată după conciliul al doilea, și o termină înainte de a se manifesta frământările aduse de școala lui Nestor, cari au provocat al treilea și al patrulea conciliu ecumenic, dela Efes și Calcedon. Și iarăși, de altă parte, temperamentul său absolut pornit spre direcția practică, îl făcea foarte nedestoinic pentru speculațiuni dogmatice și direcții teoretice. Și într'adevăr în scrierile și în predicele lui se găsesc numai indicațiuni dogmatice, dar și acelea numai când stau în nemijlocit raport cu viața practică. Insuși felul cum explică Sfânta Scriptură, și a explicat-o neconținut, îl arată că e omul învățăturilor etice, nu al celor dogmatice. Intr'o predică ținută în Constantinopol el zice: «Voiți să mă ucideți cu pietre? Eu sunt gata să-mi vărs sângele, numai să pot împiedică păcatul. De *ură* și de *războiu* eu nu mă înterez. De un singur lucru îmi pasă: de îndreptarea spre bine a ascultătorilor mei». Știa el bine că certele religioase sunt ale teologilor și că ele sunt de multe ori numai pretexte ale dușmăniilor personale, căci poporul nu le pricepea. Se putea predică în aceeași biserică și în ideile lui Arie și în ale sinodului din Nicea și poporul nu băgă de seamă. «*Sanctiores aures plebis, quam corda sunt sacerdotum*», zice episcopul Ilarie de Poitiers.

Uneori a fost nevoit să între în dogme, cum a fost cazul în anul dintâiu al presbiteriatului, când secta Eunomienilor din capitala Siriei l-au provocat să-și spue părerea de pe anvon. Secta avea mulți adepți în Antiochia, căci Aëțiu și Eunomiu, principalii conducători ai ei, propăveduiseră într'acest oraș. Hrisostom însă intenționat n'a atăcat secta multă vreme, fiindcă vedea între ascultătorii săi pe mulți eunomieni și nu voea să-i sperie ori să-i alunge, ci mai vârtos să-i captiveze. Ei veneau cu drag să-l asculte și-l iubeau așa de mult, încât chiar ei l-au provocat să-și arate argumentele contra învățaturii lor.

Nu putem aici să redăm argumentele lui, și din cauză

că ne ar ocupa prea mult loc, și pentrucă nu e intențiunea noastră să o facem. Ne mulțumim numai cu două pasagii din predicile sale contra eunomienilor. Când și-a început seria de predici ¹⁾ a zis: «De mult mă simțiam constrâns să vă vorbesc vouă despre acest lucru, dar am amânat, pentrucă văzui, că mulți din acei ce sufer de această boală, ascultă cu drag predicile mele; și pentrucă nu vream să-i înspăimânt pe aceștia, pe cari nădăjduiam să-i pot încă câștiga.... Dar acum, când prin mila lui Dumnezeu sunt chemat de însăși ei la această luptă, eu apuc cu încredere armele, cari nimicesc toate gândurile și toate înălțimele ce se ridică împotriva cunoașterii lui Dumnezeu. Dar aceste arme le-am apucat nu ca să culc la pământ pe dușmani, ci ca să ridic iarăși pe cei căzuți, căci în aceasta stă puterea acestor arme; ele știu să bată pe cei ce caută ceartă, dar pe ascultătorii, ce iubesc adevărul, știu să-i vindice cu multă iubire. Deci să nu fim supărați pe aceia, ci să le vorbim cu blândețe, căci decât blândețea nu e nimic mai puternic».

Două mai ales erau punctele cari deosebiau pe eunomieni de niceeni: întâiu, că *susțineau inferioritatea lui Hristos față de Tatăl*, și se bazau pe unele expresiuni ale lui Iisus că: «Tatăl este mai mare decât mine» sau «Eu sunt mai mic decât Tatăl», și deci negau adevărata dumnezeire a lui Hristos; iar al doilea eră că *omul poate cunoaște deplin pe Dumnezeu*²⁾.

La primul punct Hrisostom răspunde: «Punând cazul că Hristos e Dumnezeu adevărat, putem găsi destule temei-nice motive, de a explica întrebuițarea acelor expresiuni

¹⁾ Omilia 1, *περὶ ἀκαταλήπτου*.

²⁾ Eunomiu afirmă deplina noastră cunoaștere a ființei divine și a lucrărilor ei. Și argumentă: „Dacă Dumnezeu și acum ne-e ascuns, cu neputință să-l cunoaștem, atunci de ce a venit Hristos? Sau Hristos atunci a venit degeaba și nu ne-a relevat nimic, iar în cazul acesta stăm tot pe aceeași treaptă cu păgânii“. Concluzia duce la absurditate.

micșorătoare din partea Lui. Unde însă Hristos vorbește despre sine, dându-și o valoare superioară, nu găsește pentru aceasta nici un temei, dacă n'ar fi voit să o releveze omului. Cel mare poate, negreșit, să vorbiască despre sine ceva mai umilit (mai micșorător) și nimeni nu-i face vină, căci tocmai aici se arată blânda smerenie. Însă, când cel mic spune despre el ceva mare, nu poate scăpa de învinuirea că e fală goală. Deci, dacă Fiul lui Dumnezeu e mai pre jos decât Tatăl, El nu trebuia să întrebuițeze cuvinte, prin cari El să arată deopotrivă cu Tatăl, căci aceasta ar fi o laudă fără minte. Căci El, cel de o potrivă cu Tatăl, a întrebuițat despre sine și cuvinte mai mișcătoare, aceasta nu ne poate da motiv de învinuire, ci mai ales, în acest mod, El e demn de toată lauda, și vrednic de a fi admirat». Iar la punctul al doilea a răspuns: «..... fiindcă reiese clar din Sf. Scriptură, că e cu neputință să cunoaștem ființa lui Dumnezeu. Fiindcă noi nu vorbim din dușmănie, ci numai ca să-i îndreptăm, le vom dovedi că nu neștiința despre ceea ce e ființa lui Dumnezeu, ci aroganța de a vrea să o cunoști, aceasta e adevărata neștiință despre Dumnezeu..... Și copilul vede, aude, și vorbește multe, dar nimic limpede și definit; tot așa eu cunosc în viața aceasta multe, însă nu cunosc pe acel *cum*.¹⁾ Că Dumnezeu e pretutindeni, asta o știu, dar nu știu *cum* (în care mod). Că existența Lui e fără început și veșnică, asta o știu, dar *cum*, asta nu o știu, pentru că mintea *nu poate pricepe, cum poate să existe o ființă, care n'a fost adusă la existență nici prin sineși, nici prin alții*. Eu știu că El a născut pe Fiul său, dar nu știu *cum*. Tu nu poți cunoaște ființa propriului tău suflet, tu nu poți explica nici cum e sufletul tău în trup, și tu îndrăznești să vrei a cunoaște ființa lui Dumnezeu?»¹⁾

Polemica cu Eunomienii, și în Antiohia și în Constantinopol, a dus-o foarte prudent, pentru că însuși a văzut

¹⁾ Aceleași Omilii 5.

că baza învățaturii lui Eunomiu, direcția pe care o caută mintea în sbuciumul ei de a vrea să știe toate, aceasta în ultimele ei consecințe ar trebui să ducă cu mult mai departe decât însuși Eunomiu ar fi dorit-o. Că reacțiunea minții contra credinții ar duce spre-o absolută negare a spiritului întrupat în lume ²⁾, și deci spre ateism, și că tot supranaturalul, divinul, metafizicul, toată acea realitate, pe care o vede numai credința, ar dispărea.

Contra eunomienilor a vorbit el și ca patriarh, însă polemica cu ei a fost totdeauna, ca să zicem așa, dela distanță. Altfel însă a fost cu *Adeptii lui Arie*, cu cari a venit în conflict până la vărsare de sânge. Arieni erau în Constantinopol partida dominantă, până la venirea lui Teodosie ca împărat, și a lui Grigorie de Nazianz ca patriarh, deci cam vre-o douăzeci de ani înaintea venirii lui Hrisostom în Bizanț. Patriarhului Grigorie îi reușise să alunge pe arieni afară din zidurile cetății și să pue bazele unei comunități niceeane, care la început, în lipsa unei biserici, se adună și se rugă într'o casă particulară, făcută mai târziu biserică și numită Anastasia.

De și arieni pierdură posesiunea bisericilor din oraș, ei nu încetară a exista ca partid și a neliniști pe niceeani încă șovăelnici. Hrisostom chiar în predica sa de inaugurare a adus vorba de școala lui Eunomiu și a atras atenția comunității sale să se ferească de dialectica acestei școale. Însă a făcut-o cu toată blândețea, așa că mulți eunomieni, ca și mulți arieni și alți eretici—cari veneau să-i asculte predicile, atrași de renumele lui ca orator și curioși să vadă cum apără el ortodoxismul—se întorceau din biserică convinși de adevărul apărut de el. Și nu-i convingea prin subtilități dogmatice, ci numai prin puterea exemplilor din Sf. Scriptură și prin zelul și iubirea lui de oameni. Iar sângerosul conflict cu arieni s'a întâmplat fără

²⁾ Ceeace se întâmplă astăzi cu negarea absolută a spiritului, din partea filozofiei materialiste, care nu recunoaște decât materie.

voia lui Hrisostom, și numai din prea multa râvnă a celor ce-l iubeau. Arienii aveau obiceiul, de când au fost goniți din oraș, să se adune noaptea, în ajunul sărbătorilor și spre Duminici, sub arcadele cetății, și acolo să formeze coruri și să cânte antifoane, ale căror refrenuri conțineau învățături de ale lui Arie ¹⁾).

Hrisostom eră îngrijat de acest lucru. Cu influența care o aveă la curte el ar fi putut ușor să facă să se dea un edict, prin care să oprească adunările lor, dar el a voit mai bine să lupte cu arme spirituale contra lor, și nici într'un caz să nu le suprime cu violență. De aceea a organizat și el procesiuni la fel, cu coruri și făclii.

Eudoxia împărăteasa a dăruit în loc de sfeșnice cruci mari de argint, a dat și bani pentru aceste procesiuni, și cameristul ei, eunucul Brison, eră conducătorul procesiunilor. Lucru e lesne de înțeles, că s'au întâmplat ciocniri între procesiunile celor două partide, și au ajuns la bătae și vărsare de sânge. Urmarea fu că împăratul oprî cu totul procesiunile și intrarea arienilor în oraș.

În Antiohia el avu să combată și pe *Maniheii* și pe *Gnosticii*. Însă fiindcă aceștia în capitală erau puțini—de și prin satele și orașele Siriei erau în mare număr—și n'aveau nici o influență, Hrisostom atingea numai în treacăt învățăturile lor în predici, atunci când aveă nevoie de a dovedi libertatea voinței sau netemeinicia fatalismului. Aceasta eră o caracteristică a lui, că atingea învățăturile străine bisericii numai când îi aduceau un tolos practic, niciodată însă nu le discută numai de plăcerea discuțiunii

¹⁾ Filostorg, în Istoria lui, Cartea II § 2 (Vezi traducerea făcută de I. P. S. Sa Iosif Gheorghian, Mitropolitul Primat, București 1899: „..... după ce Arie s'a despărțit de biserică, el compuse cântece spre a fi cântate pe mare de către mateloți, altele spre a fi cântate în mori de către morari, altele spre a fi cântate pe drumuri de către călători, și altele asemenea punându-le pe diferite arii; el atrase pe cei necunoscători prin dulceața cântării la nelegiuirea rătăcirilor sale.“ Asemenea încercări a mai făcut Augustin contra Donatiștilor.

teoretice și a dialecticei dogmatice, lucru care eră la modă de altfel la ceilalți predicatori, și eră predilecția episcopilor de a se pierde în nesfârșite polemici subtile de teologie dogmatică. De multe ori poporul, ascultând asemenea predici, ieșeau din biserică hrăniți «cu pae și cu vînt».

Lui Hrisostom îi venea la îndemână să se lege de Manihei mai ales când își susținea marea sa teză că *voința este totul* și că deci nu duhurile rele sunt cauza răului, cu atât mai puțin trupul, și că trupul nu poate, de altfel ca orice de dinafară de suflet, să siliască pe om a păcătui.

Luptă a avut să poarte apoi în Antiohia cu *Vitalienii apollinari*, iar în Constantinopol cu *Novatienii*. Vitalis fusese un coleg a lui Hrisostom, presbiter din partidul lui Meletie, și din cauze dușmănoase s'a alipit de secta lui Apolinarie, care aveă o învățătură foarte ciudată despre persoana lui Hristos. Primejdia aici eră mai mare decăt ori unde și Hrisostom eră foarte îngrijat. Și cu toate acestea, e lucru uimitor, că Hrisostom tocmai cu aceștia s'a purtat cu cea mai neexplicabilă indulgență; fie ca să nu-i înăsprească, fie ca să-i ademenească, fie, în sfârșit, că inima cea cu adevărat îngerească a lui Hrisostom nu putea să condamne. El nici odată nu i-a osândit, nu i-a numit eretici; ceea ce iarăși e adevărat că el toată viața n'a excomunicat pe nimeni și dojenea pe episcopi că «se depun» unul pe altul cu atâta ușurință necreștinească și că-și impută mereu eresii. În vorbirile ce le adresa acestor apolinari, e atâta iubire de oameni și atâta durere! «*Întinde rețeaua iubirii, ca nu cumva cel ce e șchiop să ologească, ci mai ales să se vindece*». «*Arată că tu cu suflet curat vrei să împărtășești și altora binele ce-l ai tu singur*»: «*Aruncă dulcea undiță a compătimirii și cercetând cu ea adâncurile sufletului, scoate din prăpastia pieirii greșelile ce se ascund acolo*». Și dând ca exemplu pe Paul, că el n'a asvârlit asupra nimănui blesteme, și nici defăimări, și nici anateme, căci altfel n'ar fi câștigat lui Dum-

nezeu atâtea popoare și cetăți, ci mai ales s'a umilit și a lăsat să-l bată, și să fie batjocorit de toți, iar el le vorbea prietenos, și-i îndemna și-i ruga — după acest exemplu închie: «Să urmăm acestei pilde, la aceasta vă îndemn și pe voi și dimpreună cu voi pe mine, Dacă tu dai judecată de osândire asupra unuia care e încă viu, tu lucrezi împotriva lui Dumnezeu, fiindcă tu scoți din împărăția lui Dumnezeu pe unul care se poate încă îndrepta. Iar dacă e mort, atunci faci și mai mare fără de lege, pentru că el acum stă sub judecata poporului judecător, și e un lucru fără minte să dai tu învățătură ce trebuie să facă Dumnezeu, acela care singur cunoaște măsura puterilor și mărimea credinței fiecăruia».

Cât de adânc adevărate și din ce iubire creștinească sunt pornite cuvintele acestea! Dacă ar fi urmat biserica în totdeauna învățătura aceasta a marelui dascăl, câte frământări zadarnice n'ar mai fi avut loc, cât sânge și cât foc, ar fi lipsit să turbure pacea bisericii și s'arunce batjocură pe capul ei! Dar așa, abia după câțiva ani, însuși Hrisostom a fost constrâns, cu atâta neomenie, de nedemnul patriarh Teofil al Alexandriei, să arunce anatema asupra unui mort, asupra marelui Origene! Hrisostom n'a făcut-o și a căzut, și a murit în exil, necălcându-și nici cuvântul nici inima.

M. P.

(Va urmă)

RESPECTUL ȘI FANATISMUL JUDEILOR PENTRU SF. SCRIPTURĂ.

(Vezi Biserica Ortodoxă Română, Anul XXXI-lea No 6).

Astfel sunt și astfel se prezintă astăzi Iudeii cu respectul și fanatismul lor religios în mijlocul tuturor națiunilor pământului, ori unde s'ar afla. Ei iubesc și respectează cu un fanatism demn de toată lauda sfânta Scriptură și tot ce aparține religiunii. Ei adoră și apoteozează tot ce ea cuprinde și tot ce vine și li se prezintă ca aparținând, decurgând, sau fiind în legătură cu cele ce cuprinde sfânta Scriptură și religiunea. Ei fac toate acestea cu credința fermă că învățătura cuprinsă în codicele lor sacru, le dă viață și îi păstrează ca poporul ales și favorizat de Dumnezeu în mijlocul tuturor neamurilor pământului.

Pentru această îi vedem cu o astfel de iubire, respect și fanatism fără margini, căci sunt conștienți de avantajele și binefacerile ce le au din această iubire pentru sf. Scriptură și tot ce este religios. Pentru aceasta îngrijesc a o păstra intactă și nealterată și astfel a o reproduce în cultul și rugăciunile lor. Pentru aceasta îngrijesc a nu se face nici o schimbare întru nimic. Pentru aceasta țin cu fanatism ca să se păstreze pururea curată și astfel să se reproducă de toți credincioșii în rugăciunile lor și ori de câte ori citesc Scriptura spre a se edifica moralmente. Pentru aceasta țin și pretind că nimeni să nu schimbe nimic, nimeni să nu atingă acest deposit sacrosanct al lor!

*
*
*

Dar dacă dela această iubire fără margini, dacă dela acest respect și fanatism excesiv al Iudeilor pentru sfânta

Scriptură și religione trecem, să vedem, cum se petrec lucrurile în lumea creștină, dela început, trebuie să recunoaștem și să mărturisim că este deosebire, ba chiar deosebire mare.

Au fost timpuri de glorie și preamărire în viața lumii creștine, când credincioșii așa de mult iubiau credința și cărțile ce o cuprindeau, în cât își puneau chiar și viața pentru ele. Această iubire însă a rămas ca o virtute străbună, la care ne referim adesea. A rămas pentru noi creștinii de astăzi ca o admirațiune la care dorim a ajunge când este vorba a ne îndemna la bine și la iubire de Dumnezeu; dar astăzi lucrurile stau cu desăvârșire altfel.

În zilele noastre locul iubirii și al respectului către sf. Scriptură și religione pare a' l fi luat indiferența și răceala, pe alocurea chiar disprețul, ura și derisiunea. Despre fanatism religios, despre cult și adorare a tot ce este și aparține sfintei Scripturi și religiei în genere, nu mai poate fi vorba, decât ca despre virtuți creștine, cari, dacă n'au dispărut cu desăvârșire, sunt însă cu totul rare și mai nu se mai văd.

*
**

Purtarea aceasta a creștinilor din zilele noastre este inexplicabilă și în acelaș timp nedreaptă, sub toate punctele de vedere, și ori cum ar voi s'o judece cineva.

Este inexplicabilă, căci dacă omul în lumea aceasta este dator a se feri de rău, a' l urî și a' l evita din toate puterile sale, ca ceva nedemn și vătămător, negreșit că el este dator a iubi și a face tot ce este bun și de folos. Deci dar nu se poate explica o astfel de atitudine de indiferență, răceală și ură către învățătura cuprinsă în sfânta Scriptură, care nu ne povățuește decât la bine și la tot ce ne este de folos, atât în viața aceasta, cât și în cea viitoare dincolo de mormânt.

Purtarea aceasta este nedreaptă, căci învățătura cuprinsă în sfânta Scriptură este învățătura credinței noastre

creștine. Ea covârșește toată învățătura ce a putut omul să conceapă prin geniul și puterile sale. Ea este învățătura divină. Iar creștinul fiind indiferent față de ea, sau desprețuind-o, săvârșește un act de cea mai mare nedreptate, căci el desprețuește și uraște, tocmai aceea ce trebuie să iubiască, să respecte și să adore, pentru a se inspira d'acolo cu lucruri la cari el prin propriile sale puteri n'a putut ajunge niciodată, dar pe care Dumnezeu, în marea și nemărginita sa iubire de oameni, le-a descoperit prin însuși Fiul Său, Domnul nostru Iisus Hristos, pentru a noastră mântuire.

Și cu drept cuvânt. Prin revelațiunea evanghelică, omul s'a învrednicit să vadă lumina cea adevărată despre tot ce trebuie să creadă și să mărturisească aci pe pământ. Această revelațiune i-a făcut cunoscut tot ce trebuie să formeze crezul său, în viața sa pioasă și religioasă. I-a făcut cunoscut tot ce trebuie să știe despre Dumnezeu, despre sine și despre aproapele. I-a descoperit cum să se poarte și ce trebuie să facă în această lume, spre a-și împlini toate datoriile sale către Dumnezeu, către semenii săi și către sine, spre a fi pe pământ ființă morală, chip și asemănare a lui Dumnezeu, cel ce l'a creat.

Prin revelațiunea evanghelică omul a fost ridicat la demnitatea de fiu al lui Dumnezeu, după har și adevăr. Prin ea a fost ridicat la adevărata demnitate de om, coroană a creaturilor; și tot prin această revelațiune, s'au pus adevăratele baze ale vieții sociale între oameni, ca ei să trăiască între dânsii *ca frați și fi ai aceluiași părinte Dumnezeu.*

Și dacă lucrul este așa, atunci cum trebuie a fi numită purtarea acelor cari primind toate binefacerile acestei învățături în societatea modernă,—căci tot progresul și toată civilizațiunea cu care ea se fălește astăzi nu'l datorește de cât ideilor creștine,—ei continuă, de sigur, din anume porniri și interese nu numai a nu respecta, dar a disprețui și

chiar a insultă dumnezeiasca învățătură a revelațiunii evanghelice? Credem că dacă am calificat de inexplicabilă și nedreaptă această purtare a unor astfel de creștini, am întrebuițat cel mai dulce și cel mai slab epitet, de oarece unii ca aceștia merit cu desăvârșire alt nume, nume de necinste.

Dar este ceva mai mult.

*
* *

Revelațiunea evanghelică adusă oamenilor de Insuși Fiii și Cuvântul lui Dumnezeu, a salvat și a regenerat omenirea. Pe fiecare zi se simte în toate părțile, unde ea străbate, foloasele ei binefăcătoare, și cu toate acestea în sânul acestei societăți, care primește a se numi cu numele de onoare al Celui ce a descoperit oamenilor această învățătură și religione, în sânul ei, se văd membri cari desprețuesc și nu respectă învățătura și credința al cărei nume îl poartă!!

Este o stare de lucruri cu desăvârșire anormală. Purtarea acelor membri ai societăței creștine, este blamabilă din toate punctele de vedere. Ei sunt liberi, de nu voesc mai mult a fi creștini, să aibă orice credință ar voi, să aibă ori și ce fel de convingeri religioase le-ar plăcea, pot chiar să n'aibă nici o convingere, nici o credință, pot să fie atei și necredincioși, dar să trăiască în sânul societăței creștine, să beneficieze de toate darurile binefăcătoare ale acestei învățături, pe deoparte, iar pe de alta să fie inimici neîmpăcați și derâzători ai ei, aceasta este nedrept ca să nu zicem necinstit și chiar pervers și criminal.

Din norocire însă numărul acestora este mic, și societatea îi desaproabă și desprețuește, ori de câte ori ei voesc a se arăta necuviincioși față de învățătura de credință, care formează pâinea cea spre ființă a societăței creștine.

Dar dacă din norocire numărul derâzătorilor și al necredincioșilor în sânul societăței creștine este mic, e trist că tot așa de mic este, dacă nu și mai mic, numărul a-

celora cari să iubească cu căldură și cu fanatism învățătura credinței, sfânta Scriptură și religiuinea. Apoi iarăși trist este că foarte mare e numărul acelor cari, deși nu urăsc învățătura credinței, deși nu sunt ostili sau vrăjmași ei, sunt însă indiferenți, și par a fi legați de ea numai cu numele lor de creștini pe care îl poartă. Negreșit, mărturisim aceasta cu părere de rău, dar trebuie să mărturisim adevărul. În întreaga biserică creștină, grosul credincioșilor trăesc aproape străini de cuprinsul învățătorei de credință al religiuinei al cărui nume îl poartă. Majoritatea lor sunt îndiferenți. Mai tuturor le lipsește căldura credinței, iubirea, respectul și devoțiunea cu care ei trebuie să fie totdeauna alipiți de credința și religiuinea în care s'au născut, în care trăesc, în care se pretind că cred, purtând numele ei și pe care trebuie să o mărturisească din toată inima, din tot cugetul și din toate puterile, cu inimă și cuget curat.

Negreșit că această stare de lucruri, care se vede în întreaga lume creștină este o stare rea și îngrijitoare, dar astăzi astfel e majoritatea credincioșilor creștini, cu oare care deosebire în diferitele biserici, cari poartă numele lui Hristos. Grosul lor sunt cel puțin reci și nepăsători față de revelațiunea evangelică, față de religiuinea și de tot ce ea cuprinde.

*
* *

Dacă privim în trecutul vieței creștine pentru a urmări iubirea, respectul, devoțiunea și fanatismul credincioșilor pentru sfânta Scriptură și religiuinea, constatăm că ele au variat în diferite timpuri.

Dela timpuri glorioase de prea mărire, dela iubire și fanatism fără margini către credință și religiuinea, adesea s'a trecut la cealaltă extremitate, căzând în indiferență, ură și chiar dispreț. Apoi se mai vede, că chiar în entuziasmul general, chiar în apogeul iubirei și al fanatismului, n'au lipsit necredincioșii și derizătorii. Dar ceea ce este

îmbucurător e faptul constant că n'au lipsit niciodată iubitorii și adoratorii cei adevărați și devotați; n'au lipsit niciodată apărătorii sinceri și zeloși, cari însuflețiți și încâlziți de căldura credinței celei adevărate, au apărat'o din toate puterile, contra tuturor atacurilor. N'au lipsit niciodată aceia cari să'și pună chiar și viața pentru învățătura, care a scos pre om din întuneric și din umbra morții; n'au lipsit niciodată zeloșii credinței, care a luminat cu adevărat și luminează pre tot omul ce vine în lume cu lumină cerească, cu lumină divină plină de dar și de adevăr ¹⁾).

* * *

Astăzi iubirea respectul și fanatismul religios se poate zice că variază, mai mult sau mai puțin după cum credincioșii creștini aparțin uneia sau alteia din bisericile creștine. Noi vom examina aci, negreșit în trasuri generice această iubire, devoțiune și pietate religioasă, în cele trei mari ramuri cari alcătuiesc întregul arbore al creștinătăței. Le vom examina la credincioșii celor trei mari biserici și confesiuni ce alcătuiesc întregul edificiu al lumii creștine. Le vom examina în lumea creștină ce aparține bisericii în fruntea căreia se află Papa, în lumea creștină așa zisă Romano-catolică. Apoi în lumea creștină protestantă și în urmă în lumea creștină care aparține bisericii creștine ortodoxe a Orientului, căreia aparținem și noi Românii.

Vom căuta a vedea cum stă iubirea, respectul, devoțiunea și fanatismul religios la fiecare din aceste trei mari confesiuni sau grupări de credincioși precum și deosebirele ce se observă între dânsule în privința acestui respect și iubire către sfânta Scriptură și religiune. Vom insista însă mai mult asupra bisericii creștine ortodoxe a orientului și în deosebi asupra bisericii noastre creștine ortodoxe române.

* * *

Creștinii așa numiți Romano-catolici, în fruntea cărora

¹⁾ Comp. Ioan I, 4 și următoarele.

se află păstor suprem și cap bisericesc episcopul Romei, cu numele de Papă și mare pontifice, sunt în genere pioși și reverențioși. Ei cred cu pietate și religiozitate în biserică și religiunea lor. Așa în cât pietatea și religiozitatea, unite cu un respect deosebit sunt o notă caracteristică a credincioșilor acestei biserici, dela mare până la mic, în toate straturile sociale. Și este o notă bună, care nu arare ori merge, pentru foarte mulți, până la iubire și devoțiune desăvârșită, unită chiar cu fanatism.

Ne tăgăduit, sunt puțini aceia cari cunosc Scripturile și în genere tot ce coprinde cuvântul lui Dumnezeu și religiunea. Sunt și mai puțini aceia cari să'l mediteze, după cuvântul Psalmistului, ziua și noaptea ¹⁾, dar în genere majoritatea lor sunt familiarisați, nu numai cu Scriptura, dar chiar și cu cărțile de ritual, în deosebi cu sfânta liturgie.

Clericii și cărturarii teologi ai acestei biserici sunt în genere foarte atașați și devotați religiunii. Ei sunt în mare parte apostoli ai ei. Cunosc bine și își dau multă silință d'a cunoaște tot ce coprinde cuvântul lui Dumnezeu și religiunea. La fiecare din ei, dela cel din urmă paraclisier, până la cardinali vezi totdeauna în mână Scriptura, sau cel puțin Noul Testament. Clericii în genere dela mare până la mic lucrează mult pentru a răspândi în popor cunoștința Cuvântului dumnezeesc și a religiunii. Poporul primește cu religiozitate tot ce îi învață reprezentanții sfântului Altar. El îndeplinește cu sfințenie și se supune cu mult respect și bunăvoință la toate povețele ce i se dau în numele religiunii.

Clericii, ce este drept, lucrează, lucrează din rășputeri, și nu fără folos d'a apropia pre toți cât mai mult de Cuvântul lui Dumnezeu și de religiune. Ei se silesc din toate puterile d'a face pre toți să știe religiunea și tot ce ea coprinde. Roma a renunțat de mult și credem pentru tot deauna

¹⁾ Comp. Psalm. I, 2 și următoarele.

la vechile ei tendințe și hotărâri d'a nu permite poporului și credincioșilor ca ei să cunoască coprinsul sfintelor scrip-turi! Ea astăzi să silește prin toți clericii săi, cari merg fără preget și fără murmur până la marginile lumii ca să insufle tuturilor cunoștința adevărurilor revelațiunii evanghelice. Ea voește ca toți să cunoască tot ce cuprinde religiunea și tot ce ordonă biserica. Ea voește ca toți să cunoască chiar și tot ce se referă la ritual. Și netăgăduit clerul bisericii romane, transformat în apostoli și misionari în toate straturile socie-tăței romano-catolice și pretutindeni în lume, spre a face proseliți, are mare merit. El a lucrat și lucrează mult în greaua sa misiune sacerdotală apostolică și misionară. Și lăsând la o parte rezultatele celor două din urmă înde-letniciri, clerul acesta ca sacerdoțiu al bisericii papale, a re-ușit să apropie mult pe credincioșii acestei biserici, pentru ca ei să cunoască, pe cât este posibil, cuvântul lui Dum-nezeu coprins în sfânta Scriptură și să'l urmeze cu pietate, silindu-se a'l aplică în viața de toate zilele. Clerul acestei biserici, a reușit, negreșit, spre marea sa mângâiere și mulțumire sufletească, să vadă pe credincioși, dela mare până la mic, fără deosebire, venind la biserică cu cartea sa de rugăciune, dându'și astfel fiecare seama prin sine însuși, de ceea ce se săvârșește în biserică unde este ven-it a se închină și rugă lui Dumnezeu.

Un alt merit pe care îl au credincioșii acestei biserici, fără deosebire de treaptă socială, dela mare până la mic, fie bogat sau sărac, cult sau incult este că ei cu toții, dacă nu sunt pătrunși de coprinsul religiunii sunt con-știenți și pătrunși de respectul ce se cuvine religiunii și bisericii. Ei cu toții își arată acest respect în toate miș-cările lor și ori de câte ori este vorba de învățurile și preceptele bisericii și ale religiunii. Nimeni nu s'a văzut nici odată să ia în bătae de joc, sau să persifleze co-prinsul scrierilor sfinte sau învățăturile bisericii și ale re-ligiunii, afară numai de aceia cari pe față, pentru anume

cauze sau interese, s'au declarat inamici ai bisericii și ai religiunii. Aci numai ateii și necredincioșii hotărâți își dau pe față ideile și necredința lor, dar atunci unii ca aceștia rup ori ce legătură cu biserica. Asupra unora ca aceștia biserica Romei a avut și are o deosebită luare aminte, și ideile lor vătămătoare și periculoase pentru credincioși totdeauna au fost stigmatizate, ba chiar s'au luat și măsuri asupra celor ce le-au profesat, cari nu arare ori n'au fost în spiritul învățătorei religiunii creștine. Iar dacă pe alocurea astfel de idei periculoase au adus vătămare credinței și pietății religioase și au scos din sânul bisericii pe mulți, Biserica Romei s'au îngrijit să învingă toate piedicele, pentru ca răul să nu ia proporțiuni mari și dăunătoare. Ea nu arare ori s'a silit să compenseze ori ce pierdere prin ademenirile la care se îndeletnicește în sânul societăților creștine eterodoxe pentru ea și prin propagandă religioasă să caute a compensa acele pierderi.

Or ce s'ar zice, netăgăduit este că și clerul și credincioșii acestei biserici, când este vorba de iubirea, respectul și venerațiunea credinței și a religiunii, cum și de atitudinea lor față de sfânta Scriptură și Cuvântul lui Dumnezeu, trebuie a mărturisi adevărul că ei cu toții sunt pătrunși de respectul și venerațiunea ce li se cuvine și cu toții se silesc a le arăta în tot timpul, în tot locul și la toată ocașiunea.

Poporul este reverențios față de biserică, și de tot ce aparține ei și religiunii, și nu este nici o clasă de oameni, sau vre un strat social în sânul acestei biserici, cari să lipsească dela acest respect și reverență. Mai nimeni, nu se vede ca prin atitudinea sa, așa din chiar senin, să persifleze sau să ia în răs, să sfideze și să batjocurească ceea ce sfânta Scriptură și religiunea învață.

Netăgăduit iarăși este că întru aceasta are mare merit clerul acestei biserici care a știut să exercite o așa influență și înrâurire asupra credincioșilor, în cât să îi facă

pe toți supuși, devotați și reverențioși către învățătura sfântă a bisericii și a religiunii, și să fie totdeauna puși la index aceia cari au îndrăznit a o ataca într'un mod sau în altul.

Cu privire în deosebi la sfânta Scriptură și învățătura de credință se poate zice că această biserică dela separațiunea ei de creștinătatea cea adevărată a Bisericii lui Iisus Hristos, ea a fost foarte vigilentă, ba chiar cea mai vigilentă și nu s'a dat în lături chiar d'a întrebuița mijloace nepermise și ne ertate de învățătura blândului Iisus, dar numai ca să salveze credința, așa cum ea o credea și o înțelegea și cum voia să o impună tutulor.

*
* *

Credincioșii bisericilor protestante, multe în adevăr și diferite între dânsese, sunt, se poate zice cei mai apropiați de sfânta Scriptură. Aceasta în mare parte, că ei mai toți socotesc ca singur și unic izvor de credință numai sfânta Scriptură. Ei își bazează pe ea toată credința, toată pietatea și toată învățătura religioasă și bisericească. Ei vor ca toate să le sprijine numai pe sfânta Scriptură, dar și aceasta înțeleasă de cei mai mulți, fără nici un criteriu normativ, ci în mod cu desăvârșire liber și independent, mai totdeauna după înțelegerea liberă, după priceperea și chiar după voința a fiecăruia.

Negreșit aceasta este caracteristica specială a acestor biserici cu diferitele și multiplele lor confesiuni, dar nu aceasta voim a discuta și examina aci. Cu privire la subiectul ce tratăm, aceea ce ne interesează și ne preocupă, și aceea ce aflăm la credincioșii acestor confesiuni, mai la toți, fără deosebire de sectă, este că la ei toate treptele sociale și în orî ce condițiuni și stări s'ar afla, au cu toții o educațiune bisericească serioasă, dela mare până la mic. Sunt foarte familiariați cu sfintele Scripturi. Le citesc și le cunosc mai toți. Sunt foarte atașați de ele și de tot ce privește religiunea și ritualul. În deosebi ritualul bise-

ricesc, redus, precum este știut, la multe din sectele protestante, până la cea mai simplă expresiune, dar așa cum este, credincioșii îl cunosc, își dau seama de el cu toții, bărbați și femei, ba chiar și copii. Cu un cuvânt se poate zice că credincioșii diferitelor secte protestante sunt cei mai atașați de sfânta Scriptură și ritual bisericesc, și îl cunosc mai bine de cât credincioșii ori cărei dintre celelalte biserici și confesiuni creștine.

Apoi acea ce se mai observă la credincioșii acestor biserici, este că ei, cu tot spiritul lor de liberalitate în materie de credință și religione, precum și de a înțelege și explică fiecare așa cum voește și chiar, nu arare ori, cum îi convine sfânta Scriptură și tot ce aparține credinței și religiunii, ei cu toții sunt reverențioși, au respect de tot ce aparține bisericii și religiunii, și le respectă din convingere. Ba ce este mai mult nu arare ori sunt chiar fanatici în respectul lor către ele.

Nimeni, nici odată dintre credincioșii acestor confesiuni nu și permite a ieși din marginele buneii cuviințe, sau să lipsească dela respectul cuvenit sfintelor Scripturi și pentru tot ce aparține credinței și religiunii. Sunt se poate zice foarte respectuoși și cuviincioși, sunt cu toții pătrunși că se cuvine și trebuie să se respecte tot ce aparține credinței și religiunii și au un deosebit respect pentru sfânta Scriptură singurul izvor de credință, al religiunii creștine după mărturisirea lor de credință.

Am cunoscut foarte mulți protestanți aparținând la diferite direcțiuni și confesiuni. Am cunoscut și din aceia pe cari mulți îi credeau că sunt cu desăvârșire emancipați de credințele și convingerile religioase, mai ales că erau profesori universitari, la facultățile de litere, filosofie, drept și medicină, dar mărturisesc că am admirat atitudinea lor demnă și cuviincioasă față de sfânta Scriptură, față de credință și religione. Adesea ori vorbeau cu mult

entusiasm și căldură, și mulți susțineau sfânta Scriptură și adevărurile credinței cu fanatism chiar.

Cu un distins profesor de filosofie din Lipsca, profesor care făcea fala și gloria acelei universități și pe care mulți, mai ales dintre Români ce își făceau studiile acolo, îl credeau, și poate chiar îl cred de ateu, am avut o însemnată discuțiune asupra unor locuri din evangeliile dela Matei și Marcu. Ei bine mărturisesc, că eră un credincios convins. Avea o cunoștință serioasă și aprofundată a sfințelor Scripturi și a religiunei creștine. Am admirat pietatea și religiositatea sa. Am admirat respectul și reverența sa pentru ideile și credința creștină. Dar am admirat mai mult de cât toate fanatismul cu care le apăra. Admirățiunea mea eră cu atât mai mare, cu cât vedeam o astfel de atitudine la un profesor universitar, cunoscut de toți ca cel mai distins profesor de filosofia materialistă. Mult mia dat de gândit și atunci și după aceea atitudinea sa. Multe idei și reflexiuni mia sugerat când vedeam pe filosoful materialist, consumat în știință, apărând cu atâta entusiasm și fanatism sfânta Scriptură, autoritatea și valoarea ei de credință.

Am adus acest exemplu ca să se vadă cât respect au adevărații oameni de știință pentru sfânta Scriptură și religiune, și ca să se vadă de ce idei sunt inspirați cei mai distinsi reprezentanți din lumea protestantă.

Drag. Demetrescu.

(Va urmă).

O SERBARE BISERICEAȘCA.

La 10 Octomvrie a. c. a avut loc în Iași, la sfânta Metropolie, o frumoasă serbare bisericească, sfințirea paraclisului din palatul metropolitan.

Serbarea aceasta a avut un caracter eminaminte bisericesc. S'a săvârșit fără cel mai mic caracter de oficialitate. S'a servit fără nici un fel de trimbițare și invitațiuni, ci numai în fața aceloră pre cari pietatea lor religioasă și iubirea de cele sfinte i-a îndemnat a luă parte.

Cu toate acestea a fost o serbare mare și impunătoare sub multe raporturi, și se împunea prin caracterul ei de adevărată serbare pioasă și bisericească, cum sunt toate serbările ce se săvârșesc la Iași, și în deosebi la acea sfântă Metropolie.

Dar serbarea a avut un caracter deosebit și o însemnătate mare pentru istoria acelei sfinte Metropolii și a Ierarhului ce o arhipăstorește. Ea venea a desăvârși opera cea grea și anevoioasă pentru care a lucrat mult I. P. S. Mitropolit Parthenie, dela suirea sa pe scaunul arhipăstoral al acelei sfinte Metropolii. Sfințirea paraclisului complectă opera de restaurare ce s'a efectuat în cei șase ani ai arhipăstoriei sale, reedificarea și prefacerea radicală a palatului metropolitan cu paraclisul său. Și, în acelaș timp, actul acesta se desăvârșia în ziua când înaltul și distinsul Ierarh împlinea anul al 60-lea al etăței sale.

În această zi dar scumpă I. P. S. Sale s'a făcut sfințirea paraclisului din palatul metropolitan, ambele rezidite și restaurate radical, cu multe anevoințe și greutateți, pe cari numai răbdarea și puterea de rezistență a I. P. S. Sale a putut să le învingă, pantru a duce lucrul la bun sfârșit, așa cum se cerea și se cuvenea pentru demnitatea și podoaba sfintei Metropolii a Moldovei și Sucevei, care astăzi, pe lângă o catedrală frumoasă și monumentală, are și un măreț și frumos palat în care se cuprinde, un paraclis, care încununează totul prin frumusețea sa.

În cerc dar restrâns și cu desăvârșire bisericesc s'a făcut sfințirea paraclisului, oficiind I. P. S. Sa Metropolitanul Moldovei și Sucevei D. D. Dr. Partheniu, P. S. Episcop al Râmnicului, Noului Severin, D. D. Dr. Atanasie și P. S. Sa Arhiereul Ghenadie Bacaoanul, vicarul acelei sfinte Metropolii, cu clerul catedralei metropolitane. La oficiul sfințirii răspunsurile au fost cântate de psalții sf. Metropolii, iar la liturghie de corul ceremonial. Asistența se compunea din clericii ieșeni și personalul administrativ eparhial. Mai erau pe lângă câți-va credinciosi, Dl. loc.-colonel C. Langa, subsemnatul, Dl. Profesor și Pictor G. Popovici, carele a pictat paraclisul, și Dl. G. Vântu, defensor eclesial, carele întâmplător s'a aflat în acea zi în Iași.

Cu ocasiunea sfințirii s'a depus în sfânta masă următorul act comemorativ:

REGATUL ROMÂNIEI

«În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh—Treimea cea-de-o-ființă și nedespărțită» în care noi creștinii Sfintei Biserici autocefale ortodoxă Române de Răsărit, ne botezăm și credem, pentru ca să ne facem fii și moștenitori ai împărăției cerurilor, adunatuneam astăzi în acest nou palat—reședința metropolitană a de Dumnezeu păzitei Eparhii a sfintei metropolii-Moldovei și Sucevei, în ziua de 10 Octombrie, anul mântuirii una mie nouă sute

șapte, al XLI al glorioasei dinastii și domniei a iubitorului de Hristos *Majestatea Sa*—marele și înțeleptul nostru *Rege Carol I*; a prea grațioasei Sale soții și a noastră Doamnă—*Majestatea Sa Regina Elisabeth*; a augustului său nepot—iubitorul de Hristos—*Alteța Sa Regală Principile Ferdinand*, moștenitorul Tronului Țării noastre—România; a strălucitei Sale soții—*Alteța Sa Regală Principesa Maria* și a bine credincioșilor și mult drăgălașilor Lor fii Principii: *Carol, Elisabetha, Maria și Nicolae*; Președinte al consiliului de Miniștri—*Dimitrie A. Sturdza*; Ministru de Culte și Instrucțiune—*Spiru Haret*.

Eu umilitul robul lui Dumnezeu—Arhiepiscopul *Parihenie S. Clinceni*—Metropolit Moldovei și Sucevei, după ce am luptat și lucrat neobosit, ziua și noaptea, în tot timpul celor XVI ani de păstoria mea ca Episcop Eparhial la Dunărea de Jos, ca să văd înălțat cu mândrie acel palat Episcopal din orașul Galați, și cu ajutorul Celui Atot puternic, să sfîțesc în ziua de 8 Septembrie 1901, Paraclisul din El.

Voind Dumnezeu ca, în ziua de 8 Februarie 1902, să mi încredințeze păstoria acestei de Dumnezeu păzite Eparhii a Moldovei și Sucevei, nu puțin am ostenit pentru a ridica și aici în Iași, în curtea sfintei metropolii, pe temeliiile vechiului palat metropolitan, un nou palat măreț, pe care l'am inaugurat la 8 Februarie 1905, când m'am și mutat în el.

Și acum înălțând, cu sobor liturgic, psalmi și cântări de laudă, m'a învrednicit Dumnezeu ca să sfîțesc astăzi, cu harul sfântului și săvârșitorului Duh, acest *Paraclis-Orthodox* întemeiat în acest palat și închinat tot vechei sărbători «*Duminica Tuturor Sfinților*», pentru aducerea întrânsul a jărtfei celei-fără-de-sânge, spre ertarea păcatelor și așezarea noastră a tuturor în cortul dreptilor, asistat și ajutat de P.P. S.S. Arhiepiscopului: *D. D. Dr. Atanasie Mironescu* Episcopul Râmnicului Nouului Severin, *Ghenadie Georgescu Bacaoanul* vicarul acestei sfinte metropolii și Clericii cei de față, cari cu religiositate au servit sfânta și Dumnezeuasca liturghie, împreună cu mine și au semnat acest act comemorativ, pentru ca să fie spre lauda neamului nostru românesc, acum și pururea și în vecii vecilor—Amin.

Făcut și iscălit în reședința metropolitană din Iași, astăzi în 10 Octombrie anul mântuirii una mie nouă sute șapte, a șasezecia aniversară dela nașterea mea din 1847 și al șaselea an al păstoriei mele de Metropolit Moldovei și Sucevei.

† **PARTHENIE** Metropolit Moldovei și Sucevei

† **ATANASIE** Episcop Râmnicului Noului Severin

† **GHENADIE BACAOANUL** Vicarul sf. Metropolii Moldovei

Econom. Stavrofor *St. Ionescu* Șeful Cancelariei Metropolitane

Dr. Dragomir Demetrescu

Lt. Colonel *C. Langa*

Prof. la Facultatea Teologică din București

Econom. Stavrofor *P. Savin* Director Seminarului Veniamin
Costache din Iași

Gh. Vântu Defensor Eclesiastic. Econ. Stavrofor *Gh. Carp* Revizor Eparhial. Econ. Stavrofor *C. Stamate* Protoiereu Jud. Iași. Econ. Stavrof. *Gh. Popovici* Protoiereu Jud. Neamțu. Econ. Stavr. *V. Chirilescu* Protoiereu Jud. Suceava. Econ. Stavr. *V. Pavelescu* Protoiereu Jud. Botoșani. Econ. Stavr. *C. Petrovici* Protoiereu Jud. Dorohoiu. Econ. Stavr. *I. Mitescu* Președintele Consistorului Eparhial. Econ. Stavrof. *Al. Șerban* Membru în Consistorul Eparhial. Econ. Stavrof. *Gh. Florescu* Registrator în Cancelarie.

Gh. Popovici Pictor Profesor. Arhim. *Eremia Iliescu* Mare Eclesiarh Preot *I. Mitru* *V. Marțian* Arhid. Mitropoliei *A. Varlaam* Diacon *Cezarie* Diacon. *Gh. Grigoriu* Protopsalt Mitropoliei.

După terminarea sfințirii și a sfintei liturghii, I. P. S. Sa Mitropolitul, cu P.P. S.S. Lor, episcopul Râmnicului și Arhiereul Ghenadie, cu clerul liturghisitor și cu toți cei ce au asistat la această serbare, s'au pogorit în sala cea mare de mâncare și aci s'a servit o adevărată agapă duhovnicească, câte o prescură la fiecare și un păhăruț de vin.

Aci înaltul Ierarh luând paharul, foarte emoționat a mulțumit lui Dumnezeu că l'a învrednicit să ajungă a sfinți frumosul paraclis și a îndemnat pe toți a ură sănătate și îndelungă înziliră M. Sale scumpul și marelui nostru Rege Carol I, pe care, a zis, nu trebuie să'l uităm nici odată la rugăciunile noastre. I. P. S. Sa a terminat cuvintele, să tră-

iască M. S. Regele cu augusta și grațioasa noastră Doamnă și Regină Elisabet; să trăiască Alteța Sa regală principele Ferdinand, moștenitorul tronului, Alteța sa regală principesa Maria, cu binecredincioșii lor fii și întreaga dinastie. La aceste cuvinte corul metropolitan a cântat imnul regal, ascultat de toți cu pietate și religiozitate, stând în picioare.

A luat după aceea cuvântul P. S. Atanasie, episcopul Râmnicului, felicitând pe înaltul Ierarh al Moldovei și arătând meritele, zelul și râvna sa pentru binele și prosperitatea sfintei noastre biserici și pentru Casa Domnului. P. S. Sa încheind cu cuvintele să trăiască întru mulți ani cu deplină sănătate spre a lucra și mai departe, corul a intonat: *Mulți ani trăiască.*

Înalt P. S. Sa viu mișcat de frumoasele cuvinte ale P. S. Episcop Atanasie, i-a mulțumit și a felicitat sfânta noastră biserică care are în numărul ierarhilor săi episcopi de valoarea și pietatea P. S. Episcop al Râmnicului, pe care l'a numit podoabă a sf. noastre biserici. Ia urât sănătate și a închinat cu cuvintele: Să trăiască întru mulți ani, la care corul a intonat: *Mulți ani trăiască.*

Au mai cuvântat: D-l Locot.-colonel C. Langa, P. Cucer. iconom Ștefan Ionescu, șeful cancelariei. Pictorul Popovici și P. Cucer. iconom Pavel Savin, Directorul Seminarului, toți exprimându-și admirațiunea și aducând urări de sănătate distinsului Ierarh care conduce astăzi cu atâta demnitate și vrednicie sf. Metropolie a Moldovei și Sucevei.

Astfel s'a terminat această frumoasă și măreață serbare bisericească, după care întreaga asistență cu I. P. S. Sa, cu înalții prelați și clerul liturghisitor a luat loc în fața bisericii catedrale și în fața palatului metropolitan, unde s'au fotografiat.

* * *

Terminând cu aceste rânduri în mod sumaric darea de seamă despre această frumoasă serbare bisericească, am socotit potrivit ca, încheind cele privitoare pe ea, să ală-

turăm o dare de seamă a domnului profesor și pictor Popovici, asupra picturii ce a executat în acest paraclis, însoțind'o și de oare cari reflexiuni, pe care mi le-a înspirat privirea frumoasei picturi pe care a executat'o acest talentat pictor al neamului nostru.

Iată cum se exprimă în darea sa de seamă.

Pictura Paraclisului Metropolitan—Iasi.

În altar.

Pe boltă, în mărime naturală este reprezentată Maica Domnului cu Pruncul în brațe șezând pe nori și încunjurată de peste 120 serafimi.

Pictura imitează mozaicul.

Întreg tabloul este făcut pe un fond albastru mat (stâns) străbătut de razele ce împrejmuiesc icoana Maicei Domnului.

Nici un serafim nu samănă cu altul și fiecare în o situațiune deosebită, apărând și dispărând printre nori.

'Aurul nu s'a întrebuițat la decorațiune, ci s'a imitat din culoare.

La marginea bolței, unde este brâul în formă de arc carele separă altarul de interiorul capelei, sunt imitate în mozaic cu motive bisericesti, țesăturile noastre. Iar pe marginea acestui brâu dinspre interior este scris pe o bandă în trei limbi: *evreește, românește și grecește „glasul tunetului tău în roată“*.

Sub brâul care încunjură în sens orizontal tabloul Maicei Domnului, brâu, care pare a fi în sculptură (căci pictura imitează în colori toate reliefurile, ca să se creadă că ar fi sculpturi), sunt trei tablouri cuprinse în chenare ale cărora desemn și colorațiune cenușie ne aduc aminte pielea de șarpe.

Aceste trei tablouri reprezintă: pe „Sfinții Trei Ierarhi; pe *Domnul Hristos în scaunul arhieresc*, având în dreapta pe Maica Domnului și în stânga pe Sf. Ioan Botezătorul; și cel d'al treilea reprezintă pe *Sfinții Trei Diaconi*.

Desemnurile acestor icoane este barbarizat în stilul iconarilor ne-practici de artă, cari pretind că barbaria artei lor ar aparține stilului bizantin.

Pictura imitează mozaicul.

De jur împrejurul păreților, este imitată o draperie de culoare roșcată. Două cruci zugrăvite în mozaic completează pictura altarului.

De a dreapta și de a stânga tâmplei sunt pictați doi serafimi, imitând mozaicul.

În interiorul capelei :

Pe boltă în jurul luminătorului de formă octogonică, este construită o stea cu opt ramure, după laturile octogonului, decorate cu un desen imitând relieful baghetelor de ipsos. Coloarea ramurilor stelei este gălbue străbătută de un desen în zig-zaguri, de coloare cenușie.

Steaua este zugrăvită pe un fond albăstriu vânăt în lățime ca de 25 centimetri conturând și marginile celor patru mari basso-relievuri imitate în pictură (de culoarea ipsosului) și care ornaamentează toată bolta capelei. Ele sunt dispuse în formă de cruce.

Aceste basso-relievuri reprezintă :

1) Sfânta Treime; 2) Nașterea Domnului; 3) Invierea; 4) Botezul Domnului.

Pe la cele 4 părți ale boltei sunt 4 medalioane reprezentând pe evangeliști cu simbolele lor.

Pictura imitează basso-relievurile colorate și sunt împrejmuite de ornamentații având aparența unor decorațiuni în ipsos lipite pe boltă.

De a dreapta intrării în Paraclis este zugrăvit sinodul de Iași, în care Petru Movilă citește cartea sa, având un gest de acuzare.

De a stânga intrării se află conciliul dela Nicea, în care sunt reprezentați 318 părinți. Aceștia se pot număra. Pe primul plan este Sf. Nicolae lovind pe Arie (dinspre marginea tabloului de lângă intrare), iar în mijloc se află Sf. Spiridon stringând cărămida, din care apa cade în jos, focul se înalță în sus și lutul rămâne în mână.

Ambele conciliuri sunt pictate în colorii stânse ca și cum s'ar prevedea prin ceață, și imitează mozaicul.

Deasupra ușei se află Adormirea Maicei Domnului în stilul iconăresc, având inscripția deasupra arcului ce limitează partea superioară a tabloului: Întru adormire lumea nu o-ai părăsit de Dumnezeu născătoare.

Sub acest tablou deasupra ușei este capul lui Hrist încununat de spini, murind pe cruce.

Iară în dreapta și stânga ușei pe același perete se află portretele M.M. L.L. Regele și Regina, având aureole în jurul capetelor și portretele I. P. S. S. Metropolitul Iacob Stamate, fondatorul palatului Metropolitan și al I. P. S. S. Metropolit Parthenie S. Clinceni, restauratorul acestui palat.

Pictura în genere este în afară de aceea ce se obișnuiește prin bisericile noastre. Am vrut să fac un pas în direcțiunea unei arte monumentale cu caracter local, în vederea unei arte bisericesti românească având inspirațiunea să introduc genul basso-relieului,

nepracticat până astăzi în arta picturii din toate timpurile, ca să înlocuiască arta sculpturii pe care biserica noastră nu o admite la înfrumusețarea ei.

Această inspirațiune este a mea și am convingerea că prin realizarea ei, arta românească nu va întârzia de a fi imitată. Dar pentru aceasta trebuie să mulțumesc libertății de gândire și executare ce mi-a acordat-o I. P. S. Mitropolit Parthenie. Greșelele de formă ce sunt în picturi, sunt lăsate necorectate înadins spre a nu face prea izbitoare o artă nouă față de vechea pictură, pe care o lăudăm de strămoșească, în timp ce ea ne este adusă de pictorii Atoniți, cu toate imperfecțiunile unei arte arhaice.

Construcțiile s'au făcut direct pe perete, fără uzul cartoanelor și a unui plan stabilit a priori.

Toată pictura am făcut-o singur.

Ornamentațiile sunt zugrăvite cu mâna liberă și nicidecum cu tiparul.

Pentru executarea acestor lucrări am întrebuințat 2 ani și 8 luni.

Gh. Popovici.

Netăgăduit pictura paraclisului metropolitan este ceva nou și deosebit în arta noastră picturală bisericască, precum nu numai D-sa se exprimă, dar precum poate vedea orice cunoscător.

În pictura noastră bisericască, până astăzi, mai toți artiștii pictori s'au silit să imiteze, sau pictură bizantină, la care puținii au putut ajunge abia prin oare care raze a o imită, sau pictura atonică, pe care foarte mulți, dacă nu mai toți au ajuns a o schimonosi chiar, crezând că o imitează și mai bine, sau au pictat, după modele, transportându-se în sfânta noastră biserică, picturile bisericilor mari, greacă, latină și rusească, cari, precum să știe-au reușit să imprime picturii și celorlalte arte frumoase introduse în biserică un caracter național și adesea ori local, sau în fine au pictat așa cum le a venit în gând și cum i-au putut ajuta puterile și talentele lor picturale bisericesti.

Dl. Profesor și pictor Popovici, în pictura paraclisului încestiune ș'a format un plan și a urmărit un ideal. El a

voit să imprime picturii bisericești un caracter și o nuanță deosebită de cele deja în uz. El a voit să apropie pictura bisericească de genul picturii executată de talentele pictorilor noștri naționali, și în realizarea idealului său a ținut să respecte prescripțiunile tradiționale bisericești. D-l. Popovici a voit să pună primele începuturi și să îndrumeze pictura în bisericile noastre, către o pictură proprie a bisericii române, unde figurile pictate, iar nu reproduse să fie apropiate cu nuanța și trasurile lor caracteristice de figurile ce vedem în neamul nostru.

Intru aceasta, nu știu dacă Dl. profesor și pictor Popovici s'a inspirat oarecum dela răposatul pictor Grigorescu și în deosebi dela monumentală sa pictură aflată în biserică din sfânta mănăstire Agapia, cea pictată de el. Aci se văd primele începuturi vădite despre o astfel de pictură în biserică Română, pictură bisericească adică cu nuanță proprie și națională, deosebită de iconăritul străin de mai înainte. Această tendință devine pronunțată și mai mult în pictura executată de Dl. Popovici; iar bāsso-reliefulurile sunt, concepțiune proprie a Domniei Sale, și se văd pentru întâia oară introduse la noi.

Nu putem decât să felicităm din inimă pe D-nul pictor Popovici pentru monumentală și măestrită sa operă de artă ce a executat în paraclisul palatului metropolitan din Iași, dar nu este mai puțin adevărat și trebuie ca și însuși D-sa s'o mărturisească, ceea ce de altfel a și făcut în darea de seamă mai sus arătată, că tot impulsul și tot îndemnul către ceea ce a făcut, l'a avut dela I. P. S. Metropolitan al Moldovei și Sucevei D.D. Partheniu.

Drag. Demetrescu.

EVANGELIA

SÉŪ

VIAȚA ȘI INVĚȚĂTURA DOMNULUI NOSTRU

IISUS CHRISTOS Ū

DUPRE CEI PATRU EVANGELIȘCI; PUSĂ ÎN ȘIRŪ CHRONOLOGICŪ ȘI PARAPHRAZATĂ.

DE

MELCHISEDEC EPISCOPUL DE ROMANŪ.

(Urmare. Vezi «Biserica Ortodoxă Română», anul al XXXI-lea, No. 5).

3). Între acestea servitorii puși ca să prindă pe Iisus, uîmiți de cuvintele și privirea lui pôte și temându-se de poporŭ, nu a cutețatŭ nici unulŭ să pună mâna pe elŭ; și, când s'aŭ re'ntorsŭ la-cei ce îi trimisese, întrebați fiind: «pentru ce nŭ l'aŭ adusŭ duple ordinŭ» ei aŭ respunsŭ, că aŭ fost opriți de puterea cuvintelor lui: «Căci noi, di-ceaŭ ei, nu am mai auđitŭ nici unŭ omŭ care să grăească așa înțelepte și frumoșe cuvinte, precum a grăitŭ omulŭ acesta». Atunci Phariseii cu mâniă 'iaŭ, muștratŭ: «nu cumva și voi v'ați înșelatŭ a crede în cuvintele lui cele amăgitore! Nu vedeți voi că nime dintre persónele notabili séŭ dintre Pharisei nu punŭ nici unŭ prețŭ pe vorbele lui; ci numai poporulŭ de josŭ, țerănimea acea ignorantă și blestemată să uită în gura lui?» Voindŭ Sinedriulŭ numai de cât să condemne pre Iisus, unulŭ din Membri, Nicodem,

carele convorbise întru o noapte cu Iisus, li s'a opusă, dîcîndu: «legea noastră nu condamnă pre nime nejudecatū. Trebuie mai înteu a lū cerceta, a'ī constata vinovăția și apoi a da sentenția asupra'ī». La acéstă întîmpinare a lui Nicodem, colegiū lui aū replicatū plinī de necazū: «Se vede că și tu ești galileanū, de ilū aperi; cêrcă scripturile și veī videa, că din Galilea nu a eșitū nici-unū prophetū». Opoziția lui Nicodem a fost așa de puternică, în cât Sinedriulū s'a spartū fără a mai putea discuta pentru condemnarea lui Iisus. Sêra Iisus s'a retrasū în muntele oliveilor, unde a petrecutū până dimineța.

§. 38. *Continuarea prediceī lui Iisus, și a disputeī sêle cu Phariseiū, în templulū Ierusalimulū, cariī căută a'ī întinde curse* (Ioan VIII).

Adoua dî de dimineța a revenit Iisus în templu, și ședîndū explica acolo scripturile poporului, care s'a adunatū mulțime, îndată ce s'a înștiințiatū că elū învêță în templu. Cărturariī și Phariseiī, spre a'și putea forma noue argumente contra lui Iisus, își plănuescū de alū pune în necesitate să exprime vre-o socotința, carea să pôtă fi contrariă sêu legei lui Moysi sêu legilor romane. Spre acestū finit aducū ei la dênsulū o muțere ce comisese, duple dîsa lor, adulteriū, și'lū întrebă, ce socôte elū a se face cu ea? Să se urmeđe ore cu ea duple legea lui Moysi, carea legieșce a se ucide cu petre făptuitoriulū de așa crimă? Acéstă întrebare o propuseră ei cu scopū, că de va respunde Iisus, ca să se urmeđe duple legea lui Moysi, să'lū pôtă învinovăți la procuratorulū romanū, ca pre unū călcătoriū-de-legile romane, care nū invoiaū pedêpsa morței fără cercetarea și confirmarea procuratorulū; êră de va respunde ca să nu se ucidă muțerea: atuncī să'lū declare poporului ca pre unū disprețuitoriū alū legei lui Moysi. Iisus, precum și alte dați a refusatū de a se face judecătoriū

În questiuni lumești, dintr'ânteiū nu voia a le da nici unŷ răspunsū, ci plecānduse În josū scria cu degetulū pe pāmēntū, pōte cā spre ale da sā Întelēgā cā elū nu Întōrce luare aminte la Întrebarea lor; dar vēđindu'ī cā ei stāruē numai de cāt a'ī auđi socotința, se sculā și le đisā: «Celū ce este Între voi castū acela sā arunce maiĀnteiū cu pētrā asupra ei»; apoi ērāși plecānduse giosū continua a scrie pe pāmēntū. Ispititoriī, temānduse ca nu stāruindū mai multū cu Întrebarea lor, Iisus sā denunțā cumva vițiurile lor de care ĩ mustra conșciința, folosindu-se de ațintirea privireī lui Iisus În pāmēntū, se retraserā unulū cāte unul, Începēndū de la cei mai superiori pānā la cei mai inferiori; și așā femeea acusatā remase singurā, stānd În miđloculū poporului Înaintea lui Iisus. Atunci elū ridicāndu-se, đise acusateī: «muīere! unde sūnt acuatoriī tēī! Nu te a condēmnatū nime dintre ei»? Ea a răspunsū: «nime, Dōmne». «Dacā nime din acuatoriī nu te a condēmnatū, continuō Iisus, cu atāta mai puțin te voiū condēma eū, ca unulū ce nu sūnt judecātorulū vostru. Mergī decī la casa tea, și Încetēzā de a mai pēcātui».

Iisus din noū reÎncepu predica sea cātrā poporū: «Eū sūm lumina lumeī: celū ce va urma Învēțetureī mele nu va rēmānea Întru Întunereculū ignoranței, ci va avea lumina cea viū-fācētōre, carea luminēzā privirele spiritului și face tericirea óminilor». Phariseiī la acēsta aū objectatū: fiind-cā tu ēnsuți mărturisești despre tine cā ești lumina lumeī, acēstā mărturiā nu este valabilē». Rēspuns'a Iisus: «de și eū ēnsuīmī mărturisecū despre mine, totuși mărturia mea este adevēratā: pentru cā numai eū. știū cā am venitū trimisū dela Dumneđeū, și cā ĩarāși amū sā mē Întorcū la celū ce m'a trimis; ērā voi nu puteți sā'mī fiți marturiī despre acēsta, pentru cā voi nu știți de unde am venitū și unde am sā mē ducū. Marturiile duple care voi judecați se mārġinescū numai la lucrāriile

ominești, érá nu și la cele mai pre sus de omú; și mărturiá ce eú daú despre mine tocma se atinge de niște obiecte care covirșescú sfera judecáței ominești. Dar despre adevéřulú mărturieí mele vė puteți și voi convinge din aceea că despre elú mărturisește și Tatálú cerescú prin puterea ce mi-a datú de a face între voi semne care întrecú puterile ominești. Și în legile vóstre se zice că mărturia dată de dóuě persóne se primește de adevéřată. Prin urmare voi trebue să credeți cuvintelor mele chiar dupre formele pázite la judecáțile vóstre. Despre missia mea aveți dóue mărturií: una a mea, carea súm marturú ocularú despre ceea ce vė grăescú, și alta a Tatálui meú, carele mi-a datú puterea sea de a lucra în numele lui». Phariseii, prefácându-se că nu înțelegú, întreabá pre Iisus: «unde este Tatálú tėú»? Elú le respunde: «voi nu puteți cunoșce pre Tatálú meú, fiind-că nu mă cunoșceți pre mine; dacá m'ați cunoșce pre mine, ați cunoșce și pre Tatálú meú. (Aceste cuvinte le grăia Iisus în acea parte a templului unde era vistiria bisericéscá, și nu cuteza nime să'lú prindá, căci nu sosise timpulú patimilor lui). Éráși a repetitú Iisus cátrá Pharisei și căpitenii: «Eú amú să mă re'ntorcú de unde amú venitú; va veni timpulú când mă veți căuta, ca să vė ajutú; dar veți muri întrú necredința și în pécatele vóstre ce vė urmărescú, spre a vė aduce pedépsa lui Dumneđeú; unde mergú eú voi nu veți putea veni». Phariseii, carií se sileaú a restálmáci spre rėú tóte vorbele lui Iisus, điceaú între sine: «se vede că elú are de scop a se sinucide, de đice, că unde se va duce elú noi nu vom putea merge. Iisus continuá: «dorințele vóstre súnť așintite cu totulú numai la lucrurile lumești, și despre cele mai presus de lume nu voiți a ști. Eú súm mai pre sus de lume, și vė vorbescú lucruri mai pre sus de lume, dela care atárná mántuirea vóstrá cea eterná. Dar spre nenorocirea vóstrá nu voiți să credeți cuvintelor mele:

de aceea v'am ȃisŭ, cĂ veȃi muri ĩn pĂcatele vĂstre». Decĭ ĩlŭ ĩntrebarĂ: «cine eȃi tu»? Iisus le raspunde: «Eŭ sŭm aceea ce v'am spus la ĩnceputulŭ cuvĭntĂrei, Ńi care Ńi acum vi o declarŭ. Multe sŭnt de grĂitŭ Ńi de judecatŭ asupra ĩmpetririĭ Ńi necredinȃei vĂstre; dar adevĂrulŭ nu are nevoiĂ de multĂ vorbĂ; Celŭ ce m'a trimisŭ este ĩn-susŭ adevĂrulŭ, Ńi eŭ grĂescŭ ĩn lume ceea ce amŭ auditŭ dela dĂnsulŭ». Phariseiĭ Ănse, orbiȃi de rĂutate, nu voiaŭ sĂ ĩnȃelĂgĂ cĂ Iisus le vorbia despre TatĂlŭ cerescŭ, care 'lŭ trimisese ĩn lume. ȃis'a lor Iisus: «dupĂ ce veȃi ĩnĂlȃ pe cruce pre Fiiulŭ omĭnescŭ, atunci veȃi cunĂșce cĂ eŭ sŭm aceluŭ aȃteptatŭ de voi, Ńi cĂ tĂte cele ce facŭ Ńi grĂescŭ eŭ nu sŭnt dela mine, ci dela TatĂlŭ, carele m'a ĩnvĂȃtatŭ ce se facŭ Ńi ce se grĂescŭ. Ńi TatĂlŭ carele m'a trimisŭ nu mĂ lasĂ singurŭ, ci'mĭ stĂ ĩntru ajutoriŭ, pentru cĂ eŭ tot-dĂ-una facŭ cele plĂcute lui». Aceste grĂindŭ Iisus, mulȃi aŭ creȃutŭ ĩntru elŭ, cĂtrĂ cari adresĂnduse Iisus, le a ȃisŭ: «de veȃi remĂnea statornicĭ ĩntru ĩnvĂȃtĂtura mea, conformĂndu-vĂ viaȃa vĂstrĂ cu ea, cu adevĂrat, veȃi fi ĩnvĂȃȃei aĭ mei, Ńi veȃi cunĂșce adevĂrulŭ, Ńi adevĂrulŭ vĂ va elibera de sub domnirea pĂcatului ĩn carea voi vĂ aflaȃi». Phariseiĭ, spre a reci credinȃa poporului ĩn Iisus ĂrĂșĭ sĂ ĩncĂrcĂ a perverti ĩnȃelesul cuvĭntelor lui: «Noĭ sŭntem urmașĭ aĭ lui Abraam, celŭ binecuvĂntatŭ de Dumneȃeŭ, prin urmare noĭ chiar de originea nĂstrĂ sŭntem liberi, ĂrĂ nu sclavi: cum dar ȃicĭ tu: veȃi fi liberi? aŭ dĂrĂ noĭ suntem sclaviĭ cui va! Res-puns'a Iisusŭ: «vĂ asigur, cĂ tot celŭ ce face pĂcatulŭ, este sclavulŭ pĂcatului. Precum decĭ sclavulŭ nu este pĂr-tașŭ la driturile fiilor, Ńi la bunurile caseĭ domnului seŭ, de care se ĩndulcescŭ fiii lui; aș a Ńi voi numai atunci vĂ veȃi ĩnvrednici bunurilor pregĂtite de Dumneȃeŭ dreptilor, cĂnd prin ĩnvĂȃtĂtura fiului lui Dumneȃeŭ ĩntru adevĂrŭ vĂ veȃi elibera de sclĂvia pĂcatelor ce vĂ domnescŭ. Ńciŭ

că vă trageți din Avraam, și vă place a vă lăuda cu origina voastră; dar faptele vóstre nici-de-cum nu sémănă cu ale lui Avraam. Elú era temétoriú de Dumneđeú și nu făcea nimănuí reú; voi din contra, căutați să mă uci-deți, numai pentru că învățetura mea nu se potrivește cu plecările cele rele care vă domină. Învățetura mea este adevérată, pentru că eú învățu pre óminí așa cum m'a învățatú Tatálú meú; érá voi vă opuneți eí, pentru că Tatálú vostru așa vă învață să faceți». Phariseii se pri-făceau a nu înțelege că Iisus numește tatá alú lor pre diavolulú, și replicară: «Tatálú nostru estre Avraam». Decí a đisú lor Iisus: «De ați fi voi fiíi lui Abraam, ați urma virtuților lui; voi ánse căutați să mă uci-deți pentru că vă spunú adevérulú ce mi l'a comunicatú Dumneđeú: Abraamú nu a avutú asemenea fapte. Voi faceți lucrurile altuia, care este adevératulú vostru tatá». Đis'aú eí: «A-fară de Părintele nostru firescú Abraam, noi nu avem altú tatá, de cât pre Dumneđeú, cărui ne închinám; căci nu sântem păgáni închinători de idoli». De ar fi Dumneđeú tatálú vostru, de ați fi voi adevérați închinători ai lui, m'ați iubi; pentru că eú am venitú în lume trimis de Dumneđeú; și învățetura ce eú propunú nu este a mea, ci a lui. Voi nu puteți înțelege cuvintele mele, pentru că rėutatea vóstră nu vă lasă a vă pătrunde de ele. Voi vă conduceți de Tatálú vostru diavolulú, și vă place a ímplini dorințele lui. Elú a fostú omucidú áncă dela începutulú lumei, și s'a abătut dela adevérú; pentru aceea el uraște adevérulú, și tot este numai minciună și înșeláciune, în cât elú nu póte să grăească de cât minciună, ca unulú ce este principiulú minciunei. Cauza dar pentru carea nu credeți voi mie este, că eú vă grăescú adevérulú érá voi sunteți inspirați de spiritulú celú reú alú Tatálui minciunei—diavolulú. Sėú demonstrați că învățetura mea este rėtăcită; sėú dacá ea este adevérată primiți-o. Dacá voi

ați fi adevărați închinători ai lui Dumnezeu, precum diceți, ați asculta graiurile lui Dumnezeu, pre care eū vi le anunțū; dar voi nu sūnteți stimatori de Dumnezeu, și pentru aceea nu voiți a asculta învățeturile date de elū». Respons'au Phariseii cu insultă: «Nu avem noi ore dreptate, când te calificămū de uritorii alū legei nōstre, și nebunū numindu-te Samarinenū și îndrăcitū»? Eū nu sūm nebunū, li replică Iisus; ci insultă vōstră asupra mea provine numai din aceea că stimeđū pre Tatălū meū și împlinesc voia lui. Eū nu voescū a mē apēra contra insultelor vōstre, pentru că eū nu am venit ca să'mi agonisescū gloriă dela ómini. Dumnezeu este acelū ce va sprijini dreptatea mea și va judeca faptele vōstre. Vē asigur, că cine va primi învățeturile mele și'si va conforma viața sa cu ele, se va învrednici de o fericire eternă». Iisus a exprimatū figuratū ideea fericirei eterne, prin cuvintele: «nu va videa mórtea în viaci». Phariseii ũeau cuvintele aceste literalmente, spre a'si face pretextū de a'lū insulta érași, și îi replică: «acum cunoșcemū că în adevărū ești îndrăcitū. Tatălū nostru Abraam, acelū îmbunătățitū, de asemenea toți propheții,—au muritū; érá tu đici, că celū ce va urma învățeturile tēle nu va gusta mórtea în veci! Cine ești tu de te puī mai pre sus de cât Abraamū și propheții? Nu cumva cutezi a te crede mai mare de cât ei, laudându-te astfeliū»? Iisus le răspunde: «dacă eū ênsumi m'așū face mai mare de cât Abraamū, o asemenea mărire nu ar avea nici o valóre; dar acéstă mărire mi o a datū ênsuși Tatălū meū, pre carele voi ilū diceți a fi Dumnezeulū vostru; cu tóte că nu'lū cunoșceți. Eū ânse ilū cunoscū, fiindcă am venitū dela elū; și dacā așū đice că nu'lū cunoscū așū fi minciunosū ca și voi. Și tocma pentru că ilū știū, de aceea și facū voile lui. Ca să știți voi că eū cu adevăratū sūm mai mare de cât Abraam părintele vostru, vē spunū, că acela a doritū să vedā ve-